

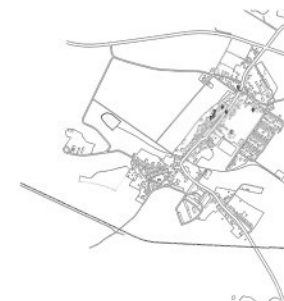
diplomová práce

Ivo Pavlík

téma:

- rekonstrukce hřbitova
- vytvoření rozlučkového prostoru
- realizace kříže a místa pro rozptýl v krajině

vedoucí diplomové práce: Ing. Arch. Jiří Buček

rozbor místa

A.

00 úvodní strana	
00	
01 úvodní strana části	
02 seznam příloh	
03 základní popis místa	
04 okolí obce	
05 urbanistická struktura a vývoj obce	
06 historie obce	
07 současnost	
08 statistické údaje	
09 Ortofoto mapa řešeného území	
10 situace řešeného území	
11 celková idea projektu	
12	

Dukovany se nacházejí v jižní části Moravy, v kraji Vysočina (520 000 obyvatel), na hranici s krajem Jihomoravským.

Z geologického hlediska Dukovany patří k okrajové části Českomoravské Vysočiny jejíž geomorfologický reliéf se formoval v mladších třetihorách a čtvrtohorách.

Území leží v oblasti mírně teplé, mírně suché s převážně mírnou zimou. Průměrná denní teplota je 7,4 OC za rok.

Krajina Dukovan je mírně zvlněná a málo lesnatá, na severu vymezená strmými zalesněnými údolími řeky Jihlavy. Krajina je určena intenzivním zemědělstvím. Nadmořská výška je 352 m.

Obec Dukovany se nachází v trojúhelníku mezi třemi městy:

Třebíč 40 000 obyvatel (okresní město- počet obyvatel v celém okrese je 118 000)

Brno 370 000 obyvatel

Znojmo 40 000 obyvatel

Jihlava 50 000 obyvatel (krajské město)

Moravský Krumlov 6 000 obyvatel

Moravské Budějovice 8 000 obyvatel

Jaroměřice nad Rokýtnou 4 000 obyvatel

Náměšť nad Oslavou 5 000 obyvatel

Další významná městská centra pro obec Dukovany:

údolí řeky Jihlavy

elektrárna Dukovany

Okolí Dukovan:

V okolí se nachází spousta přírodních, historických a také monumentálních energetických staveb. Jedná se především o Jadernou elektrárnu Dukovany (instalovaný výkon 4x 440 MW), přečerpávací vodní nádrž Dalešice (instalovaný špičkový výkon celkem 450 MW, spád 90 metrů, 127 mil. m³ vody), vodní nádrž Mohelno (instalovaný výkon 1,2 MW, 17 mil. m³ vody) a rozvodnou síť Slavětice. Z přírodních zajímavostí se jedná především o Mohelenskou Hadcovu step, což je unikátní území na hadcovém podkladu, který značně akumuluje teplo a působí toxicky na rostlinstvo díky obsaženému hořčíku. Vyrůstají zde zakrslé a deformované rostliny tzv. nanismy. Z historických staveb mimo obec Dukovany se v katastru obce nachází hrad Rabštejn a mimo katastr obce hrad Templštný ke kterým v dávných dobách obec patřila.

Hrad Rabštejn:

Historie: Hrad postavili páni z Janovic; poprvé se připomíná při prodeji roku 1358. V r. 1371 se dostal do rukou markraběte Jana Jindřicha. Na počátku 15. století byl majitelem hradu známý loupeživý rytíř Hynek Jevišovický z Kunštátu řečený Suchý Čert, který odtud podnikal své pustošivé výpravy; situace se v tomto ohledu nezlepšila ani po Hynkově smrti v r. 1408, protože i jeho nástupce na Rabštejně, Vilém Sudlice z Litovan, byl obávaným loupežníkem. Nejlepší pověsti se tak asi hrad těšil v době husitských válek, kdy jej drželi Pernštejnové. Po této krátké epizodě se však stal opět sídlem loupežníků, protože byl v roce 1446, na základě rozhodnutí velkomeziříčského sněmu z roku 1440, dobyt a rozbořen; jako takový se uvádí roku 1476.

Hrad stával na protáhlém ostrohu nad řekou Jihlavou u Dukovan. Pokud lze z dochovaných skromných pozůstatků soudit, jádrem hradu, ležícím na západě, byla zřejmě dvoupalácová dispozice charakteristická pro stavby doby Karla IV. Obdobné jádro bylo postaveno i na nedalekém Sedleckém hradě. Západní a jižní stranu jádra obíhal parkán a sever chránila fortifikace nejasného charakteru. Nejsilnější opevnění se nacházelo na přístupové východní straně - jednalo se o dva příčné příkopy a mezi nimi pravděpodobně věžovitou stavbu obklopenou valy a příkopy.

Hrad Templštný:

Historie: Hrad založený řádem templářů se poprvé připomíná roku 1298. Nemohl být o mnoho starší - templářská komenda v nedalekých Jamolicích je poprvé bezpečně doložena až k roku 1279. Po zrušení řádu r. 1312 zřejmě přešel Templštejn do vlastnictví krále Jana, který jej v r. 1318 postoupil Bertoldu Pirknerovi z Pirkenštejna. Po něm a jeho synech drželi hrad páni ze Šelmberka a od roku 1379 páni z Lipé, kteří sídlili v Moravském Krumlově. Patrně za těchto majitelů došlo k rozšíření obytných kapacit i hradních opevnění včetně mohutné štítové zdi, která však nebyla dokončena. Roku 1482 hrad na čas získali páni z Doubravice; po této krátké epizodě se pánům z Lipé opět vrátil a v jejich majetku už zůstal. Jak ukázal průzkum zříceniny, Templštejn zanikl někdy v první polovině 16. století požárem. Následné pokusy o jeho záchranu, dokumentované nálezem kamenů s letopočtem 1552, nebyly dovedeny k cíli. Jako pustý je hrad uváděn roku 1625.

Hrad stával na strmém ostrohu nad řekou Jihlavou u Jamolic. Původní pětiúhelníkové templářské jádro bylo bezvěžové, obehnané 2 m silnou plášťovou zdí se zaoblenými rohy. Miniaturní vnitřní nádvoří bylo přístupné branami na severu a východě. Pozdější držitelé rozšířili hrad o prstencové předhradí, které bylo přístupné od jihu věžovitou branou. V tomto předhradí se nacházely i další obytné budovy, zejména pak palác, který vybudovali zřejmě páni z Lipé a který se stal hlavním obytným objektem hradu. Od okolní krajiny byl hrad oddělen třemi příkopy: mezi druhým a třetím stála na skalnatém valu mohutná štítová zeď, prostor mezi prvním a druhým příkopem byl chráněn předsunutým opevněním nejasné podoby. M. Plaček navíc zmiňuje zcela na jihu před prvním příkopem zbytek valu, který naznačuje, že hrad byl obléhán.

Urbanistická struktura, vývoj:

Jedná se o ves typu návesní silnicovky v rozsáhlé mělké proláclině nad pravým břehem středního toku Jihlavy. Starší, přízemní převážně podélně řazená zástavba byla zvláště od 70 let 20. stol. upravována, přestavována a nahrazována rodinnými domy, jejichž výstavba se od roku 1974 spolu s vícepodlažními bytovými domy soustředila na svahu pod zámek. Na svahu pod kostelem jižně od návsi skupina starších stavení na hromadném půdorysu. Z urbanistického a vybavenostního hlediska byla obec Dukovany v historii značně determinována panským sídlem- zámek přestavěným v roce 1790 a jeho souvislostmi- anglickým parkem, zámeckým kurtem a bazénem, sadem, skleníkem, rybníkem, vodní elektrárnou, cihelnou, pilou, zemědělským areálem a zámeckou kaplí. Dodnes slouží: bazén, kurt, vodní elektrárna, pila, zemědělský areál a kaple. V období socialismu se počíná s budováním Jaderné elektrárny Dukovany (1974-1987). Dochází ke stavbě severního obchvatu Dukovan, staví se ubytovací areál pro 1500 dělníků. Díky stavbě Jaderné elektrárny dochází ke zbourání několika vesnic- Skryje, Heřmanice, Lipany. Část obyvatel, především z obce Skryje se stěhuje do obce Dukovany na nynější sídliště na východní straně zámeckého parku. V prostorách zámku vzniká již v padesátých letech Ústav pro další vzdělávání veterinárních lékařů. Staví se širokoúhlé kino. Pozornost se zaměřuje na intenzivní zemědělství (ještě v roce 1991- 340 krav, 800 býků, 900 prasat)

Historické fotografie Dukovan

Historie obce Dukovany:

Řeka Jihlava tvořila přirozenou komunikaci, která umožňovala pozvolné osídlování krajiny kolem Dukovan. Stopy po starých osídleních jsou tedy bohaté. Lidé na tomto území žili již v paleolitu 70000-10000 let před Kristem, zdá se, že toto osídlení trvalo až do doby neolitické 5600-3500. Nalezeny byly i pozůstatky z období eneolitu a doby bronzové 2200-800. Z doby železné 740-400 bylo nalezeno několik hrobů. V době mladohradištní tedy z 10 stol. po Kristu se v Dukovanech našly četné střepy keramiky.

Novodobá historie obce sahá hluboko do středověku, první písemná zmínka o obci, jest v listině olomouckého biskupa, který potvrzuje templářům právo nad kostelem sv. Václava a to 1279

1325 Jan Lucemburský prodává osadu Jindřichu z Lipé- hrad a Dukovanské statky. Později je osada v majetku hradu Rabštejn.

Koncem 16. století se Dukovany staly samostatným statkem, jehož majitelé se poměrně často střídali.....

1790 hraběnka z Canalů vystavěla zámek.

1866 pruské vojsko na svém zpátečním pochodu zanechalo choleru

1894 vypukl v osadě požár poblíž kostela, který jen stěží byl zachráněn

Sčítání lidu v roce 1900 zaznamenalo 1164 obyvatel.

V roce 1930 1206 obyvatel.

V současné době mají Dukovany 808 obyvatel (stav k 1. 1. 2005)

Obec leží jižně od okresního města Třebíče na hranicích s okresem Znojmo. Nadmořská výška obce je 352 metrů nad mořem. Obec patří do správního obvodu obce s rozšířenou působností Třebíč.

Použitá literatura:

Umělecké památky Moravy a Slezska 1
Bohumil Samek
Academia 2003

Historie obce Dukovany do r. 2000
František Gregor, Petr Jičínský
Večeřa, Bačice 2009

Vlastivěda Moravská
Znojemský kraj díl II
František Dvorský
Musejní spolek v Brně 1916

Pravěk Třebíčska
Pavel Košťálek, Jaromír Kovárník, Zdeněk Měřinský, Martin Oliva
Muzejní a vlastivědná společnost Brno 1986

zřícenina hradu Rabštejn

kaple

kaple se studánkou

sochy v obci

zámek

kostel sv. Václava

mapa okolí Dukovan

Statistické údaje:

Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity k 31.1. 01

Celkem	741
Pracujících celkem	321
Pracujících mimo Dukovany	140

Obyvatelstvo podle náboženského vyznání k 31.1. 01

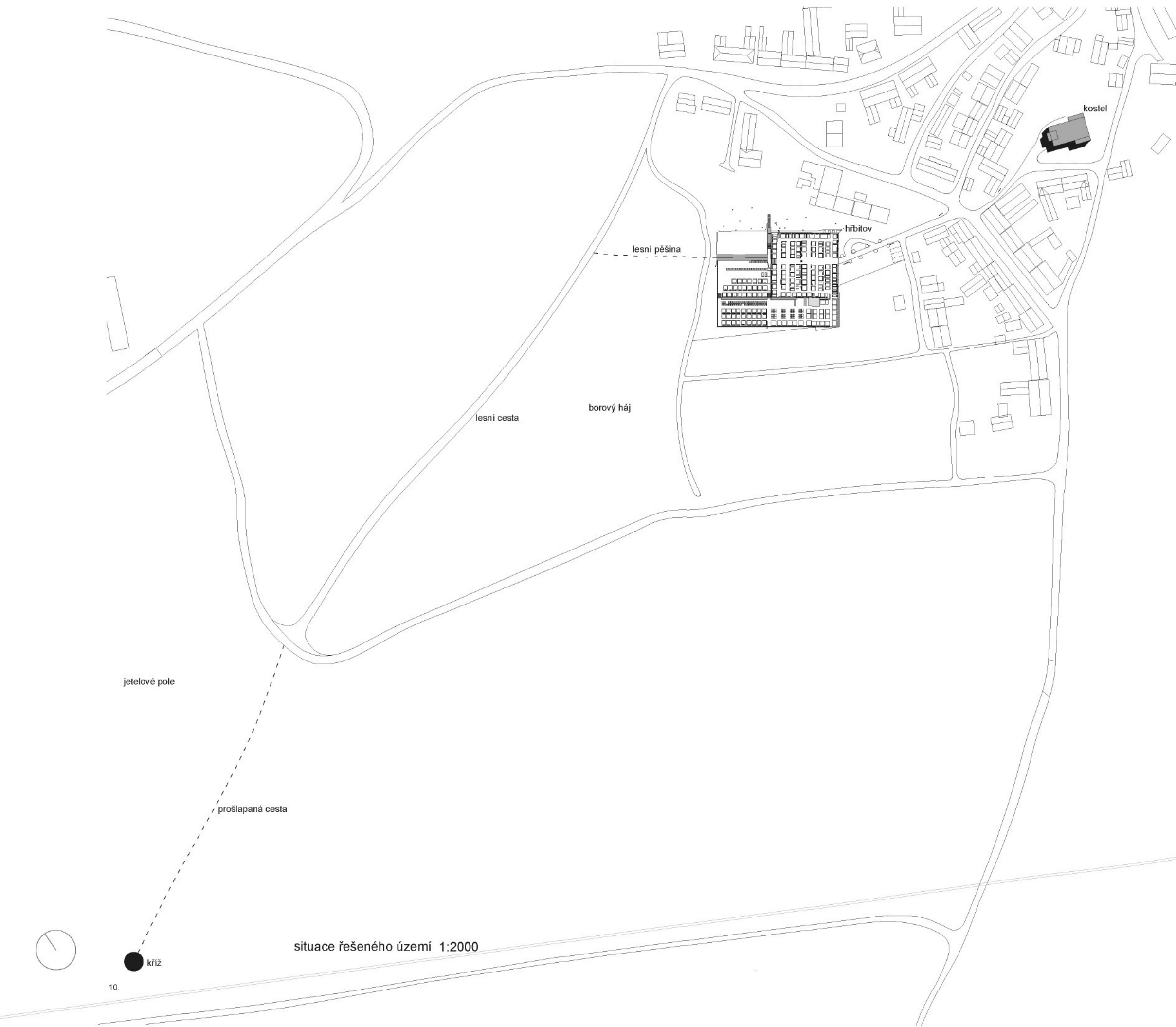
Celkem	741
Bez vyznání	327
Věřící	301

Vybrané statistické údaje za základní územní jednotku (ZUJ) 590576 - Dukovany

Druhy pozemků (údaje roku 2003)					
Celková výměra pozemku (ha)	2032.5427		Ženy (z narození celkem)	3	
Lesní půda (ha)	572.9578		Ženy (z poč.bydl.obyv.k 31.12)	379	
Louky (ha)	47.0266		Ženy (z přirozeného přírůstku celkem)	-2	
Orná půda (ha)	1142.5260		Ženy (z přistěhováí celkem)	31	
Ostatní plochy (ha)	152.3953		Ženy (z přírůstek/úbytek celkem)	13	
Ovocné sady (ha)	10.8647		Ženy (z vystěhováí celkem)	16	
Vodní plochy (ha)	50.1340		Ženy (ze salda migrace celkem)	15	
Zahrady (ha)	21.0251		Ženy (ze středního stavu obyv. k 1.7.)	378	
Zastavěné plochy (ha)	35.6132		Ženy (ze zemřelí celkem)	5	
Zemědělská půda (ha)	1221.4424				
Hospodářská činnost (údaje roku 2003)			Peněžnictví (údaje roku 2003)		
Akciové společnosti - počet subjektů	0		Peněžní ústavy a jejich úřadovny	2	
Doprava a spoje - počet podnikatelských subjektů	4				
Družstevní organizace - počet subjektů	0		Školství (údaje roku 2003)		
Obchodní společnosti - počet subjektů	11		Mateřská škola	1	
Obchod, prodej a opravy motorových vozidel a spotřebního zboží a pohostinství - počet podnikatelských subjektů	36		Základní škola - nižší stupeň (1 - 5. ročník)	1	
Ostatní obchodní služby - počet podnikatelských subjektů	17				
Ostatní právní formy - počet subjektů	27		Sociální oblast (údaje roku 2003)		
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby - počet subjektů	29		Domy s pečovatelskou službou	1	
Peněžní organizace - počet subjektů	0				
Podnikatelé - fyzické osoby - počet subjektů	92		Sport (údaje roku 2003)		
Počet podnikatelských subjektů celkem	153		Hřiště (s provozovatelem nebo správcem)	3	
Průmysl - počet podnikatelských subjektů	24		Koupaliště a bazény	1	
Samostatně hospodařící rolníci - počet subjektů	8		Ostatní zařízení pro tělovýchovu (s provozovatelem nebo správcem)	1	
Stavebnictví - počet podnikatelských subjektů	17		Tělocvičny (vč. školních)	1	
Státní organizace - počet subjektů	1				
Svobodná povolání - počet subjektů	14		Technická vybavenost (údaje roku 2003)*		
Školství a zdravotnictví - počet subjektů	10		Délka místních komunikací v km	4	
Veřejná správa, obrana, povinné sociální pojištění - počet subjektů	2		Kanalizace s napojením na ČOV (1-0)	1	
Zemědělství,lesnictví,rybolov - poč.subj	14		Pošta - počet	1	
			Poštovní směrovací číslo	67556	
			Požární hydrant (1-0)	1	
			Požární nádrž (1-0)	1	
			Sbor dobrovolných hasičů obce (1-0)	1	
			Veřejný vodovod (1-0)	1	
Kultura (údaje roku 2003)					
Hřbitov	1		Zdravotnictví (údaje roku 2003)		
Kulturní zařízení ostatní	1		Ostatní samostatná zařízení	3	
Sakrální stavba	2		Samostatná ordinace praktického lékaře - gynekologa	1	
Stálá kina	1		Samostatná ordinace praktického lékaře - stomatologa	2	
Veřejná knihovna vč. poboček	1		Samostatná ordinace praktického lékaře pro dospělé	3	
			Veterinární ošetřovny - počet (vč. soukromých)	1	
			Zařízení lékařenské péče	1	
Obecná charakteristika (údaje roku 2003)					
Katastrální plocha (ha)	2032.5427				
Nadmořská výška (m n.m.)	352				
Počet katastrů	3				
Počet územně technických jednotek	3				
Počet částí obce (CO)	1				
První písemná zpráva (rok)	1279				
Obyvatelstvo (údaje roku 2003)					
Muži (z narození celkem)	8				CSU
Muži (z poč.bydl.obyv.k 31.12)	402				
Muži (z přirozeného přírůstku celkem)	5				
Muži (z přistěhováí celkem)	42				
Muži (z přírůstek/úbytek celkem)	24				
Muži (z vystěhováí celkem)	23				
Muži (ze salda migrace celkem)	19				
Muži (ze středního stavu obyv. k 1.7.)	392				
Muži (ze zemřelí celkem)	3				
Počet bydlících obyvatel k 31.12.	781				
Počet obyvatel ve věku 0-14 let celkem	136				
Počet obyvatel ve věku 15-59 muži	264				
Počet obyvatel ve věku 15-59 ženy	250				
Počet žadatelů o práci	37				
Přirozený přírůstek celkem	3				
Přistěhováí celkem	73				
Přírůstek/úbytek celkem	37				
Saldo migrace celkem	34				
Střední stav obyvatel (k 1.7.)	770				
Vystěhováí celkem	39				
Zemřelí celkem	8				

ortofoto mapa řešeného území

situace řešeného území 1:2000

Cesta

Celková myšlenka diplomové práce je obsažena v pojmu: cesta. Ta začíná u kostela, kdy skrze jednotlivá zastavení křížové cesty dochází ke spojení kostela a hřbitova až po rozlučkovou síň. Z rozlučkové síně vede jen pěšina k bráně- kříži. Ta závisí na lidech! Ti jí procházejí a tím i vytvářejí a uchovávají. Nelze s přesností určit kdo přichází ke kříži, kdo k bráně a kdo na místo se stromem u bývalého křížení cest.

Moje diplomová práce si klade za cíl následující:

1. Obnovu místa a kříže v poli, u kterého dochází k "rozšíření" o bránu, dalo by se i říci dolmen. Tím i spojení místa, jehož historie sahá hluboko do pravěku, s pomyslnou hranicí za kterou je možno se nechat rozptýlit přímo do krajiny. Podstata brány je však hlavně v přemýšlení příchozích. Uvědomění si svojí vlastní pomijivosti a také své současnosti..... Poukázat na triviálnost materialismu a ztrátu času nad malichernostmi. Doufám však, že člověk ve svém myšlení půjde dál a uvidí cestu, která pokračuje, která u brány snad nekončí.....

Brána je tedy pomyslnou spojnici dvou světů a také lidí. Těch kteří věří a těch kteří nevěří. Kdy slovo věřit neznamená tzv. chodit do kostela.

2. Vytvoření křížové cesty, která bude slovy a větami působit na návštěvníky hřbitova. Ta je povede a bude k nim promlouvat.

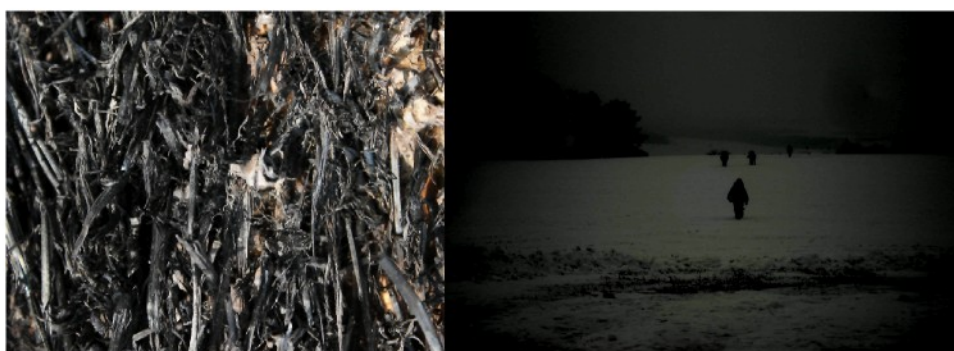
Úpravu hřbitova a stavbu rozlučkové síně. Jde o návrat obřadu pohřbívání při pohřbu žehem do prostředí vesnice, kdy dnes je nutno při nekřesťanském pohřbu jezdit do 30 km vzdáleného okresního města.

kříž-brána

B.

- 01 úvodní strana části
- 02 seznam příloh
- 03 idea
- 04 historické mapy místa
- 05 historie místa
- 06 vhled do historie drobné sakrální architektury, fotografie místa
- 07 vhled do historie drobné sakrální architektury, fotografie místa
- 08 vhled do historie drobné sakrální architektury, fotografie místa
- 09 fotografie křížů v Dukovanech
- 10 ukázky křížů, kaplí a Božích muk v ČR
- 11 fotografie stavění, průběh stavby
- 12 fotografie stavění, technický postup stavby
- 13 fotografie materiálů, cena stavby
- 14 fotografie zapalování slámového bednění
- 15 průvodní zpráva, fotografie zapalování slámového bednění
- 16 fotografie
- 17 fotografie
- 18 pohled východní 1:30
- 19 pohled západní 1:30
- 20 pohled severní 1:30
- 21 pohled jižní 1:30
- 22 půdorys 1:30
- 23 řez CC 1:30
- 24 řez DD 1:30
- 25 řez BB 1:30
- 26 řez AA 1:30
- 27 ocelová výztuž základů 1:50
- 28 ocelová výztuž základů 1:50
- 29 skladba ocelové výztuže- sítí 1:50
- 30 skladba ocelové výztuže- sítí 1:50
- 31 ocelová výztuž- části sítí 1:50
- 32 výkres slámového a dřevěného bednění 1:30
- 33 výkres slámového a dřevěného bednění 1:30
- 34 výkres slámového a dřevěného bednění 1:30
- 35 zákresy do fotografií
- 36 fotografie cínového modelu
- 37 webová stránka projektu

Idea kříže-brány

Jedná se o návrat kříže do krajiny, na místo, kde vždy byl. Kříž je součástí brány, která v sobě nese jeho význam a novou symboliku- je pomyslnou hranicí mezi životem a smrtí. Je místem za kterým je možno být rozptýlen. Směřována východ-západ. Průchod bránou znamená dostat se na „druhou stranu“, kde můžeme přemýšlet... Je možné se zde nechat rozptýlit přímo do krajiny. Nejedná se o ohraničenou rozptylovou loučku, ale primárně o akt průchodu skrze a krajíně za Přes bránu není přímo vidět díky stromu.

Brána souvisí se hřbitovem, je napojena na cestu od hřbitova, která tam vždy vedla. Za bránou však žádná cesta není?.....

I. vojenské josefské mapování 1764-1768

II. vojenské mapování - Františkovo 1836-1852

III. vojenské mapování - Františko-josefské 1876-1878

historické mapy a katastrální mapa s vrstevnicemi

místo před stavbou

původní kříž v místě

Historie místa U kamenného kříže

Pravěké nálezy v místě U kamenného kříže

Kolem Dukovany bylo objeveno 6 různých pravěkých nalezišť. Jedním z nich je místo U kamenného kříže, kde byly zjištěny nálezy ze dvou období:

Středního paleolitu – 40 000 př. n. l.

Z tohoto období zde bylo zdokumentován nález jedolícího sekáče z úlomku kvarcitu.

Mladého paleolitu 40 000 - 10 000 př. n. l

Z tohoto období je zdokumentováno 24 nástrojů zde nalezených.

Novodobá historie místa a jeho poloha

Brána je umístěna na místě bývalé křižovatky cest, na kopci. Název je U kamenného kříže. Kamenný kříž zde byl od roku 1818 do roku 2005. Předtím zde byl kříž asi dřevěný, lze soudit podle dochovaných map 1768. Jedná se o nejvyšší bod v okolí obce na jejím katastru. Nadmořská výška je 385 m.n.m., GPS souřadnice jsou: s 49.07554 v 16.17802.

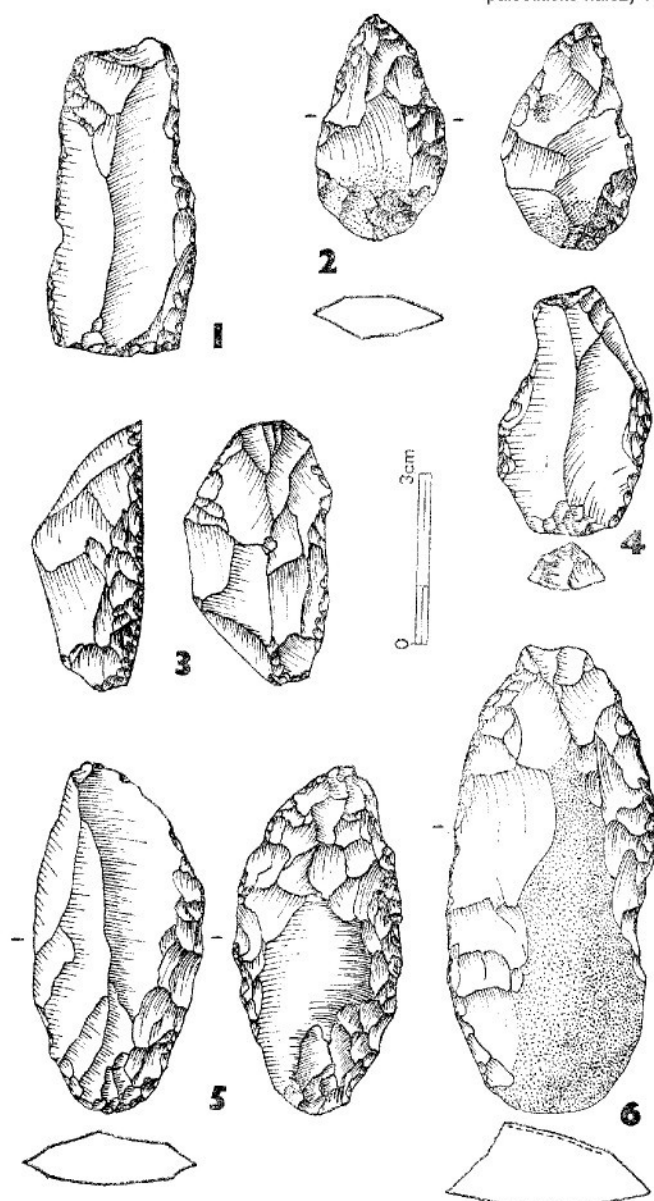
Původní kříž byl přemístěn do obce, poblíž kostela. Stávalo se totiž, že se nakláněl díky příliš blízké orbě zemědělskou mechanizací.

Místo U kamenného kříže bylo dříve křižovatkou cest. Docházelo zde ke křížení 3 cest, kdy jedna vedla z obce Dukovany, druhá od kříže do obce Heřmanice- dnes již zaniklé díky stavbě jaderné elektrárny a třetí cesta směrem do obce Horní Dubňany. Tyto cesty byly zrušeny při stavbě vlečky na Jadernou elektrárnu, která vede přibližně ve stopě původní cesty. V důsledku toho byla zrušena i cesta směrem od kříže k obci, která vedla „jen ke kříži“

Místo je na kopci a je z něj velmi dobrý výhled. Můžeme říci, že výhled do krajiny kazí elektrárna, která se nachází asi 2 km od obce a také přenosové sítě. Kříž a s ním i místo však jak já ho chápu má svoji hlubokou historii. Je možné, že místo na rozcestí zde bylo i v pravěku. (viz. Vhled do historie drobné sakrální architektury) a doufám i budoucnost. Strom a kříž zde byl dřív než elektrárna a snad i poté zde budou.

Použitá literatura:
Pravěk Třebíčska
kolektiv autorů
Muzejní a vlastivědná společnost Brno 1986

paleolitické nálezy v místě

místo stavby

Vhled do historie drobné sakrální architektury

Text převzat z Bakalářské diplomové práce Moniky Vokálové; Drobné sakrální památky, jejich obnova a funkce v současné české krajině; Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno 2008

Kříže, boží muka, kapličky a sochy svatých řadíme do tzv. drobné sakrální architektury. Předchůdce drobných sakrálních památek můžeme hledat již v předkřesťanské době, kdy se v krajině nacházelo mnoho objektů označujících významné místo. Nejspíše šlo o kameny doplněné jedním až čtyřmi dlouhověkými stromy na rozcestích nebo dřevěné sloupy podél cest. V pozdějších dobách byly některé sloupy doplněny korpusem Krista a do kamenů byl vyryt kříž. Tím nejspíše vznikly první drobné sakrální objekty (Květ, 2003:71).

Kříže jsou pravděpodobně nejstarší z drobné sakrální architektury a objevují se nejspíše okolo devátého století, kdy Karel Veliký vydává nařízení stavět tyto objekty u cest (Nusek, Svoboda, 2001:31). Na Moravě se objevily asi už v souvislosti s příchodem Konstantina a Metoděje. Jak však uvádí Květ, příkladem pro naši krajinu se staly irské kříže ze 7. století. Irští mnichové k nám přinášeli křesťanství ještě dříve než soluňští verozvěstové, na rozcestích stavěli první svatyně a nejspíše i zmíněné kříže (Květ, 2003:79).

Materiály z nichž byly vytvořeny:

Původní kříže byly pravděpodobně dřevěné, až okolo třináctého století se objevují kamenné objekty. V novověku přicházejí železné kované kříže a od 18. století litinové na podstavci s korpusem Krista a častým nápisem INRI. Jak píše Kyselka: „Litinové kříže pak byly vystřídány kamennými, mramorovými, které – nebýt komunistické přetržky – by se asi stavěly dodnes, jak to dokládají četné současné příklady tohoto typu z Bavorska či Rakouska“ (Kyselka, 2001:32).

místo stavby

místo stavby

Drobné sakrální stavby jako prostředníci vztahu ke krajině v minulosti

Drobné sakrální stavby křesťanského charakteru nejsou prvními posvátnými objekty v krajině. Už v pohanských dobách byla krajina poseta významnými prvky. „Pobývání v nestrukturovaném prostoru přináší člověku pocit nejistoty. Nelibosti z ní se lidé ode dávna zbavovali tím, že rozlišovali kategorie prvků v krajině a přisuzovali jim sobě vlastní významy“ (Klvač, Musil, 2003:18).

Tím se vytvářelo symbolické uspořádání krajiny, které napomáhalo překonávání strachu a zakládalo bezpečný citový vztah člověka k prostředí (Lynch, 2004:129).

Pohanská krajina byla považovaná za posvátnou jako celek, určitá místa však sehrávala zvláště důležitou roli. Těmito místy byly vedle návrší, hájů a studánek zejména rozcestí a křižovatky. Rozhodnutí správné cesty bylo vnímáno v rovině přijetí dobra a odmítnutí zla, k tomuto aktu měly napomoci transcendentální síly situované do stromů, kamenů, soch a oltářů (Klvač, Musil, 2003:18).

Přicházející křesťané se museli na svých misiích s pohanským vztahováním se ke světu vypořádat a volili metodu „přelakování“, které mělo zaručit potlačení a zapomnění původního významu a upevnění víry nové. Typickým případem bylo umísťování svatého obrázku na kmen posvátného stromu (Nusek, Svoboda, 2001:40). Podle Rappa však kult vegetace a posvátných míst zůstal živý po celý středověk i přes christianizační tlaky. „Křesťanství nejen, že zůstávalo na povrchu věcí, jako lak, ale bývalo pohlceno dávným ‚pohanstvím‘, kterému pouze dodávalo zvláštní zabarvení“ (Rapp in Nusek, Svoboda, 2001:40). Podobný názor vyjadřuje i Podborský: „Posvátná místa z dávné minulosti předkřesťanských kultů však působí svým geniem loci do středověku a až podnes je můžeme místy zaznamenávat“ (Podborský, 1993).

Na druhou stranu vznikaly i nové stavby na místech, kterých se pohanská kultura nedotkla. „Nově budované kříže a Boží muky tak mohly dodávat význam i místům, která byla dříve lidské paměti lhostejná. Obraz krajiny se díky tomu mohl stávat čitelnějším a prokreslenějším“ (Klvač, Musil, 2003:18). Drobné sakrální stavby pravděpodobně nebyly jen ostrůvky posvátného v krajině. Zejména je to možné tvrdit o době baroka, kdy dochází k rozmachu poutí. Po cestách, které k sakrálním stavbám vedly, chodili účastníci procesí a poutníci. Vznikaly tak posvátné linie křížující území mezi chrámy, na nichž drobná sakrální architektura plnila funkci zastavení, místa pro modlitbu a připomenutí smyslu cesty. „S Božími muky se šíří odkaz chrámové symboliky do krajiny a vytváří tak nepřetržitou souvislost posvěcené země“ (Guardini, 1992:21).

S příchodem osvícenství nový racionální vztah ovlivňuje vazby ke krajině a drobným sakrálním stavbám. Významy poutních míst se obrušují.

Během 19. století se ze sakrální krajiny postupně stává krajina polosakrální a poloprofánní (Květ, 2001:81). Jak Květ uvádí, ve 20.století posvátnost staveb vyschla úplně společně s postupným zánikem funkce starých stezek. Roli posvátného v krajině už nezastává žádný prvek a desakralizace krajiny je podle Květova názoru ve 20. století dovršena (Květ, 2001:81).

Drobné sakrální stavby v náhledu environmentálních autorů

Paměť krajiny můžeme chápat ve dvou rovinách. Jednak jde o paměť otisknutou v myslích lidí jako mentální reprezentace místa. Ta se vytváří zejména v prostoru, ke kterému existuje dlouhodobý žitý vztah jedince – v první řadě tedy působí ve vztahu ke krajině domova. Krajina v tomto smyslu tedy rezonuje a svou pamětí promlouvá k jedincům, kteří jsou s ní spojeni zkušeností, zážitky a emocemi. Gojda uvádí, že označení krajina souvisí se slovy kraj, krajan, která evokují niterný vztah člověka k místu, kde se narodil a prožil dětství. Krajina je tedy z tohoto pohledu viděním domova, vizualizací nás samých (Gojda, 2000:59-61).

Pocit domova lze dosáhnout vytvořením optického a duchovního středu teritoria, vymezením jeho hranic, pojmenováním krajiny pomístními názvy a polidštěním prostřednictvím příběhů a pověstí jednotlivých míst. Proces funguje i opačným směrem – se ztrátou zmíněných prvků se pocit domova vytrácí (Čílek, 2002:43). Drobné sakrální památky v krajině působí jako hmotné upomínky na příběhy, pověsti a smíření. Jedinec, který domovskou krajinou prochází, si díky těmto stavbám vzpomínky vybavuje a tím utvrzuje svůj vztah k domovu. Stavby však působí i na ty, kdož jsou v krajině návštěvníky – upozorňují, že místo je zajímavé lidskou událostí a tím krajinu ozvláštňují a polidšťují.

„Kříže, Boží muky a kapličky vnímáme jako neodmyslitelnou součást volné krajiny zejména proto, že jsou pro nás symbolem trvání... Drobné sakrální památky jsou zakotveny ve struktuře krajiny dvojím způsobem. Buď byly postaveny na místech odedávna významných a staly se symbolem jejich paměti, nebo nově zdůraznily význam místa, na němž byly postaveny a staly se upomínkou událostí, jež neměly upadnout v zapomnění. Tak či onak – nebo oběma způsoby zároveň – se staly tlumočníky paměti krajiny.“ (Klvač, Musil, 2003:17) V jiném pojetí je paměť krajiny zakotvená v jejich samotných strukturách, které lze identifikovat a jejich prostřednictvím historicky zjistit způsob pohybu, osídlení, zemědělství a dalšího působení člověka v krajině. Radan Květ rozlišuje čtyři prvky tvořící osnovu krajiny. Základní je soustava puklin zemské kůry, na kterou navazuje hydrografická síť podmiňující výskyt organismů. Na základě těchto dvou mimolidských prvků člověk vytvořil síť starých stezek a na ni napojil informační síť v podobě tzv. znamení na cestě. (Květ, 2003:11-19) Znamení byla stálými doprovodnými objekty starých stezek, jimi byla zjednodušena orientace v terénu nebo sdělena informace např. o vodním zdroji či upozornění na posvátné místo. Těmito objekty byly pravděpodobně kůly podél cest, na křižovatkách stromy, velký kámen nebo hromady menších kamenů. (Květ, 2003:69)

pohled z místa směrem ke vsi

Události 20. století (do roku 1989)

Do 1. poloviny 20. století pracovala většina venkovského obyvatelstva v zemědělství nebo v lese. Lidé tak byli zejména s tou částí krajiny, kterou obdělávali, v každodenním styku. Krajina představovala vysoce strukturovaný, funkční a nezamyšleně estetický celek. (Kyselka, 2001:29). Z pohledu Librové však nemůžeme hovořit o láskyplném vztahu sedláků ke krajině, ale spíše o potřebě krajiny (Librová, 1988:136). Vztah ke krajině byl však zcela jistěžitý – lidé se v krajině pohybovali, znali každé její zákoutí, pracovali v ní a měli zde svůj domov. Na toto byly navázány i sociální vazby a struktura.

Od konce čtyřicátých let došlo ale k významným změnám, jejichž výsledkem byla závažná proměna krajiny i lidského vztahování se k ní. Tyto změny se projeví v různé intenzitě na celém území státu. V pohraničí však bylo odcizování se krajině umocněno poválečnými etnickými změnami, jejichž důsledky pozorujeme v sudetské krajině a na jejích obyvatelích ještě dnes.

Klíčovou rolí pro českou krajinu sehrála změna režimu ve čtyřicátých letech. Zejména procesy kolektivizace a znárodňování měly nedozírné a často tragické důsledky jak pro krajinu samu, tak pro její obyvatele. Scelování pozemků spojené s rozoráváním remízků a kácením rozptýlené zeleně šlo ruku v ruce se ztrátou vztahu ke krajině. Vazba k vlastní půdě představovala na venkově základní existenciální rozměr a mnoho sedláků, kteří odmítli vydat dobytek a pozemky, bylo perzekuováno. Majetní a obzvláště vzpurní sedláci byli označeni za kulaky, veškerý majetek jim byl zabaven a byli vystěhováni do nehostinných, málo úrodných oblastí (Drda, 2007).

Z hospodářů se přes noc stali dělníci zemědělského družstva (Kyselka, 2001:29). Vztah ke krajině i k zemědělství se po čase úplně a v podobě před rokem 1948 pravděpodobně nevratně přetrhl. Přesto, že i za komunismu mnoho lidí pracovalo v zemědělství, vytrácel se, jako i v jiných pracovních oblastech, zodpovědný přístup k vlastní práci a k jejím výsledkům.

2. polovinu 20. století tedy mnohá drobná sakrální architektura nepřežila. V některých oblastech většina objektů téměř zchátrala, v jiných částech naopak zůstaly některé zachovány v dobrém stavu.

Vývoj po roce 1989

Počátkem 90. let objevují drobnou sakrální architekturu mnohdy v bédném stavu občanská sdružení, nadace, památkáři, obce i jednotlivci. Téma se dostává do kontextu cestovního ruchu, environmentalismu, krajinné architektury a úvah o identitě. Zájem projevují i novináři a knižní vydavatelství. Stavby jsou také mapovány a obnovovány, zřídka se staví i zcela nové objekty. Hledá se paměť objektů v podobě příběhů, které se ke stavbám vážou, ale patrně jsou i úvahy v rovině paměti krajiny samotné, kde se křížky, kapličky a Boží muka ocitají v roli významného indikátoru dřívějších krajinných struktur.

Použitá literatura:

KVĚT, R. Duše krajiny. Staré stezky v proměnách věků. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, 195 s. ISBN 80-200-1012-2

NUSEK, J. – SVOBODA, J., et al. Příběh kapliček: drobné sakrální objekty na Podblanicku. 1.vyd. Vlašim: ČSOP Vlašim, 2001. 132 s. ISBN 80-86327-16-7

KYSELKA, I. Význam drobných krajinných prvků, zkušenosti s jejich obnovou u nás i v zahraničí. In DEJMAL, I. (ed) Tvář naší země – krajina domova. Lomnice nad Popelkou: Česká komora architektů, 2001, s. 29 – 34

LYNCH, K. Obraz města. 1. vyd. Praha: Polygon. 2004. 202 s. ISBN 80-7273-094-0

PODBORSKÝ, V. a kol. Pravěké dějiny Moravy. 3. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost. 1993. 543 s. ISBN 8085048450

GUARDINI, R. Konec novověku. Pokus o orientaci. 1. vyd. Praha: Vyšehrad. 1992. 95 s. ISBN 8070210559

GOJDA, M. Letecká archeologie v Čechách. 1. vyd. Praha: Archeologický ústav AV ČR, 1997. 110 s. ISBN 80-901934-8-X

LIBROVÁ, H. Láska ke krajině? 1.vyd. Brno: Blok. 1988. 165 s.

DRDA, Adam. Kulaci a kolektivizace aneb soumrak českého stavu. [on-line] ČRo Rádio Česko, Příběhy 20. století, 15.7.2007, [cit. 12.12.2008]. Dostupné z World Wide Web: <http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/pribehy/_zprava/360880>

Ostatní kříže v obci Dukovany

původní kříž nyní- přemístěn ke kostelu

Dukovanské kříže

Náboženské vyznání obyvatelstva ČR podle ČSU 2001

Věřící celkem 32,2 %
Z toho církev římskokatolická 26,8 %
Českobratrská evangelická 1,1 %
Husitská 1,0 %
Bez vyznání 59%
Nezjištěno 8,8 %

ČSU 2001

Různé druhy křížů, božích muk, kaplí

23.10.2009
24.10.2009
26.10.2009
27.10.2009
04.11.2009
07.11.2009
07.11.2009
18.11.2009
04.12.2009
22.12.2009
10.01.2010

Průběh stavby

zaměření a vykolíkování budoucí stavby
vykopání základů
drátkování výztuže základů
betonáž základů
instalace a drátkování ocelové výztuže
instalace dřevěného bednění
začátek lití betonu do slámového bednění
konec betonáže
odstranění dřevěného bednění
vložení překladu
zapálení slámového bednění

..... úprava terénu
..... vybroušení hrany překladu a vyšší stěny (jen
..... východní), broušení hrany na sezení
..... zlacení vybroušené hrany překladu a stěny
..... zlacení ornamentu spodní strany překladu
..... vysvěcení kříže

hutnění betonu

lití betonu

detail slámového bednění

odstraněn dřevěného bednění

vkládání překladu

mechanizace

lití betonové směsi

Technický postup stavby Kříže-brány

Stěny a překlad brány byly vylity z betonu do bednění z balíků slámy. Vylití probíhalo postupně po asi 15 cm denně (při vylití většího množství betonu byl tlak betonu příliš velký a odtlačoval šalování ze slámy. Hutnění probíhalo železnou tyčí, která zaručovala plné zatečení směsi. Velký důraz byl dán na minimálně 2,5 cm vzdálenost šalování od ocelové výztuže (poměrně problematické- hranice balíku má velký rozptyl. Na vrcholku protilehlých stěn byly vyvedeny roxory, které měly zajistit pomocí odporu el. proudu zahřátí před samotným zapálením. Bohužel se to ukázalo jako problém. První den se do stavby pouštělo 35 A a teplota naměřená za 7 hodin od zapojení nedoznala žádné změny. Proto byl průtok proudu skrze výztuž zvýšen na 60 A. Zde se ovšem začal tavit plastový kryt na spojovacích kabelech a to díky příliš malému poloměru roxoru který se výrazně zahříval. Hrozilo tedy vznícení, které nebylo žádoucí. Proto se od postupu zahřívání upustilo. Aby se tedy minimalizovala teplota která bude působit na beton, rozhodlo se balíky rozřezat a částečně otrhat. Samotné zapalování a hoření bylo provedeno za přítomnosti hasičů, ti podle instrukcí shrabávali rozžhavenou slámu ze stěn aby nedošlo ke kritické teplotě. Balík má totiž tu vlastnost, že se rozžhaví a teplo drží. Konečnou kontrolou teploty ohmatáním betonové stěny bylo zjištěno, že teplota stěny se pohybuje maximálně kolem 20 0C. Teplota venkovní byla -1 0C. Zlacení kříže (tedy vyšší stěny a překladu z východní strany) plátkovým zlatem bude provedeno na jaře. Povrch bude srovnán broušením a vyzlacen. Na spodní straně překladu neboli horizontály kříže bude vyzlacen ornament – motiv z pohřebního roucha Karla IV. Místo bude upraveno, zeleň si skrze popel najde svou cestu.

Fotografie zkušebního vzorku

Materiály a prostředky použité ke stavbě, dopravě..... finální detaily

Detail zlatého ornamentu z pohřebního roucha Karla IV.
Motiv bude vyzlacen na spodní stranu betonového překladu

finanční stránka stavby kříže:

Cement 325	12,250	metráků	3821,-
Roxor 12	24	bm	471,-
Roxor 6	12	ks	815,-
Kari síť 5mm 15x15	11	ks	2881,-
Vázací drát	4	ks	439,-
Beton 20 č	1,66	m3	3154,-
Balíků 109			1090,-

fotografie zapalování slámového bednění

pálení slámového bednění

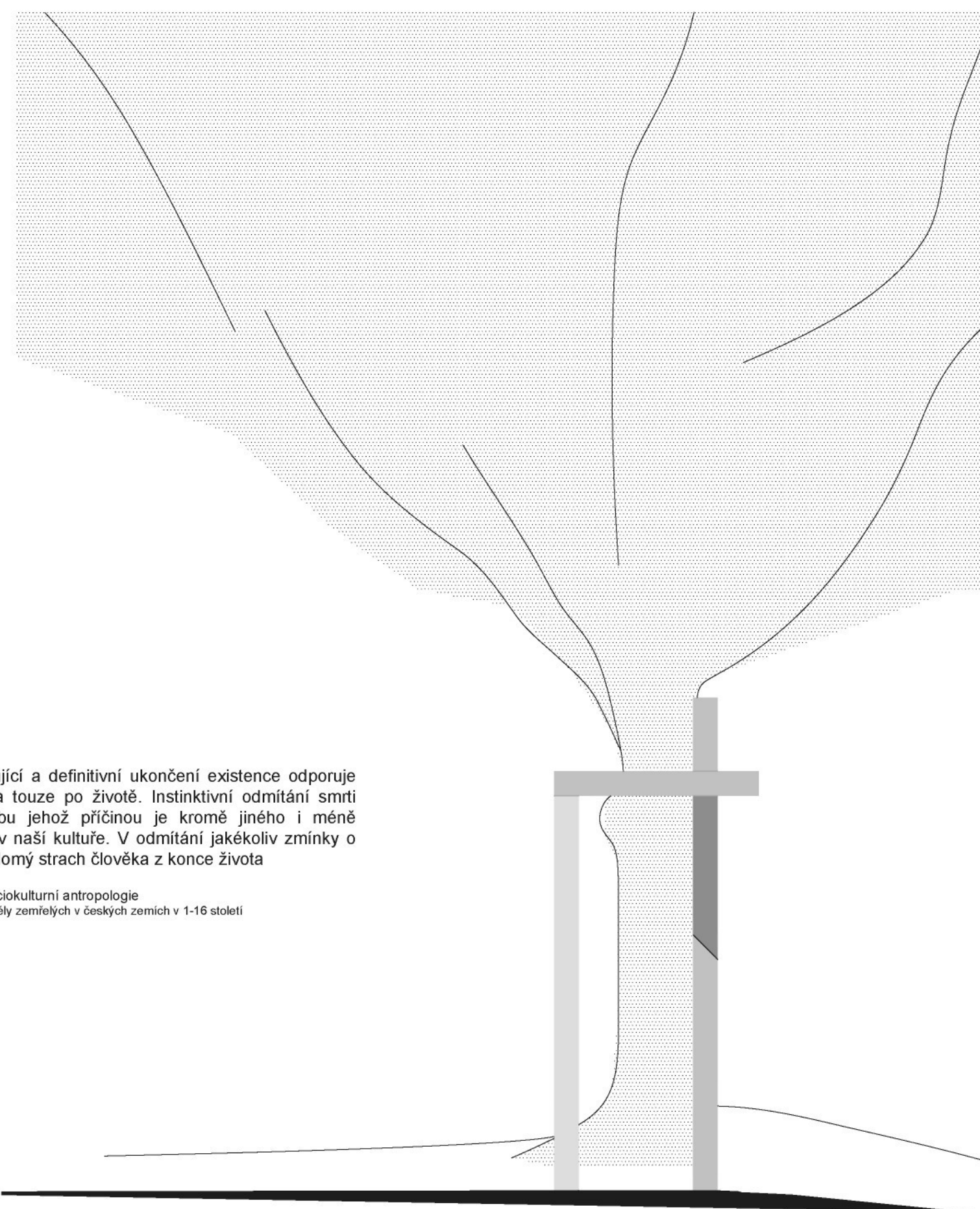

Průvodní zpráva:

Vstupujeme do prostoru který tvoří levá stěna, na stěnu je položen horizontální překlad, ten je svoji polovinou zasunut do druhé vertikální stěny s kterou vytváří kříž (Na místě býval kříž, před 4 lety přesunut- tímto se zde navrací)
Překlad je vyzlacen. Ze spodní části bude také částečně vyzlacen jemným ornamentem převzatým z pohřebního roucha Karla 4.
Překlad svým uložením vytváří idealizovaný pravěký dolmen. Poblíž tohoto místa byla v paleolitu stanice, bylo zde nalezeno mnoho nástrojů pravěkých lidí.
Ze stěny kříže na jeho konci je vyříznuta část, která je za stromem a umožňuje sezení pod korunou stromu, můžeme k ní položit svíčku, květiny. Pokud k ní chceme projít musíme obejít strom. Strom zabraňuje pohledu skrze bránu a přímému pohybu. Samotný kříž je čitelný jen z přední strany- vyzlacen. Patrný je ale i ze zadní strany, když je druhá stěna v zákrytu stromu. Při sezení pod stromem na „lavičce“ je náš pohled směřován jižním směrem do širé krajiny a nebo severním směrem k obci a cestě která nás sem zavedla.

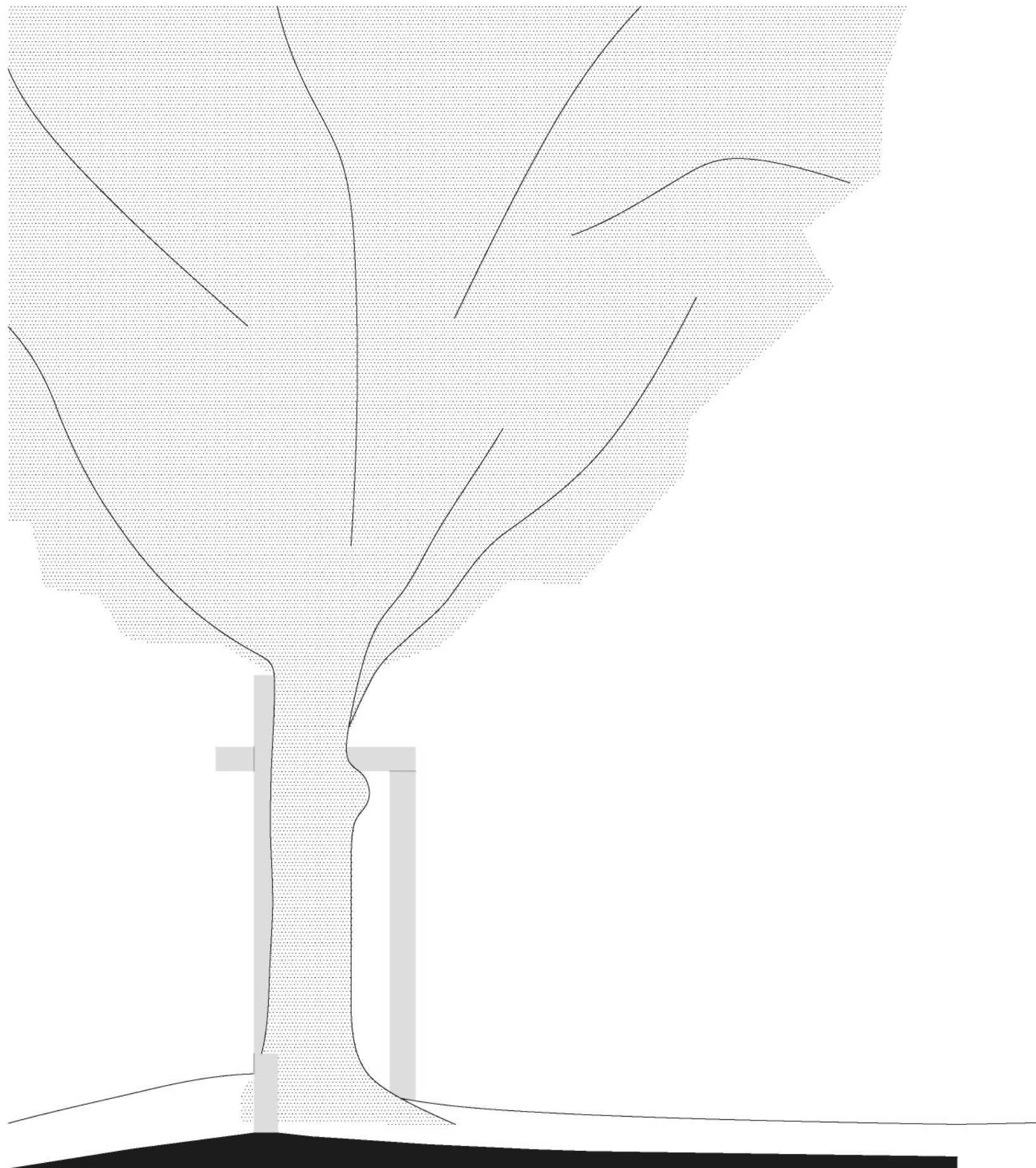

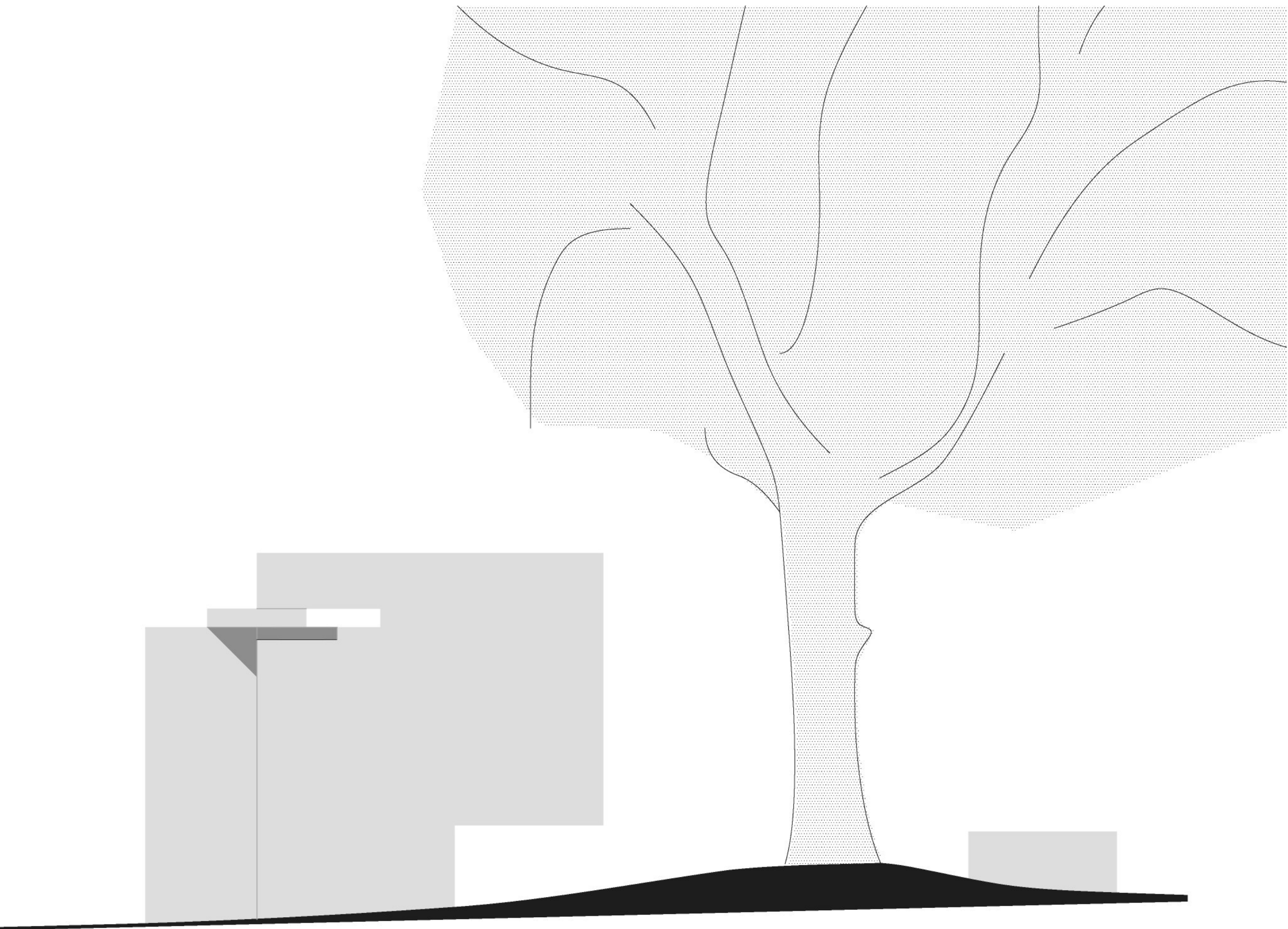
Smrt jako traumatizující a definitivní ukončení existence odporuje pudu sebezáchovy a touze po životě. Instinktivní odmítání smrti vyústilo v jakési tabu jehož příčinou je kromě jiného i méně zkušeností se smrtí v naší kultuře. V odmítání jakékoliv zmínky o smrti se zračí podvědomý strach člověka z konce života

Panoráma biologické a sociokulturní antropologie
Pohřební ritus a zacházení s těly zemřelých v českých zemích v 1-16 století
Josef Unger
NAUMA brno 2002

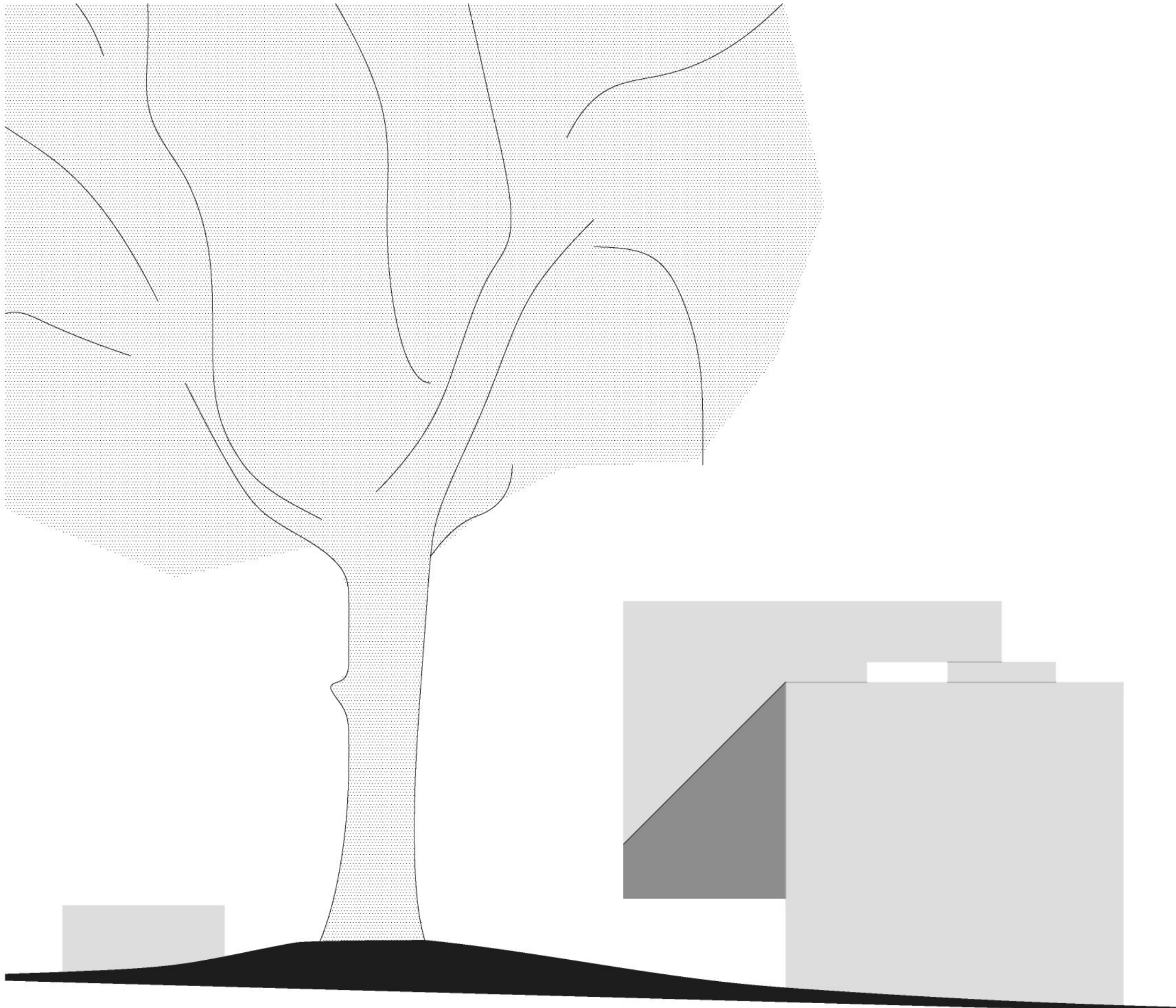
pohled východní 1:30

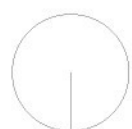
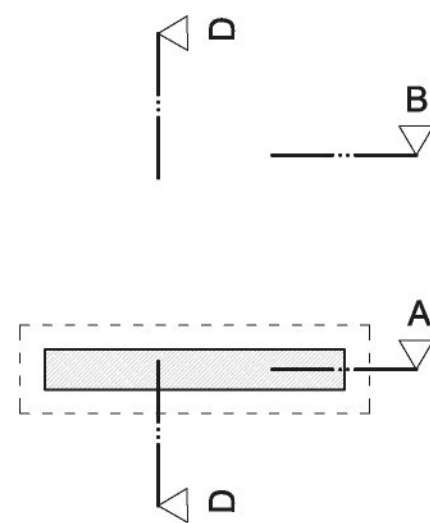
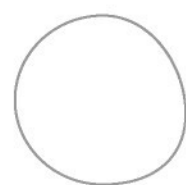
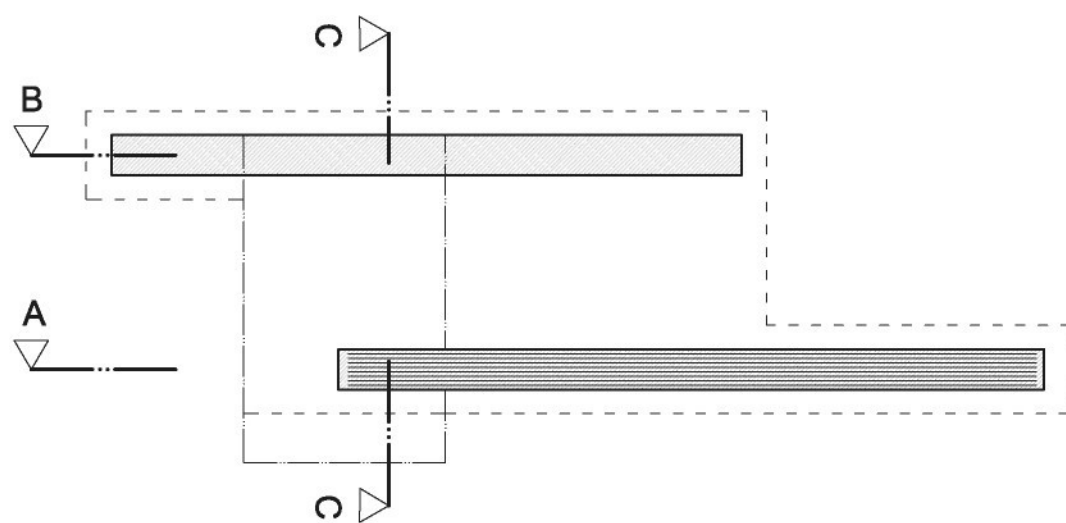
pohled západní 1:30

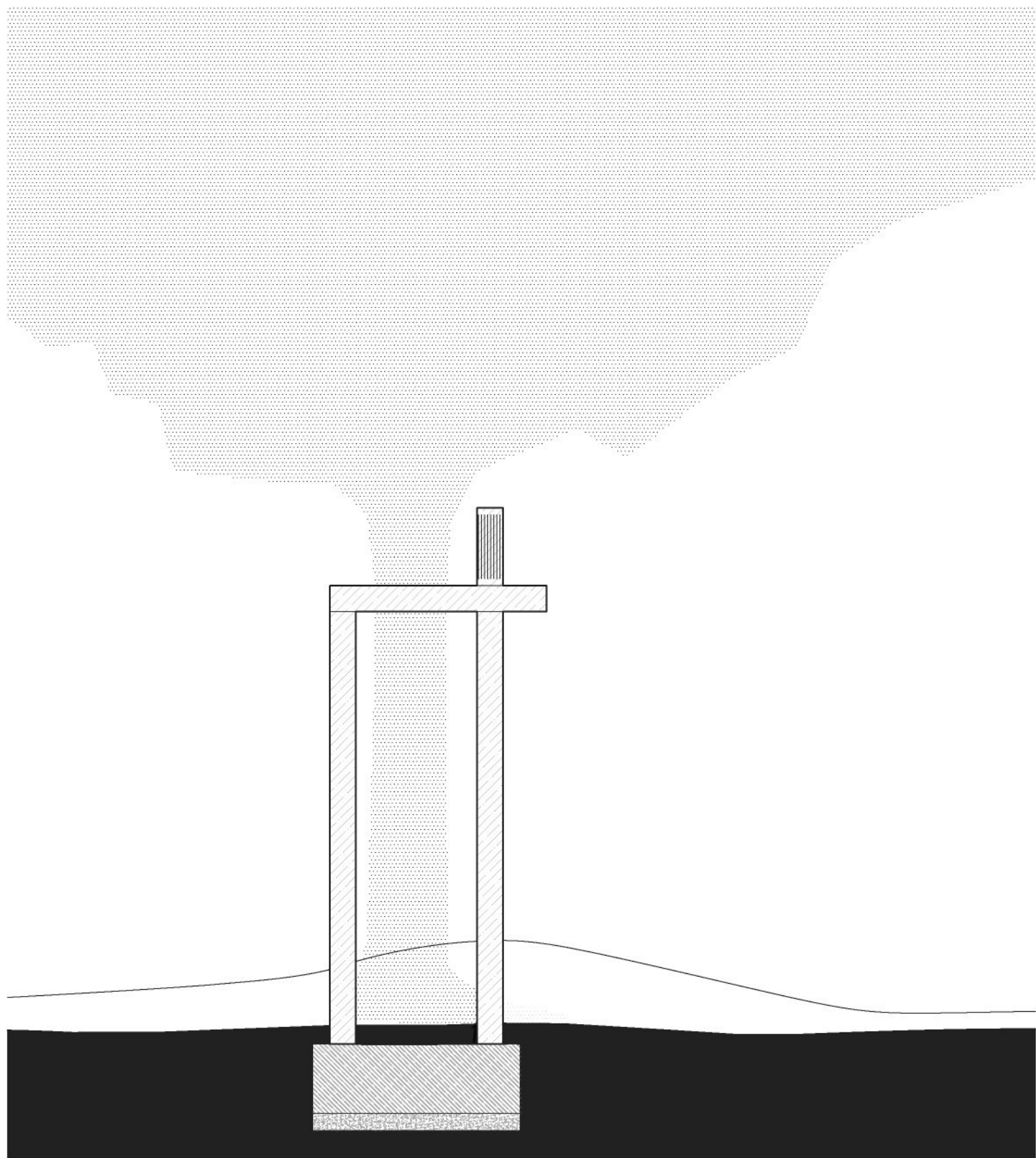
pohled severní 1:30

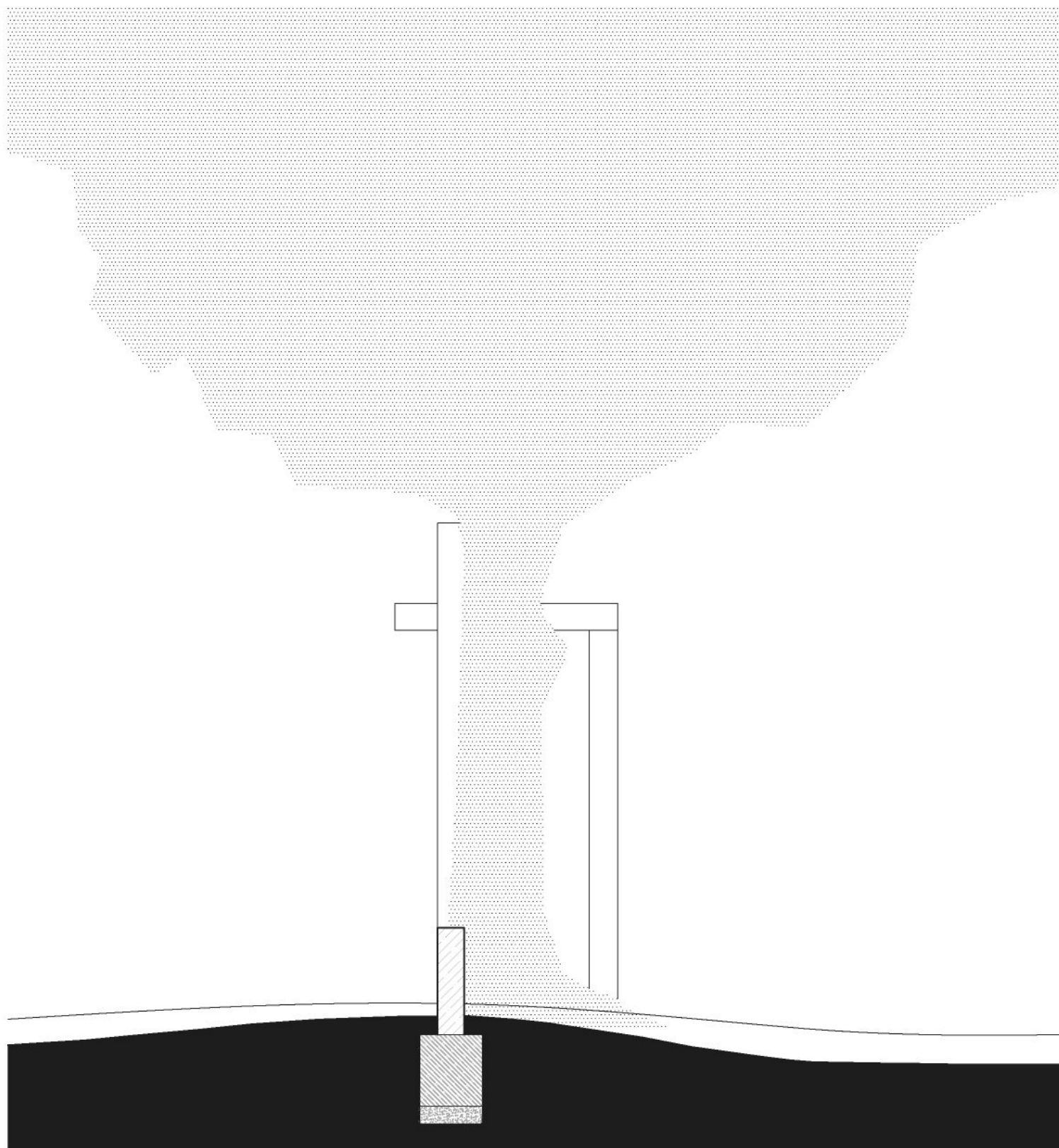
pohled jižní 1:30

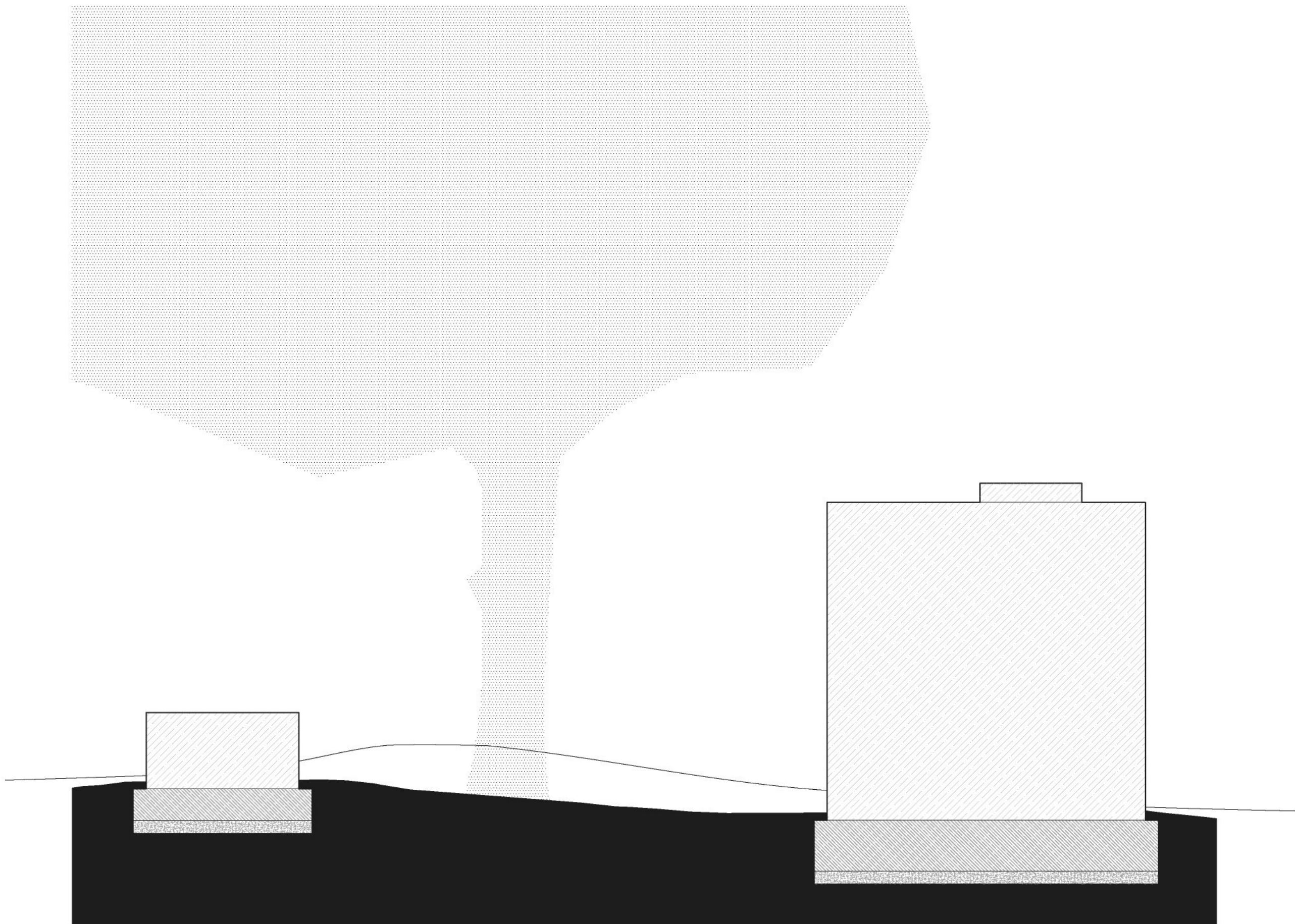
pūsorys 1:30

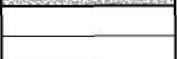
řez CC 1:30

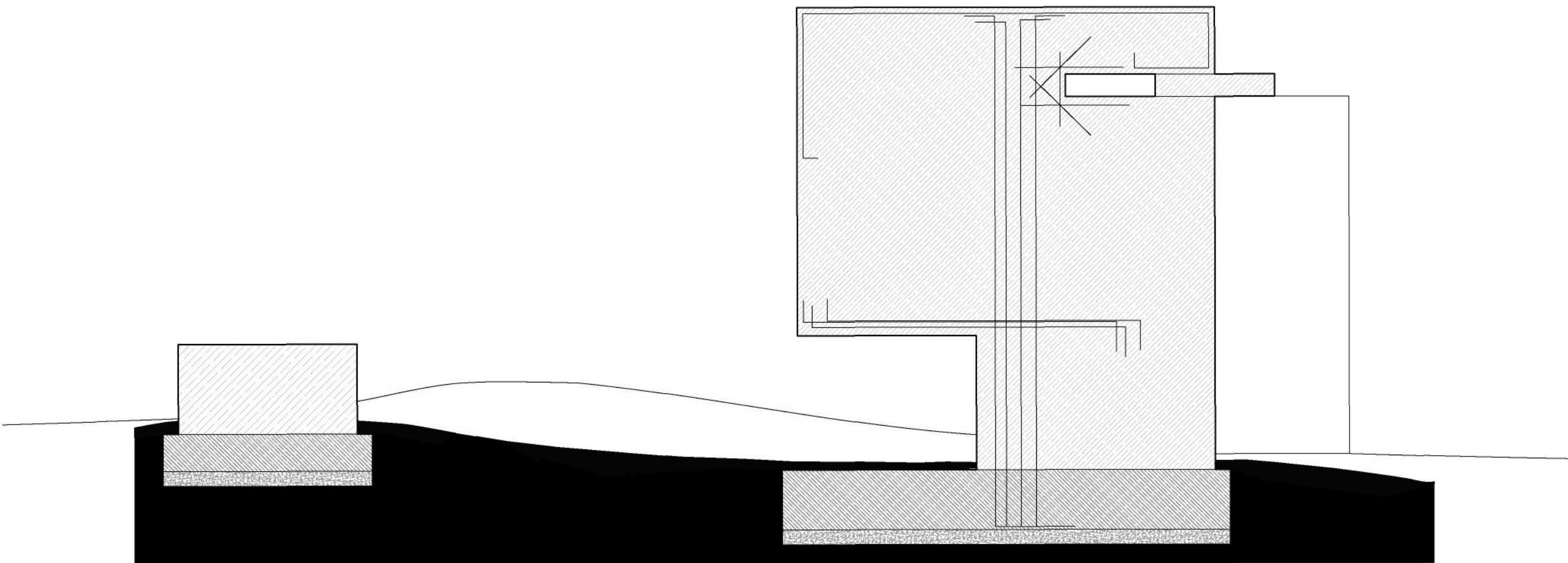

řez DD 1:30

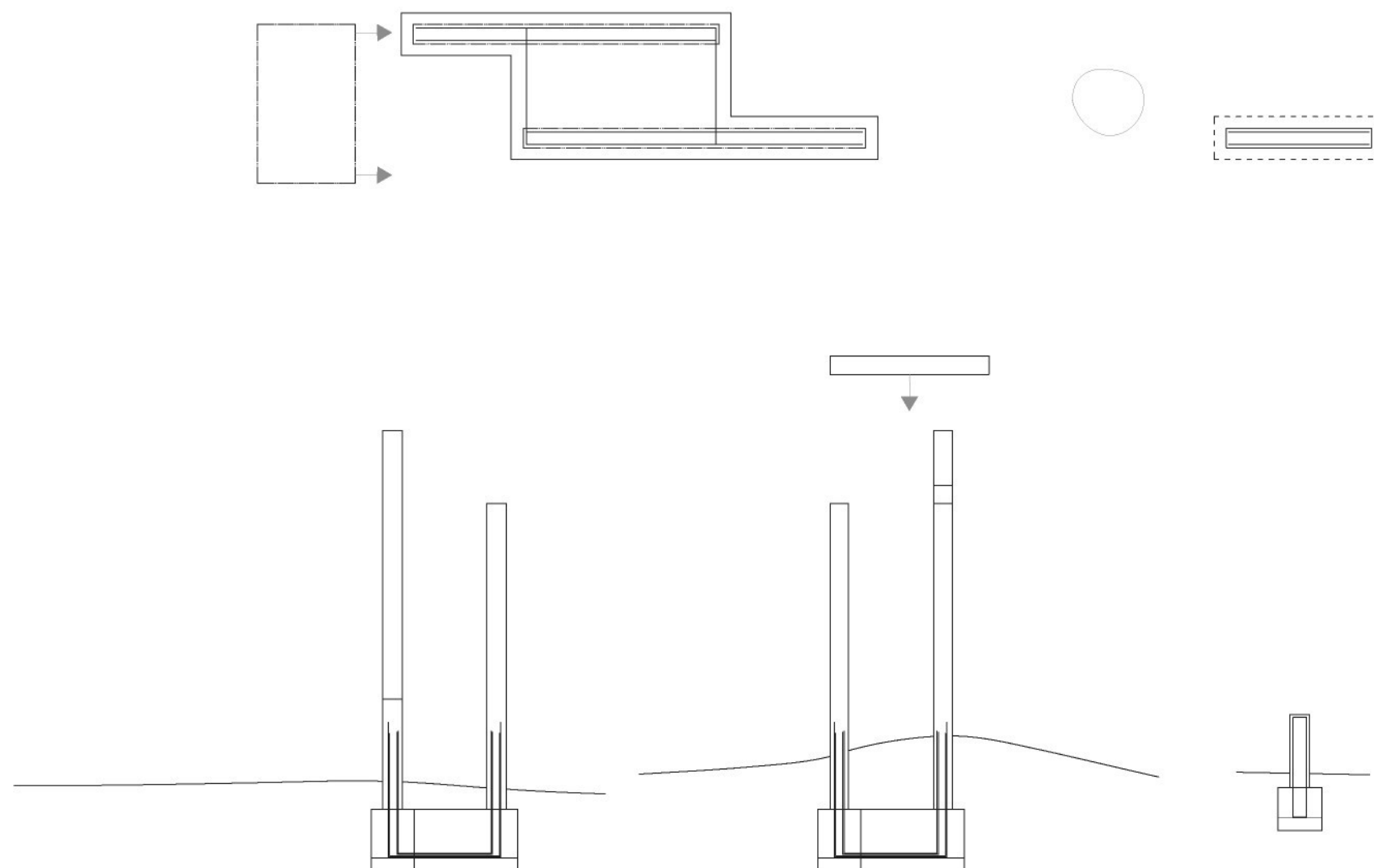

podélný řez BB 1:30

	Základový beton
	beton
	šterk
	Ocelová výztuž

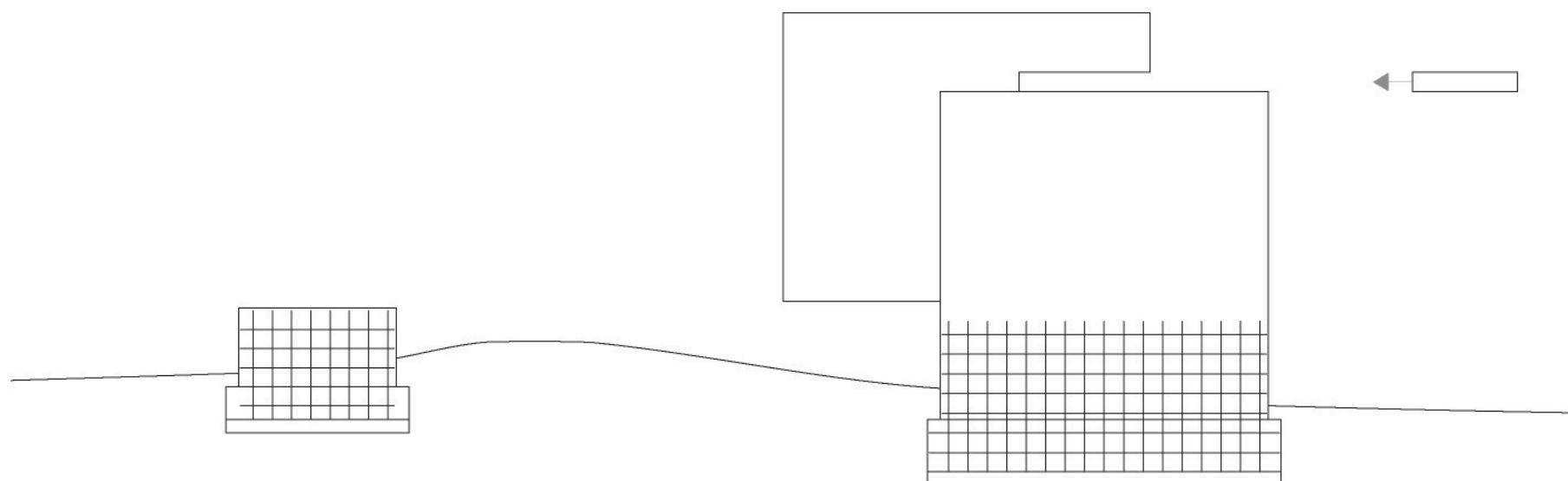
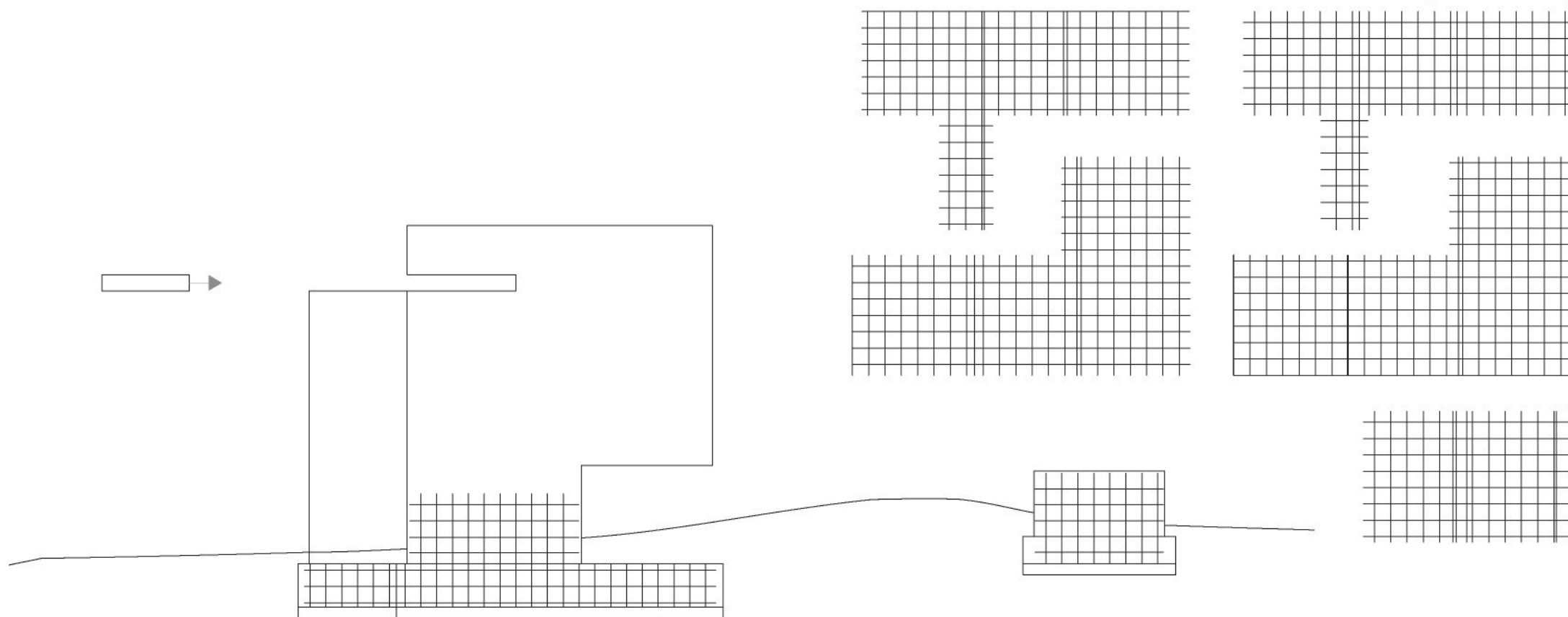

podélný řez AA 1:30

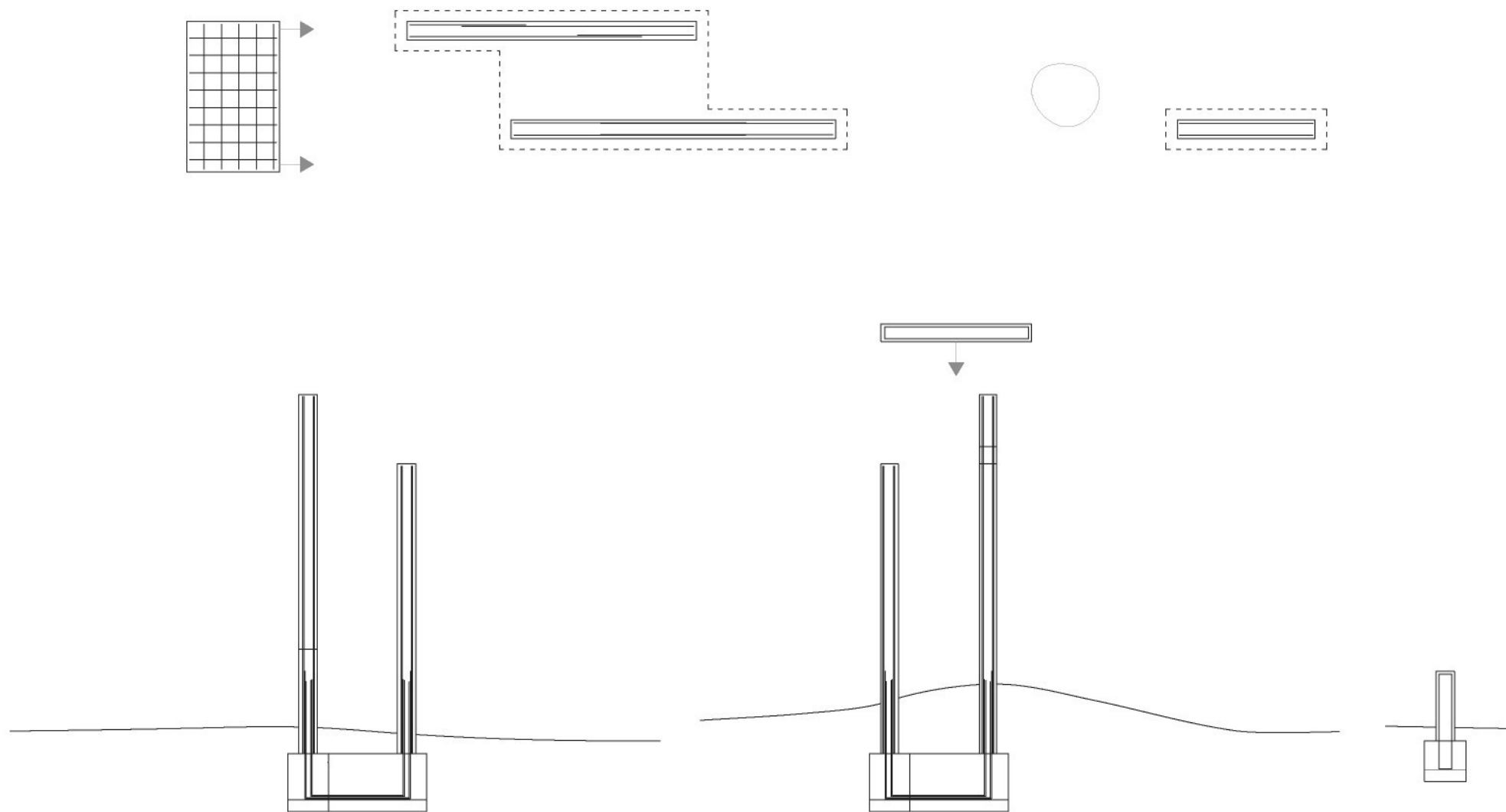

ocelová výztuž základů 1:50

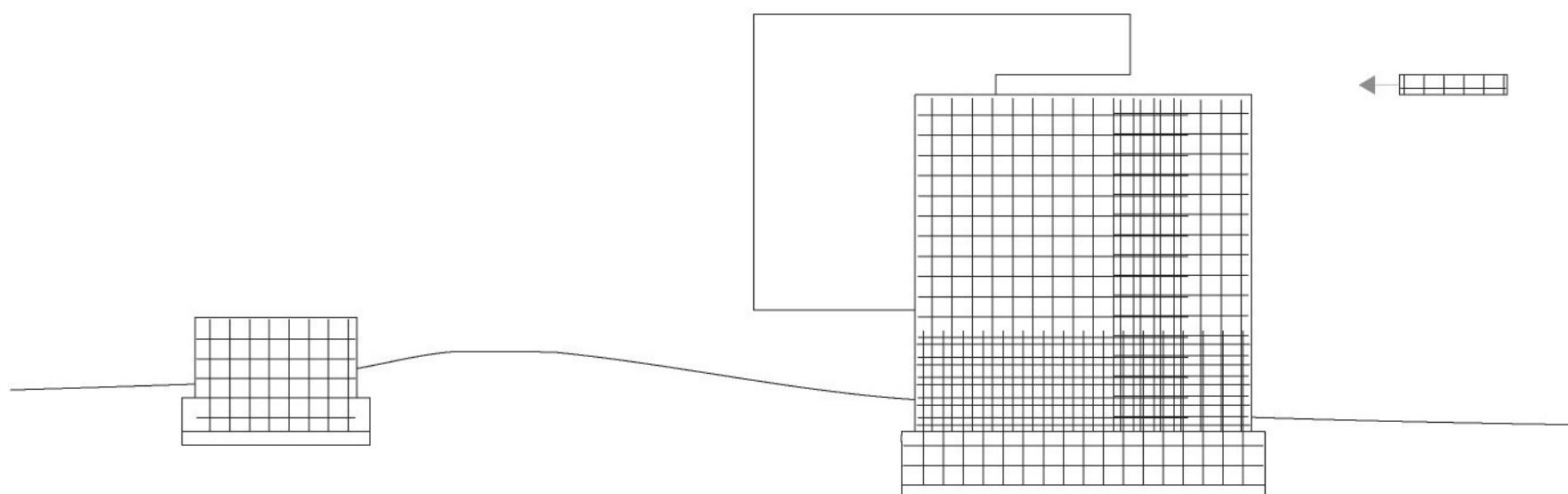
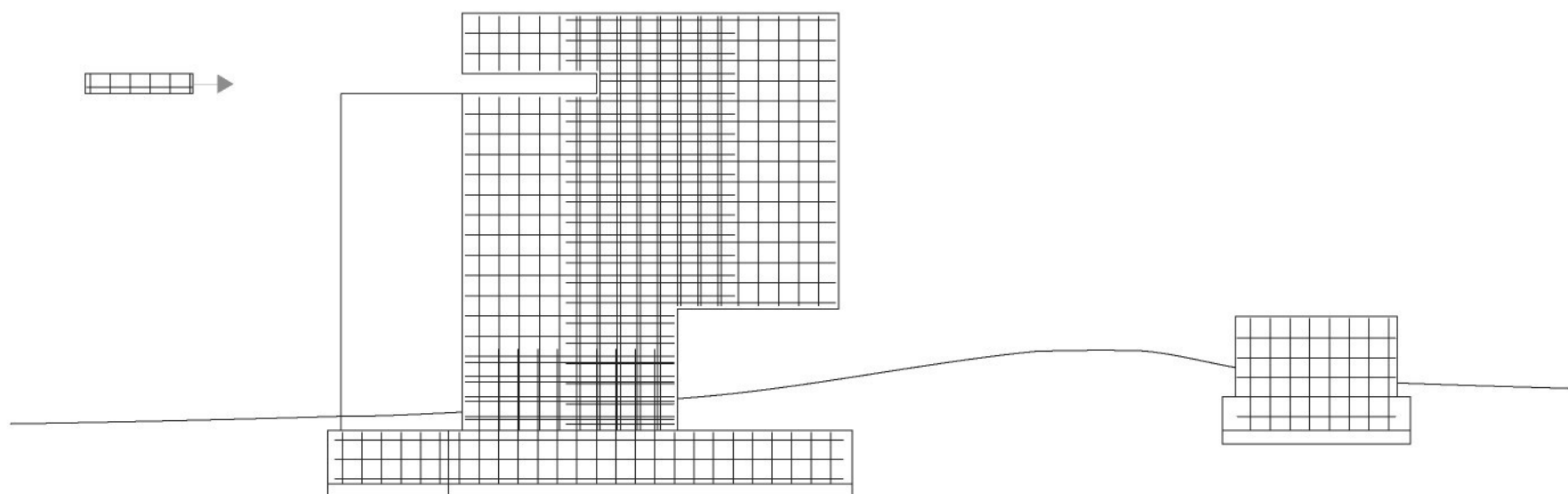
ohýbané části sítí- základy

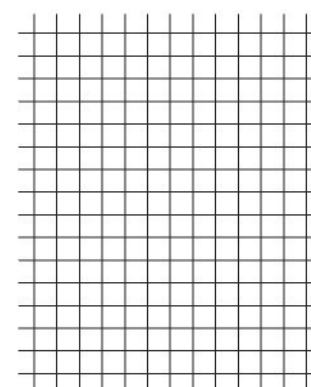
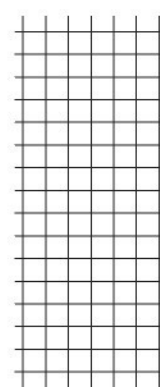
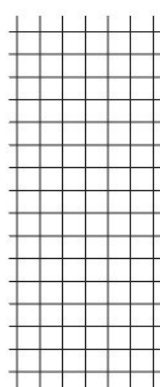
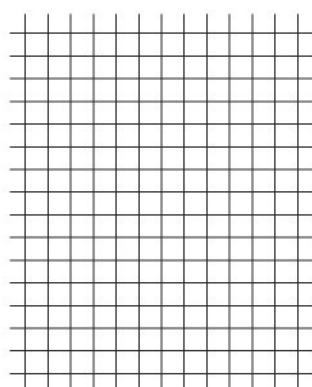
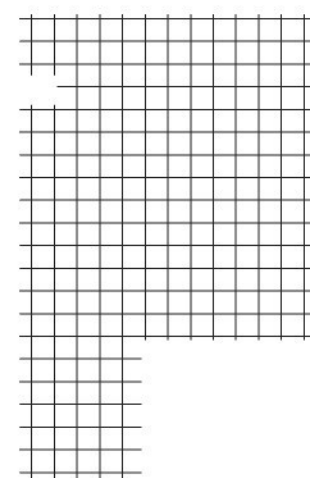
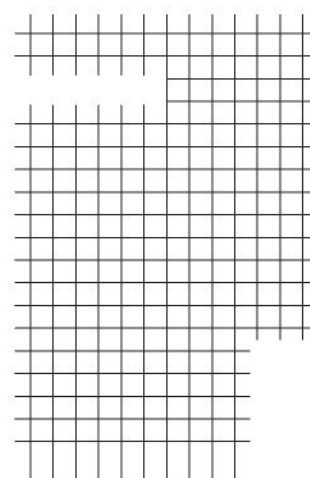
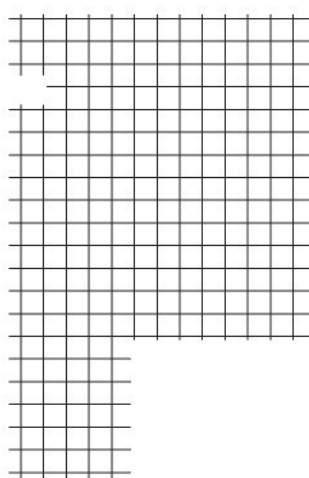
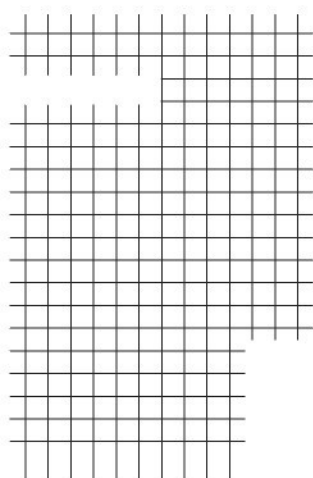
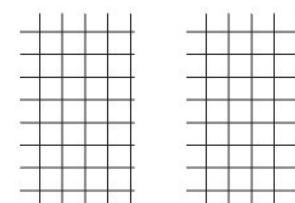
ocelová výztuž základů 1:50

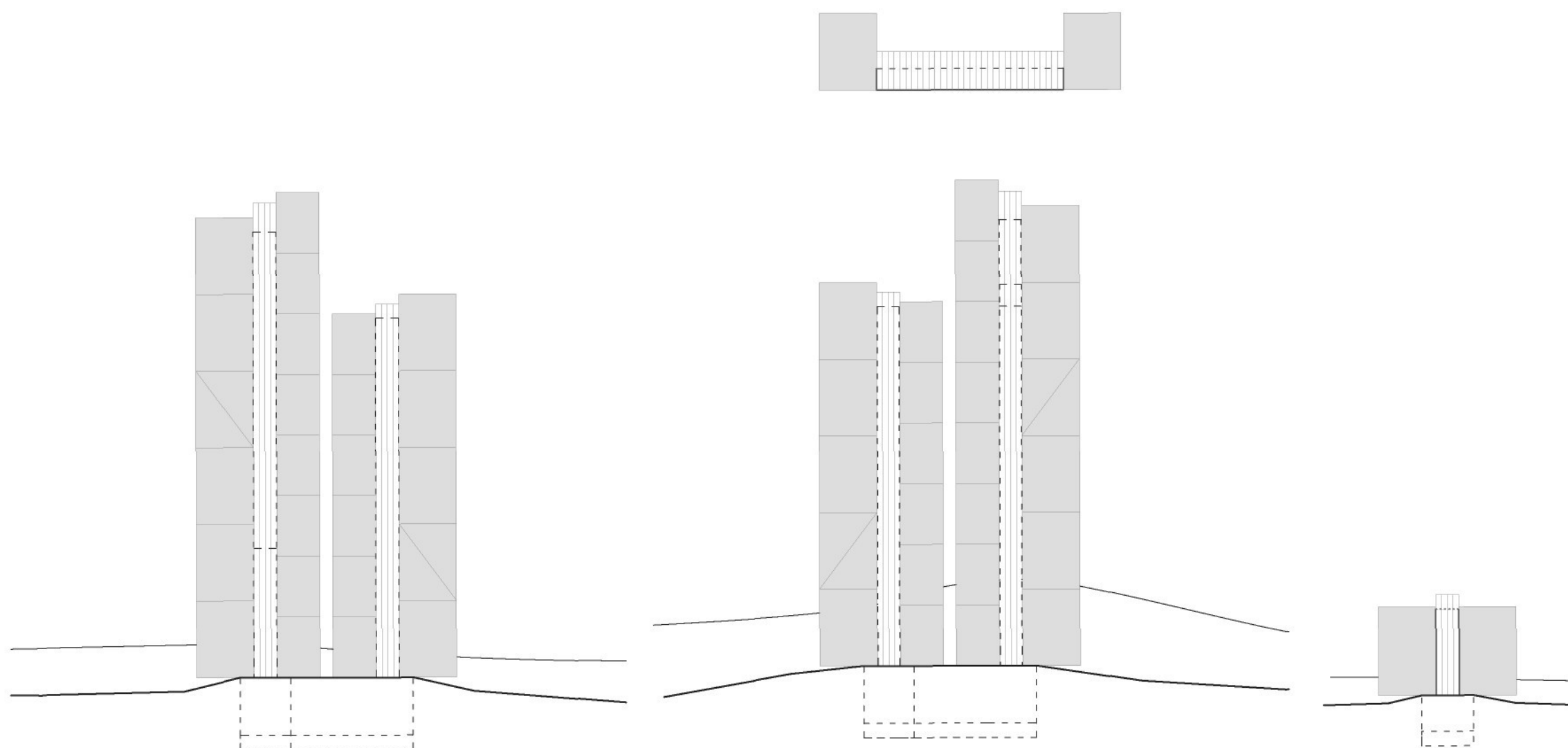

skladba ocelové výztuže sítí 1:50

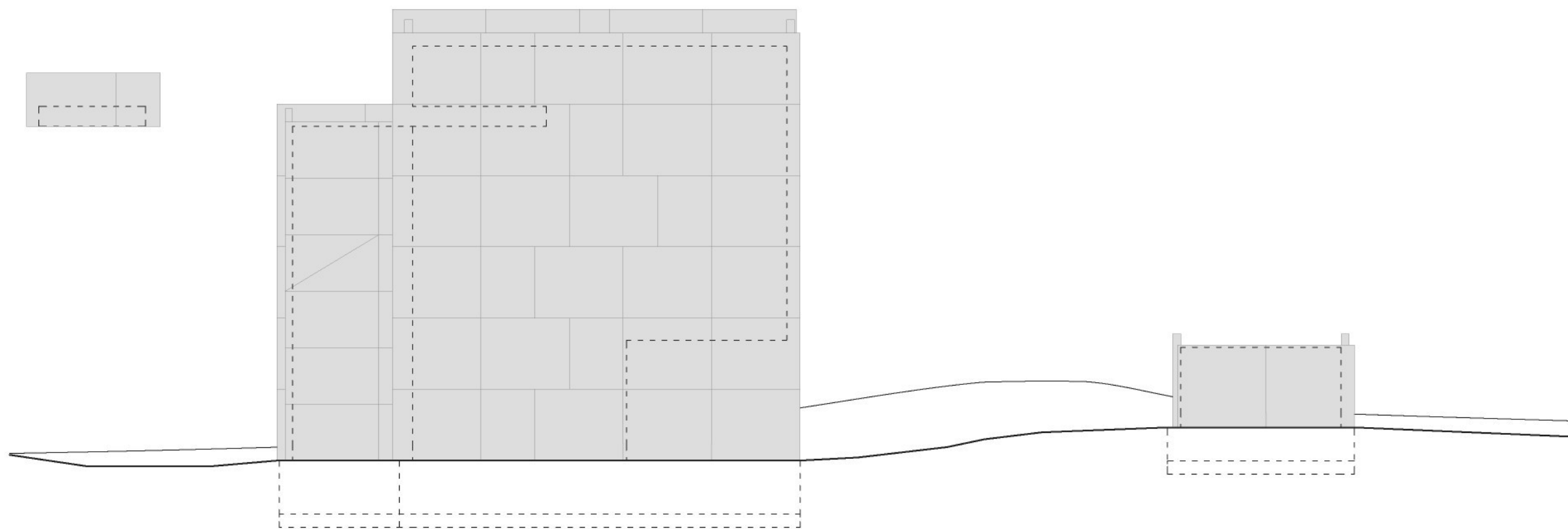

skladba ocelové výztuže sítí 1:50

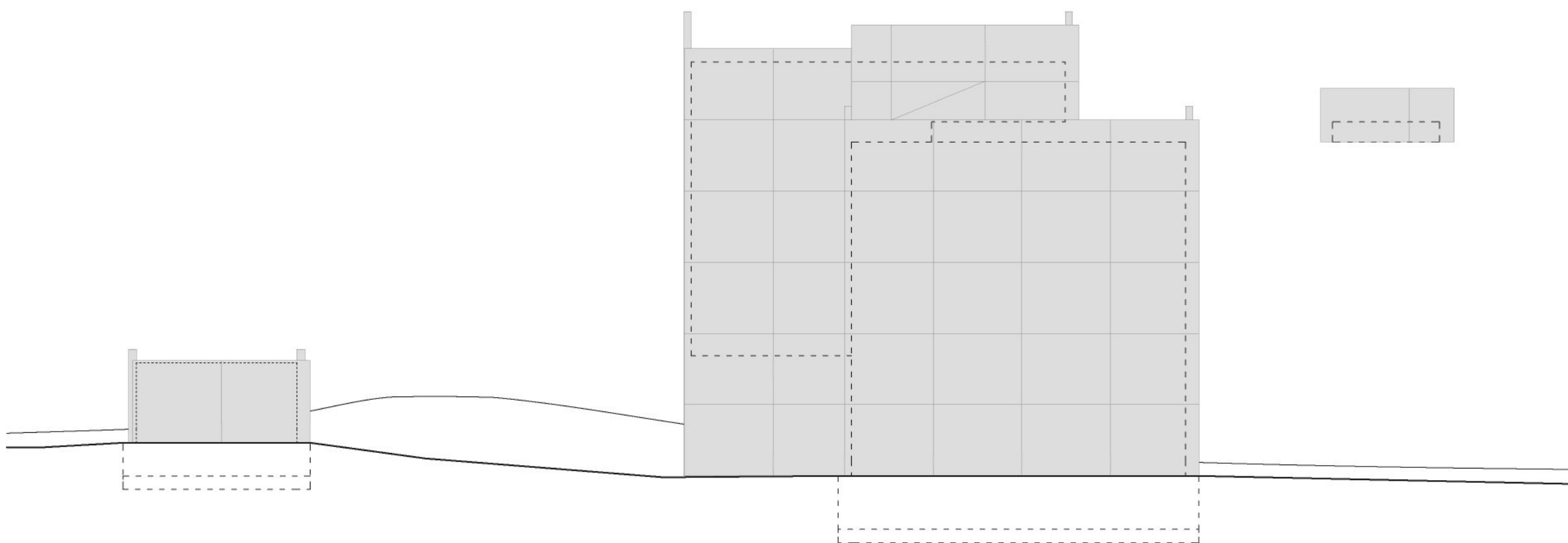

výkres slámového a dřevěného bednění 1:30

výkres slámového a dřevěného bednění 1:30

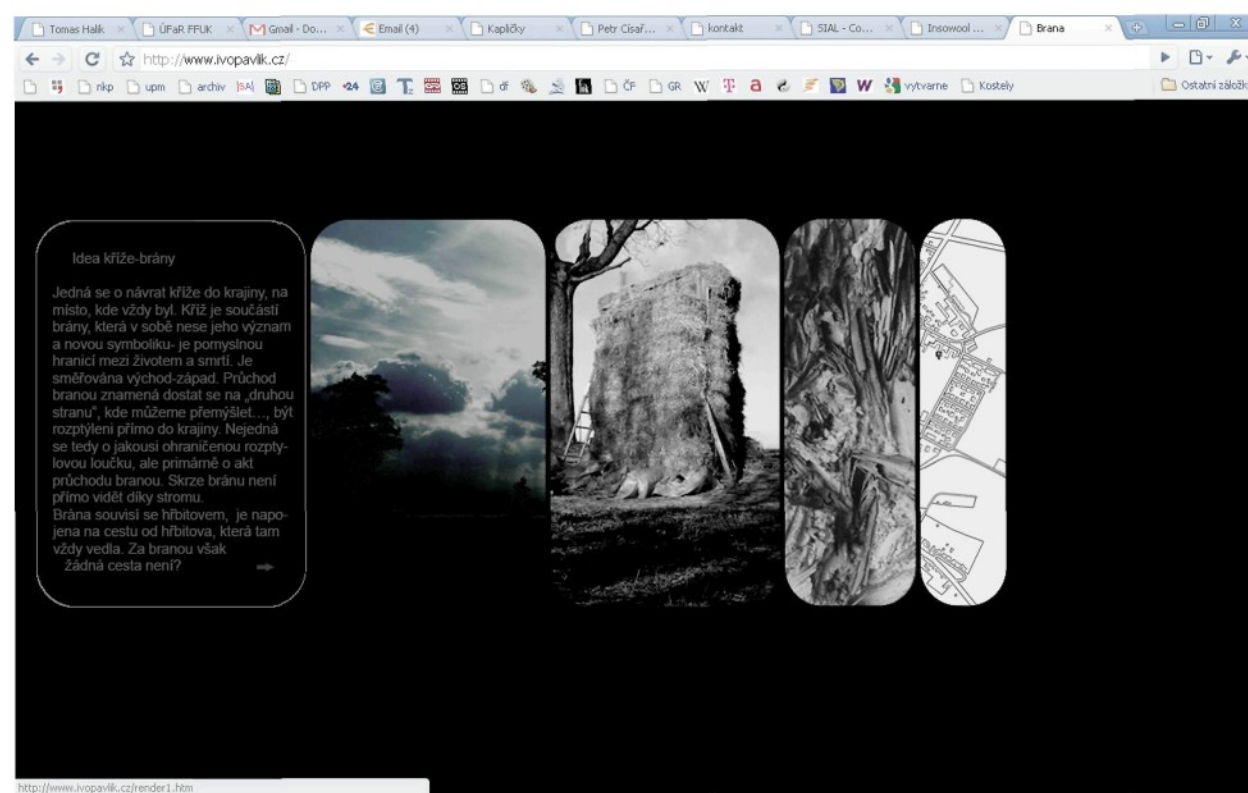
výkres slámového a dřevěného bednění 1:30

Zákresy do fotografií

Fotografie cínového modelu

hřbitov, rozlučková síň

C.

- 01 úvodní strana části
- 02 seznam příloh
- 03 idea hřbitova
- 04 tradiční pohřeb- text
- 05 mapy hřbitova, fotodokumentace místa
- 06 historie hřbitova, fotodokumentace hřbitova
- 07 fotodokumentace hřbitova
- 08 situace původního stavu
- 09 situace
- 10 jihovýchodní pohled na hřbitov
- 11 jihozápadní pohled na hřbitov
- 12 severozápadní pohled
- 13 severovýchodní pohled
- 14 půdorys hřbitova
- 15 půdorysné schéma hřbitova
- 16 řez hřbitovem AA
- 17 řez hřbitovem BB
- 18 křížová cesta- text
- 19 vizualizace
- 20 3D schéma hřbitova
- 21 hřbitov- text
- 22 bilance ploch
- 23 rozlučková síň- text
- 24 obřad- text
- 25 jihovýchodní pohled na rozlučkovou síň
- 26 jihozápadní pohled na rozlučkovou síň
- 27 severozápadní pohled na rozlučkovou síň
- 28 severovýchodní pohled na rozlučkovou síň
- 29 vizualizace
- 30 půdorys márnice a WC, text 1:100
- 31 půdorys rozlučkové síně 1:100
- 32 úpravy zeleně, text
- 33 vizualizace
- 34 řez síní BB
- 35 řez síní AA

Podle mého názoru jestli něco vystihuje problém krematorií, rozlučkových síní a obřadu rozloučení se zemřelými (nejen na vesnici) tak je to tato citace:

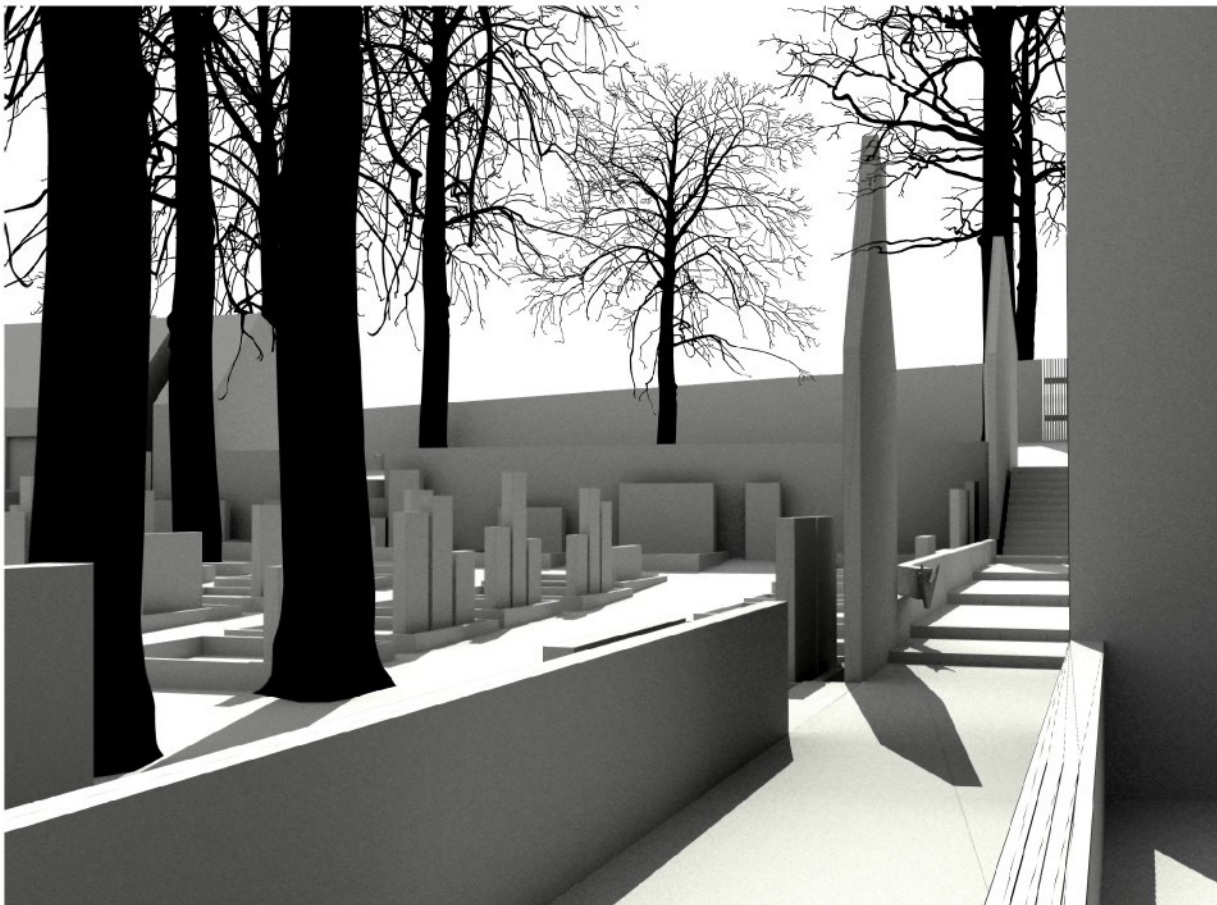
„ Obřady v kapli před kremací jsou pietní. Uklidňující hudba na varhany utěšující proslovy, klidné a bezhlučné zmizení rakve. Žádné dunění hrud, žádná černá jáma, ani slizká vlhká hlína, ani skličující, truchlivé okolí. V krematoriích jen klid a mír, na hřbitovech stesk a rozrušení“.

O spalování mrtvol
Jan Maštaliř
V Praze 1905

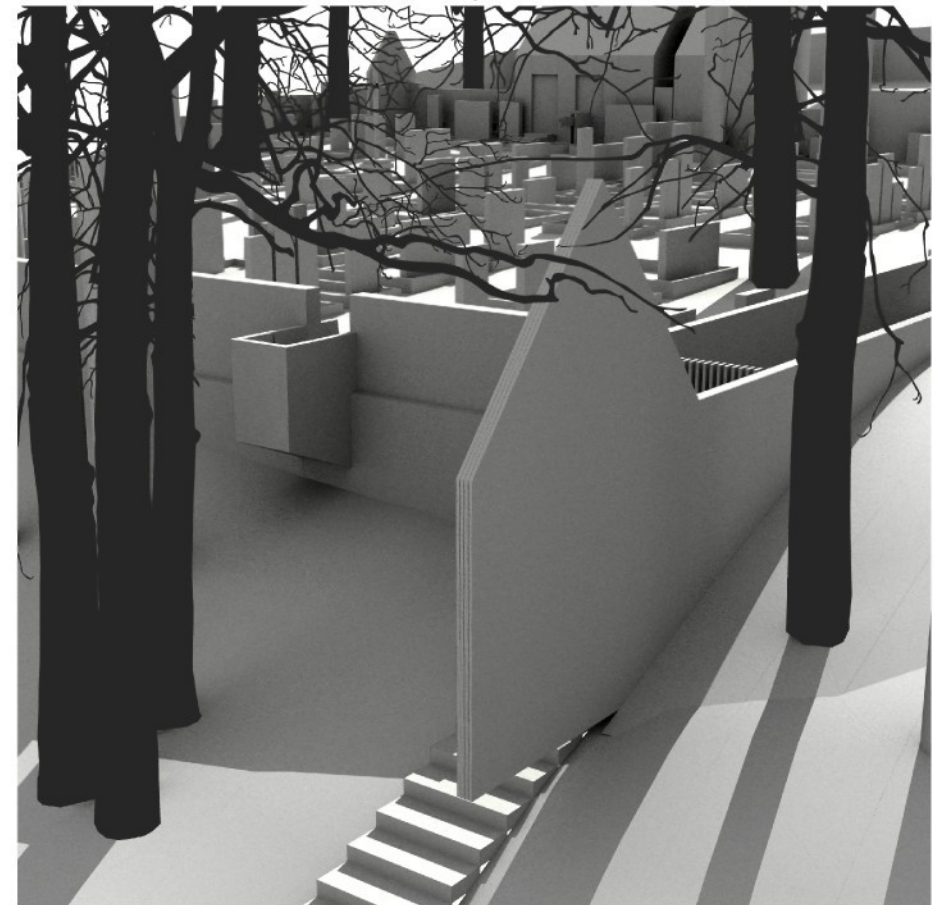
Moje původní myšlenka bylo vytvořit jednoduché krematorium (něco jako hranici). Z kterého by bylo cítit opravdové teplo.... Hygienické předpisy, finanční náročnost ale také neúměrnost k velikosti obce (krematoria bývají většinou jen v krajských městech) a také nevyužitelnost mě však od této myšlenky odradily. Z tohoto pohledu se zdá proto být tradiční křesťanský pohřeb do země jako nenahraditelný.

Dnes je však většina lidí nakloněna spíše kremaci a proto jsem vytvořil alespoň věc, která navrácí obřad zpět tam kde člověk žil. Do vesnice- mezi hroby.

vizualizace křížení cest ve středu hřbitova

pohled na starou část hřbitova, "ukázku" a 15 zastavení

Tradiční současný křesťanský pohřeb na vesnici

Pokud zemře člověk v rodinném kruhu, příbuzní jej většinou sami omyjí, muže oholí, oblečou do pohřebních šatů a upraví ještě před příjezdem pohřební služby, která zemřelého odveze do chladícího zařízení.

Při vynášení z domu se s nim rodina rozloučí. Zemřelý je z domu vynášen nohama napřed. Zemřel-li v nemocnici, nebo pokud nebyl z jakýchkoli důvodů upraven doma, stará se o úpravu zesnulého pohřební služba.

V den pohřbu pohřební služba doveze rakev se zemřelým k domu zemřelého. Pokud byl zemřelý věřící, dávají se mu do rakve svaté obrázky a růženec. Rakev je umístěna na lavici nebo štokrdlatech potažených bílým ubrusem nebo prostěradlem. Vedle rakve je na štokrdleti, židli nebo stolečku postaven křížek, dvě svíčky (správně by jich mělo být sedm, dnes se ovšem dávají už pouze dvě) a svěcená voda. Svěcenou vodou se kropí zemřelý nebo i již uzavřená rakev.

Po ukončení loučení v domě je rakev naložena do pohřebního vozu a obložena věnci a květinami. Za otevřeným autem se postupně zformuje průvod.

Církevní pohřeb probíhá v kostele.

Po zádušní mši nesou příbuzní rakev (hlavou napřed) k hrobu. Pohřební průvod má následující složení: první jde ministrant nesoucí křížek (občas jde před nim hrobař ukazující směr k hrobu), za nim muzikanti, zpěvačky, kněz, nejbližší rodina, ostatní. Při pohřbech hasičů nebo myslivců jsou příslušníci této profese za muzikanty. Cestou k hrobu hraje hudba, nebo zpívají zpěvačky.

Po příchodu k hrobu je hrobové místo vykropeno a proběhne modlitba za zemřelého, rakev je spuštěna do hrobu. Kněz přitom pronáší slova. Pote je na rakev hozena černá nebo bílá pohřební stuha bez nápisu, která byla přivázána na kříži neseném ministrantem (ten ji také háže do hrobu). U hrobu opět hraje hudba, nebo zpívají zpěvačky. Při této příležitosti (někdy i v kostele) uvádí kněz obecná a životopisná data o zemřelém.

Po spuštění do hrobu kondolují smuteční hosté rodině. Na rakev v otevřeném hrobě je lopatkou vhazováno trochu hlíny a květiny. Hrob uzavírá hrobař, zároveň na něj ukládá věnce a ostatní květinové dary.

Následující den jde často někdo z členů rodiny hrob upravit a zapálit svíčku.

Po pohřbu se často koná smuteční hostina. Většinou se koná buď doma, nebo v některém z místních hostinců.

Ve velkých městech začaly pohřební zvyky zanikat již na přelomu 19. a 20. století, na venkově mnohem později, tato skutečnost se odráží i v průběhu pohřbu. Ve městě je již zánik zvyků dokončen, kdežto na venkovech se relikty zvyků stále ještě udržují.

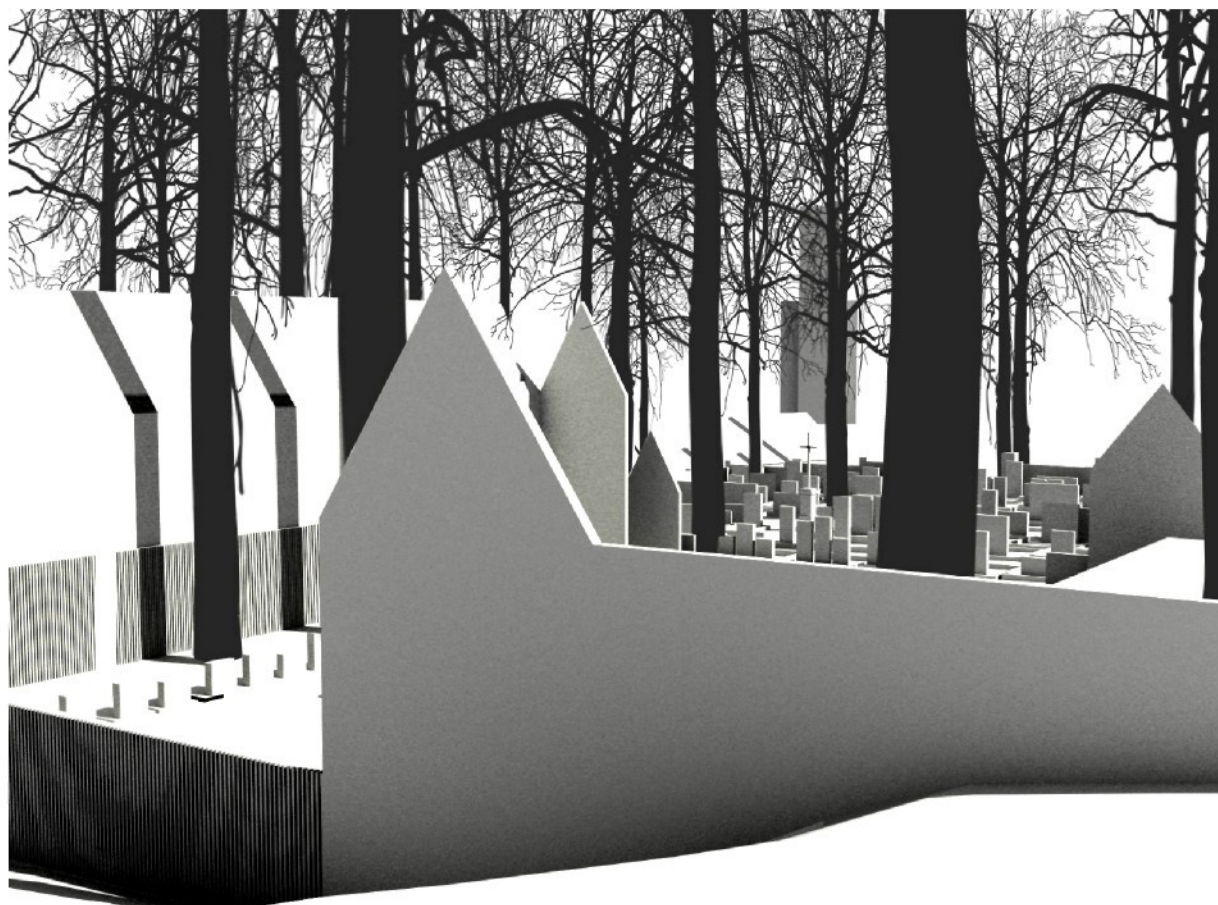
Pohřeb by se dal shrnout do následující linie:

smrt – (v rodinném kruhu – úprava zesnulého, v nemocnici – oznámení o skonu rodině) – návštěva pohřební služby, objednání pohřbu – oznámení skonu příbuzným a známým partem, telefonicky (místním rozhlasem aj.) – (zajištění kostela) – rozloučení s mrtvým u rakve (před domem, v obřadní síni, v kostele) – obřad v kostele, obřadní síni, krematoriu – (při pohřbu do země – průvod na hřbitov, k hrobu – rozloučení nad hrobem) – pohřební hostina.

Postupná institucionalizace smrti ve spojení s vlivem pohřebních firem v průběhu 20. století pozvolna zužovala prostor pro udržování tradičních zvyků. Čímž došlo k postupné unifikaci pohřebního obřadu jako celku. Významnou roli v proměně pohřebních zvyků sehrál i nástup všeobecného umírání ve specializovaných zařízeních. Současně, ale dnešní pohřby dovolují více projevit individualitu zemřelého (i věskou). Vliv životních osudů, profesní příslušnosti atd. byl zřetelný i u dřívějších pohřbů (například pohřby cechů, šlechty, kněží, regionální varianty). Volba hudby, rakve, výzdoby obřadní síně, způsob pohřbu (pohřeb do země, kremace – vsep, rozptýl), dnes do průběhu a formy obřadu přináší zesílenou osobnostní charakteristiku zemřelého.

Převzato z práce: Pohřeb v průběhu staletí, Jana Pešlová, Bakalářská práce FF MU 2007

vizualizace hřbitova- směr od lesa

ortofoto mapa řešeného území

katastrální mapa hřbitova

fotografie před hřbitovem

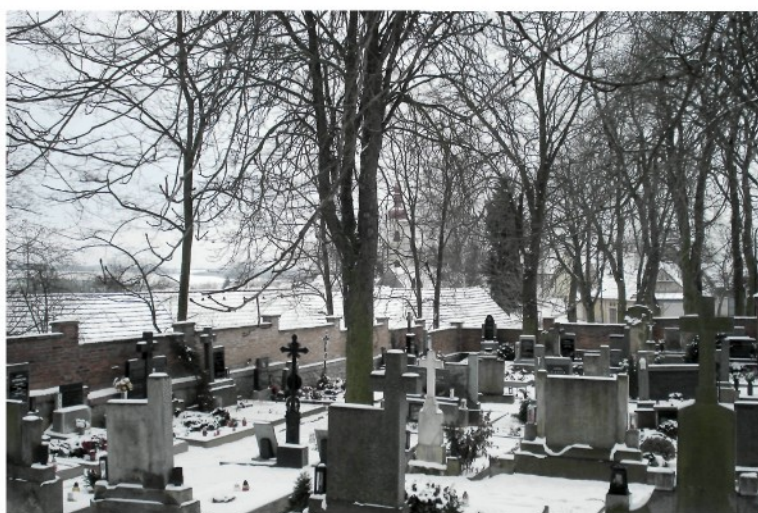
fotografie před kostelem

vrstevnicová mapa oblasti kolem hřbitova

mapy řešeného území, fotodokumentace místa

Historie hřbitova:

Hřbitov býval až do r. 1836 kolem kostela a byl ohrazen pevnou kamennou zdí. V roce 1836 byl založen nový hřbitov vzdálen asi 2 minuty od kostela na západní straně. V roce 1924 byl tento hřbitov rozšířen a to směrem ke kostelu. Celý hřbitov byl obehnan novou zdí z kamene a cihel a opatřen novou železnou bránou. Zároveň byla adaptována i umrlčí komora

fotografie staré a nové části hřbitova

fotodokumentace prostoru nad hřbitovem

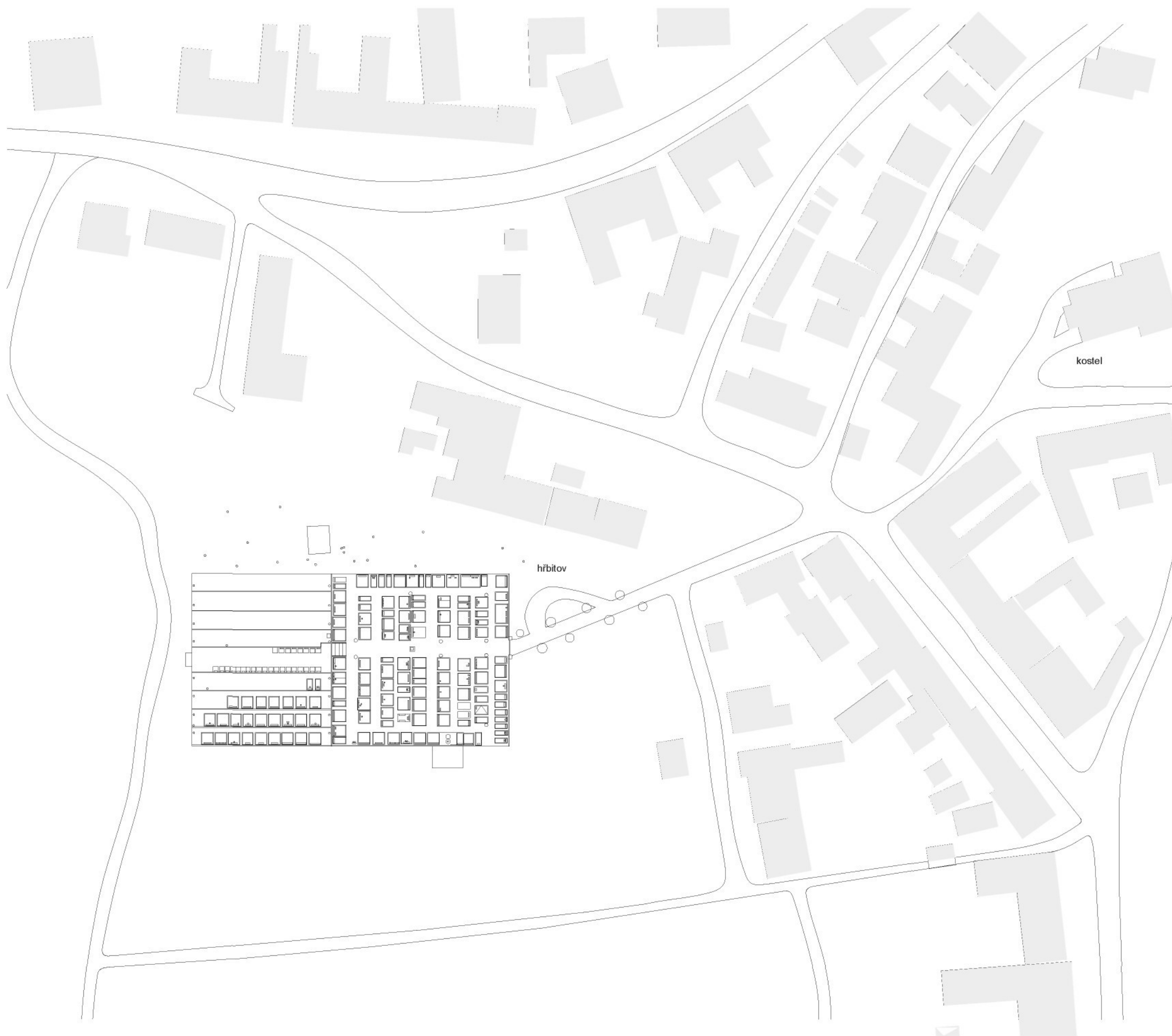
fotodokumentace prostoru pod hřbitovem

fotodokumentace hřbitova

fotodokumentace prostoru za hřbitovem

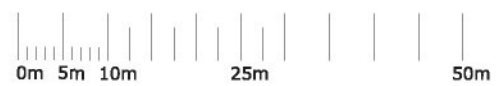

kostel

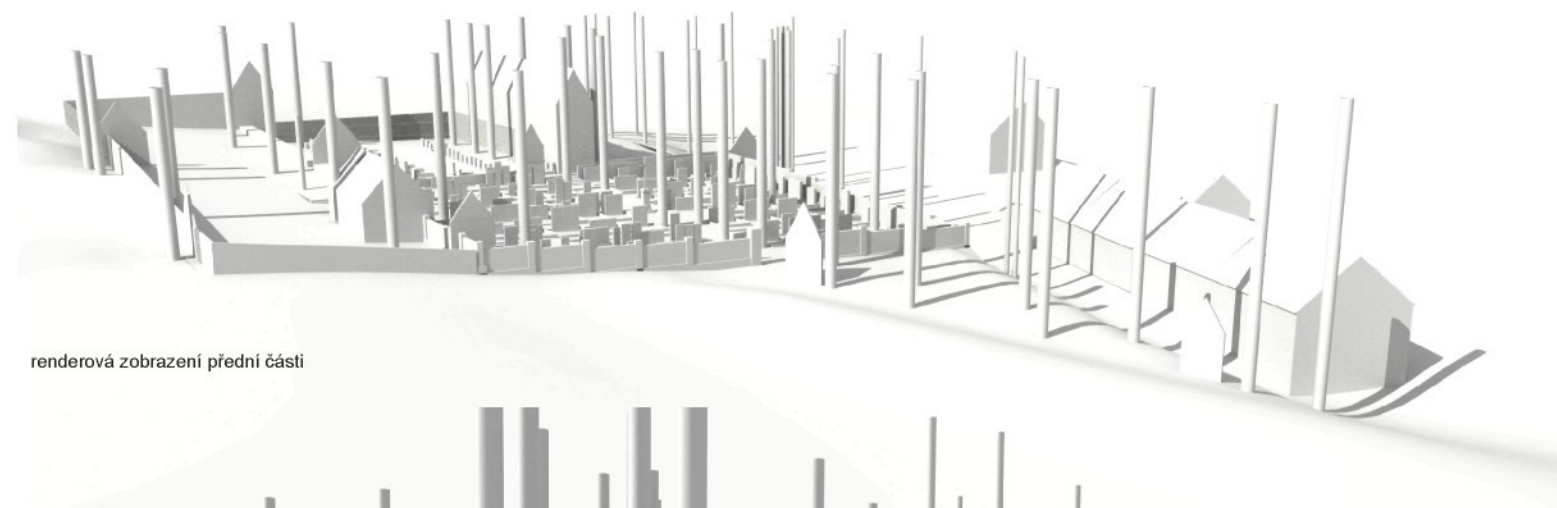
hřbitov

situace původního stavu

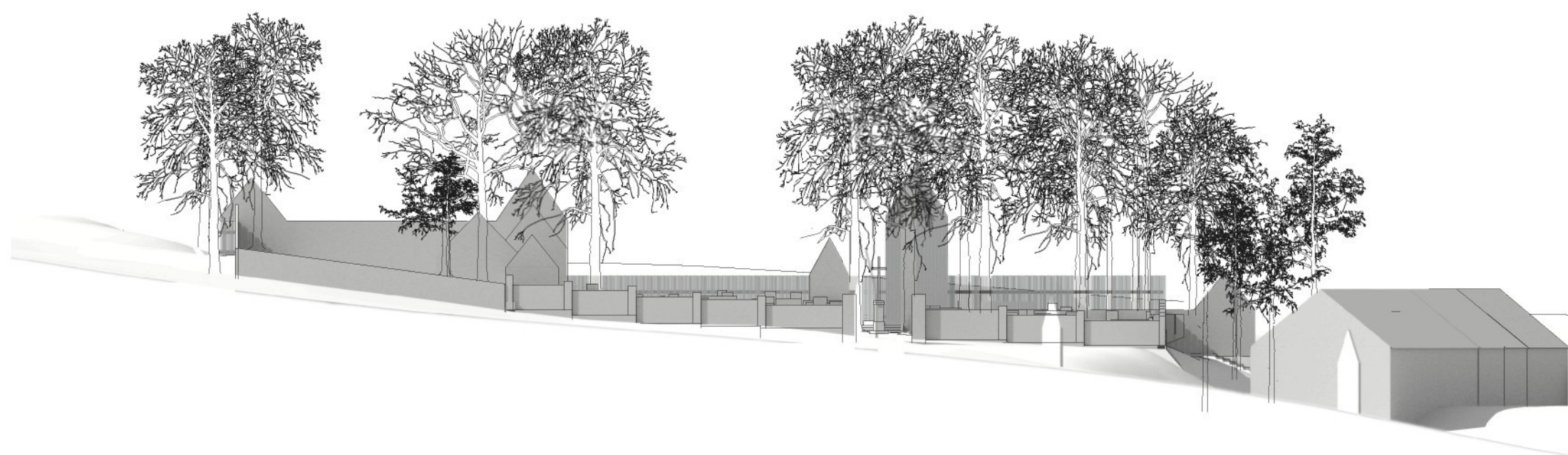
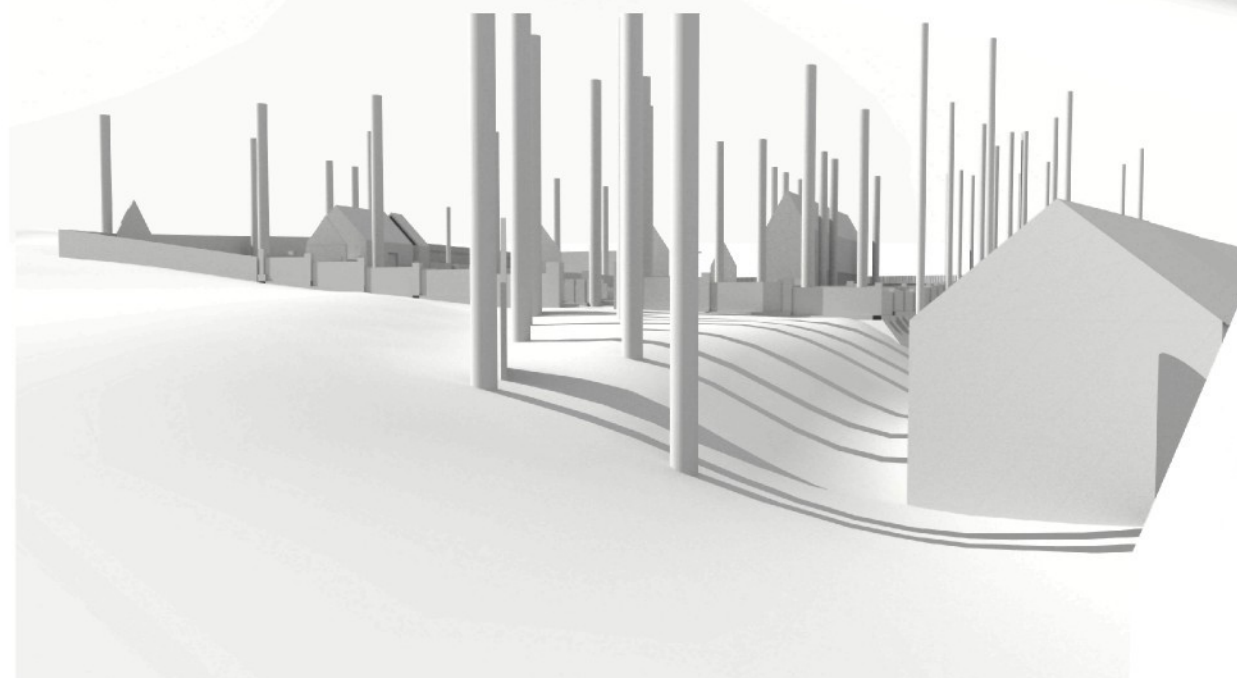

situace hřbitova

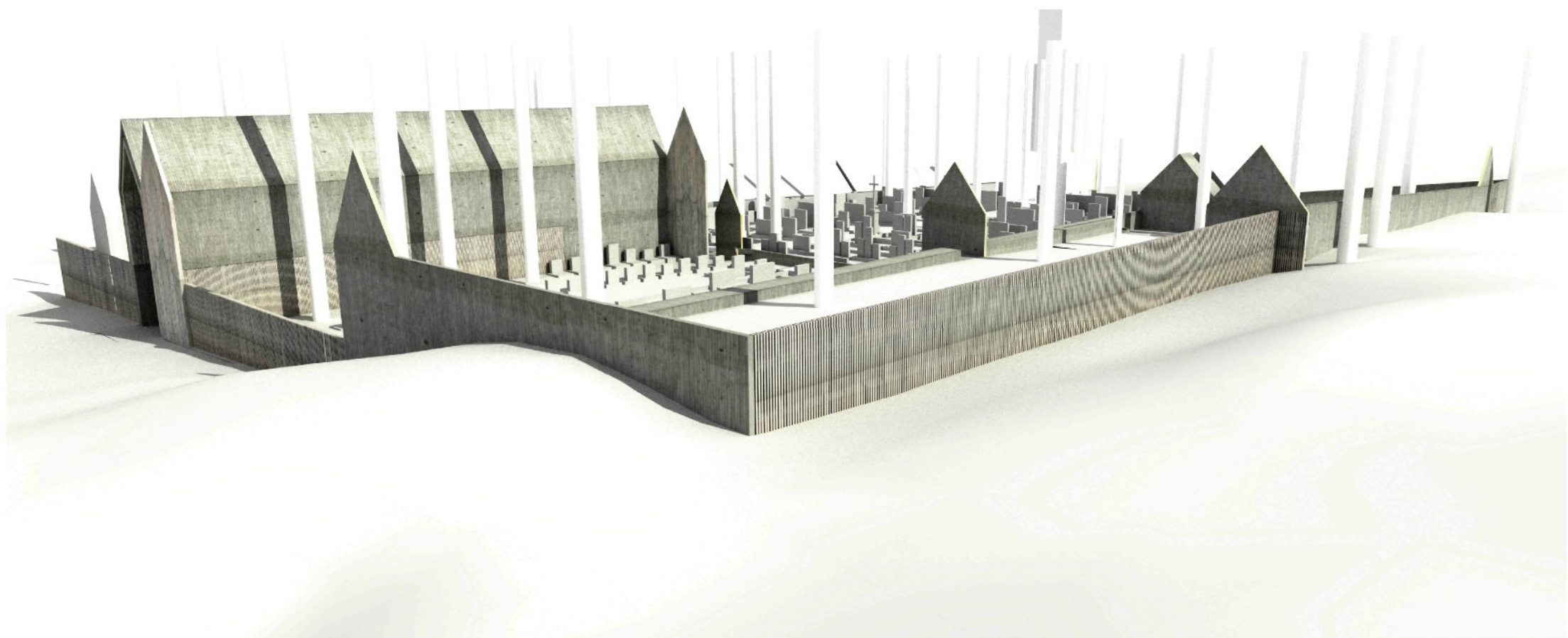

renderová zobrazení přední části

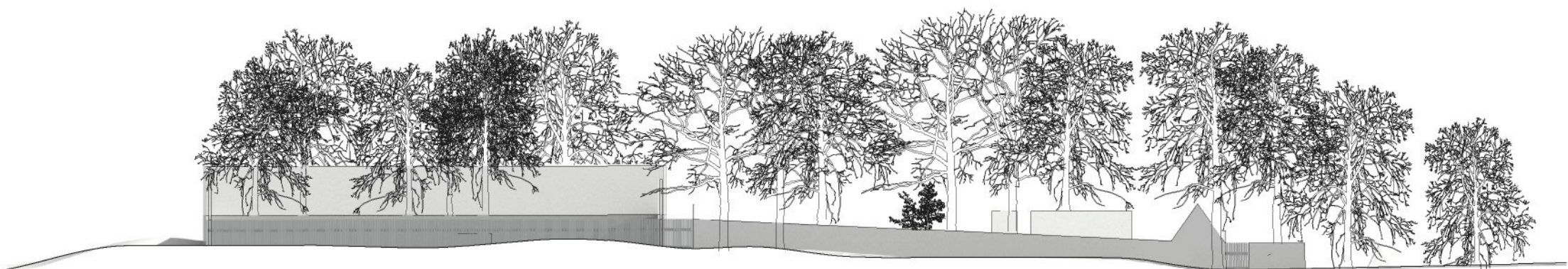

jihovýchodní pohled

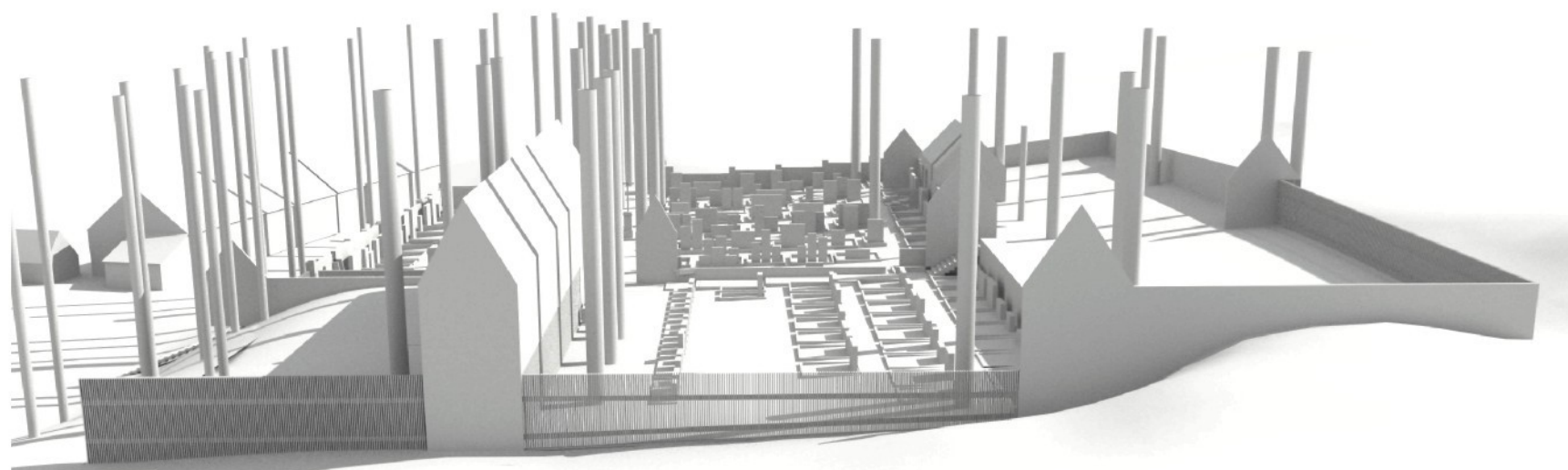

renderové zobrazení vrchní části

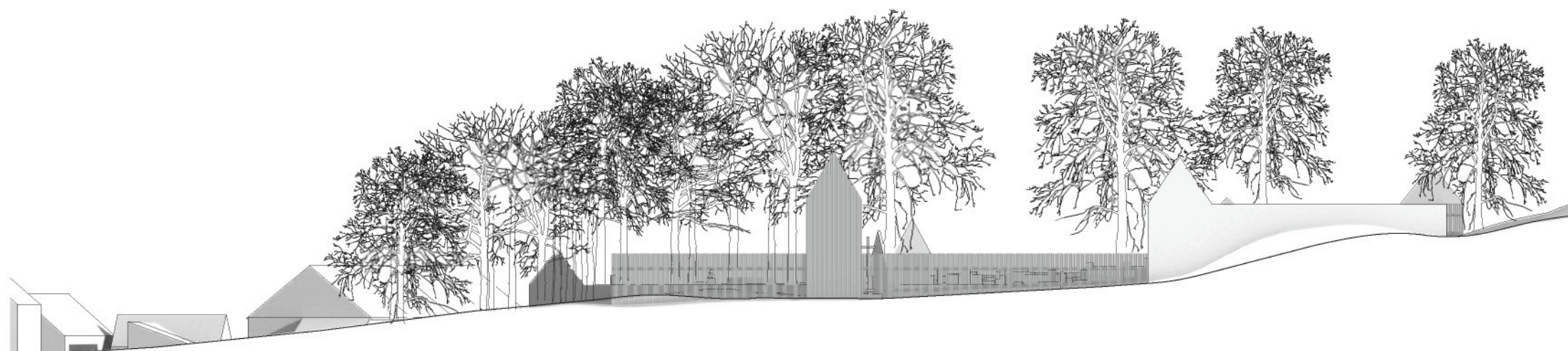

0m 1m 2m 5m 10m

jihozápadní pohled

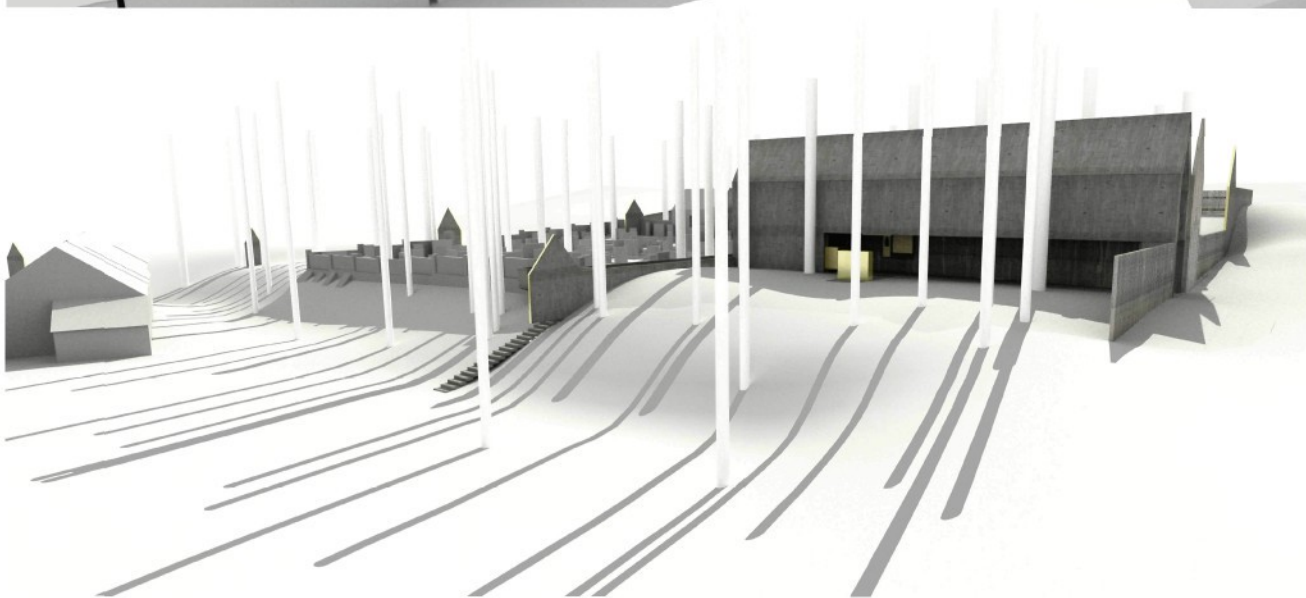
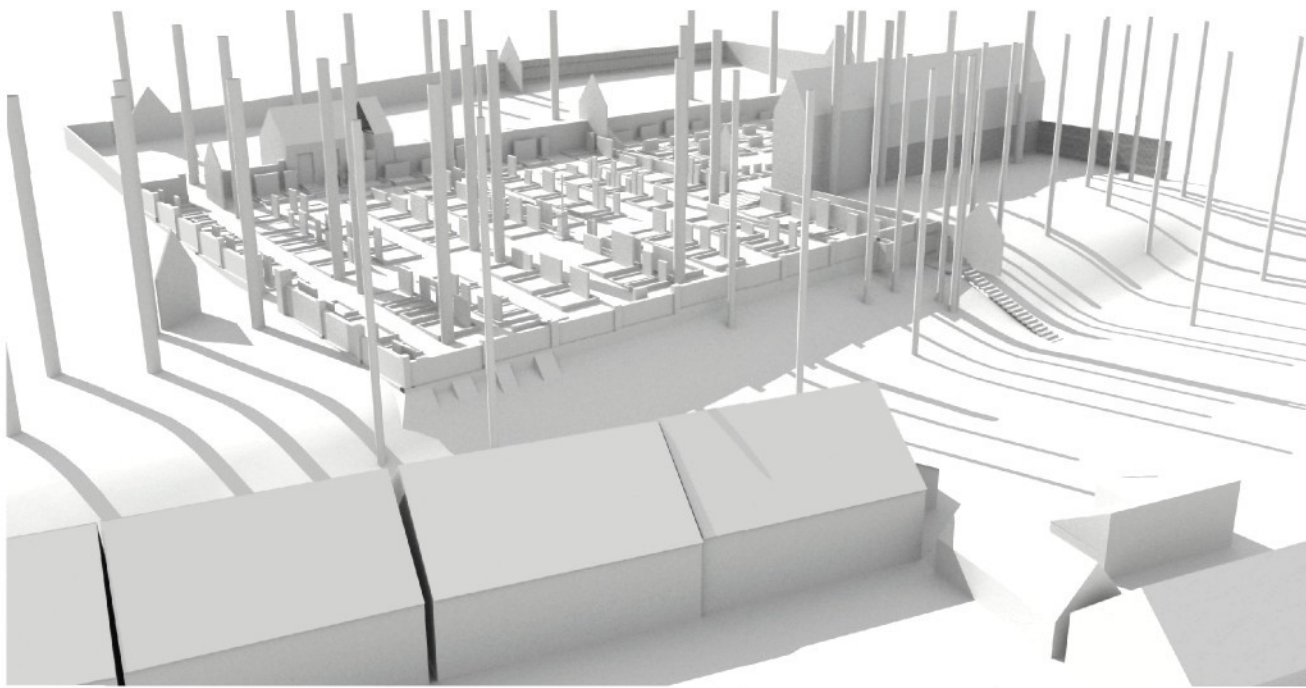

vizualizace zadní části hřbitova

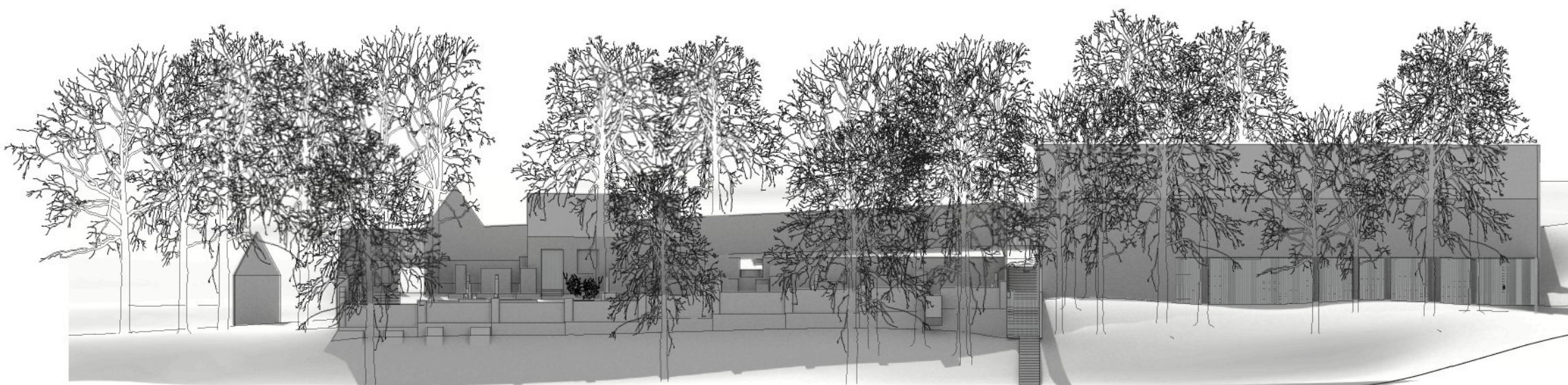

severozápadní pohled

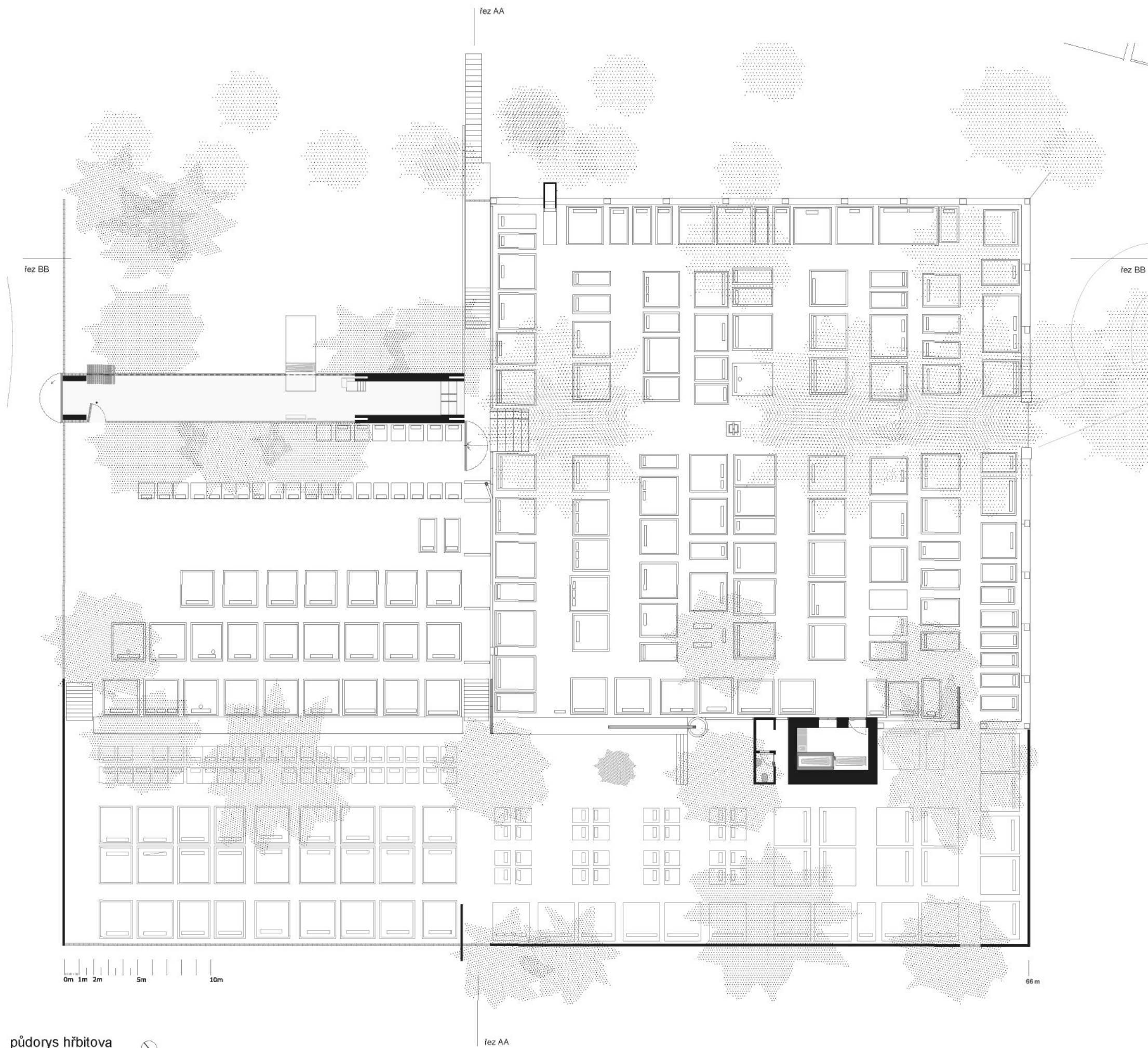

vizualizace spodní části

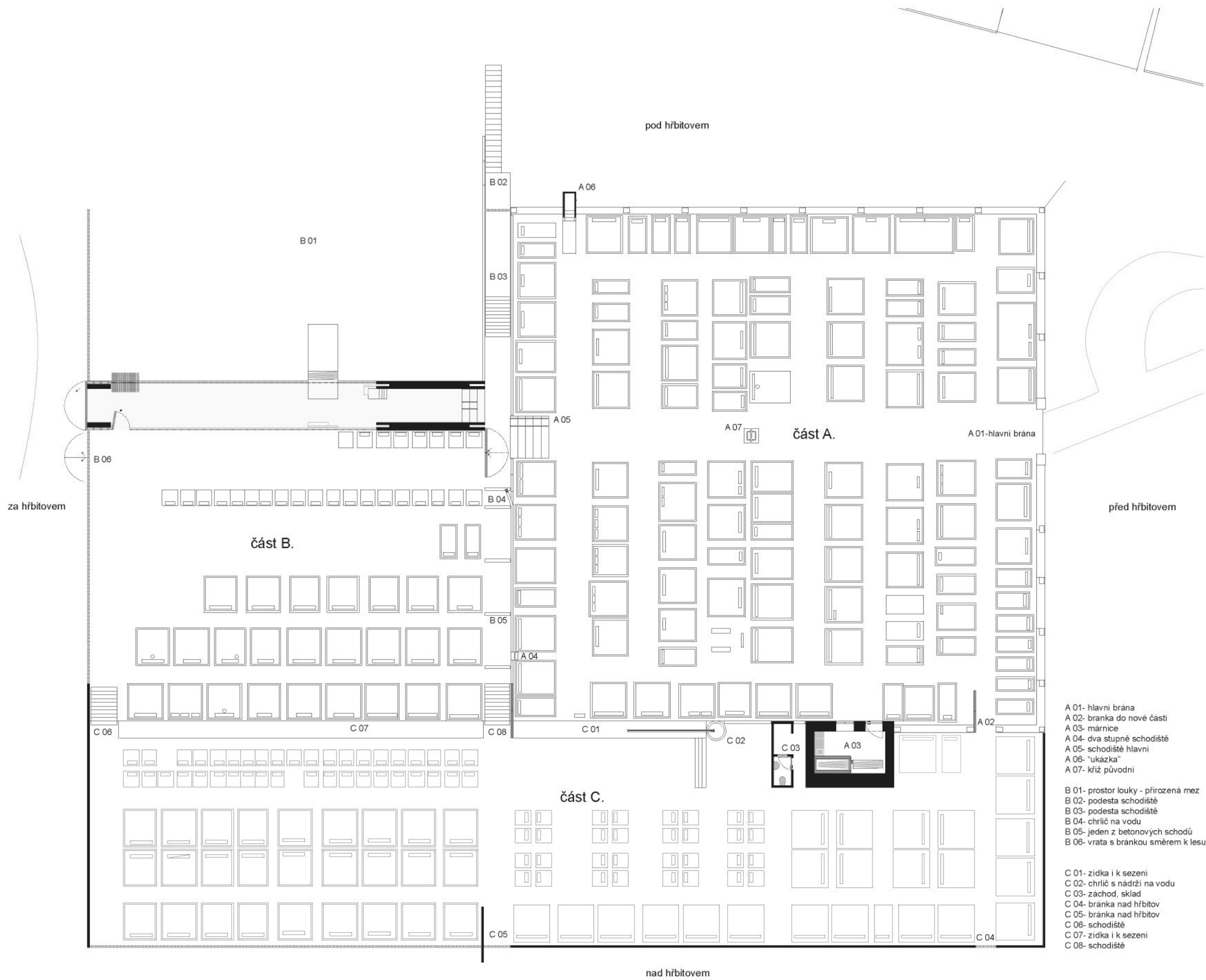
pohled severovýchodní

půdorys hřbitova

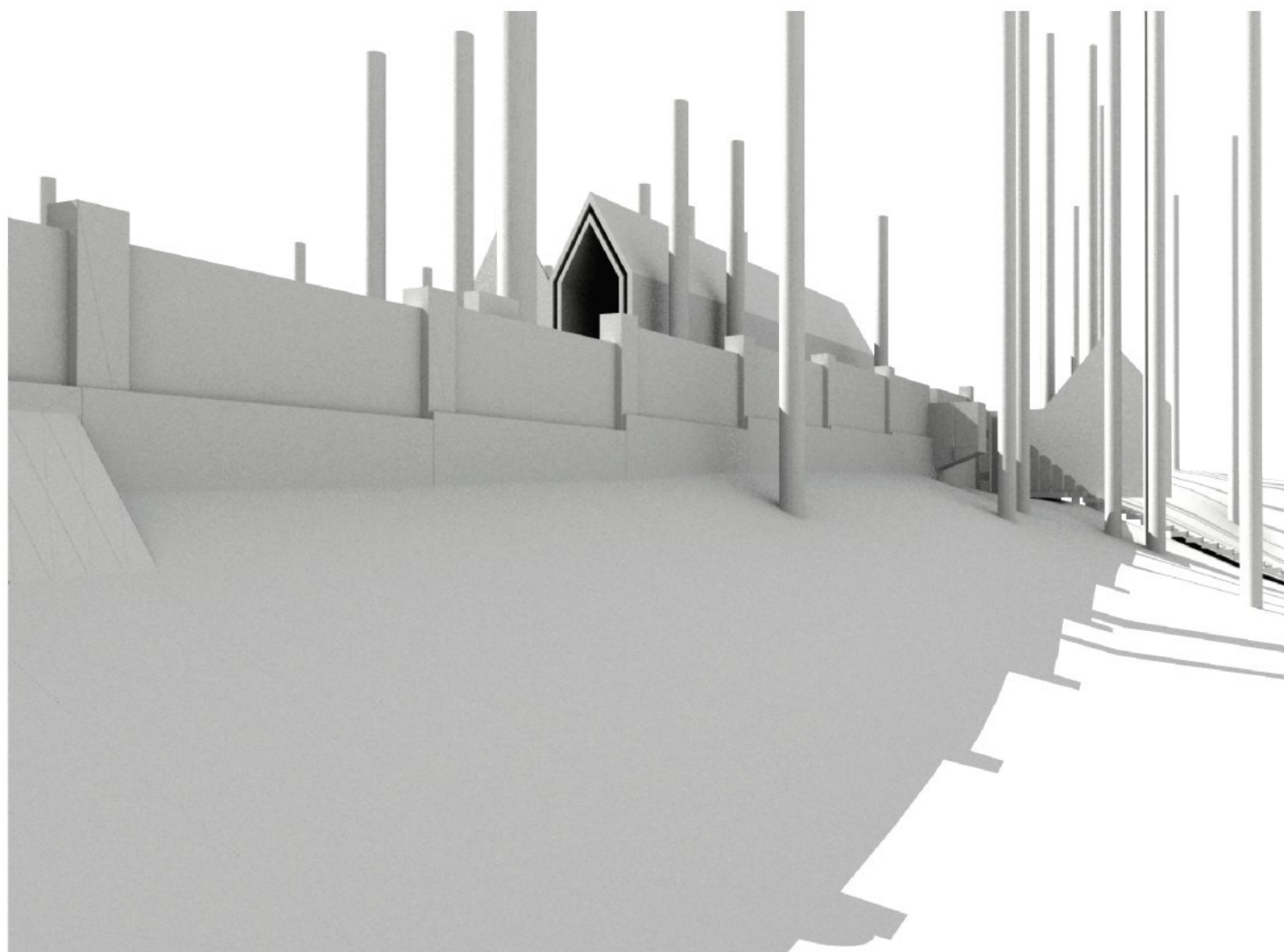

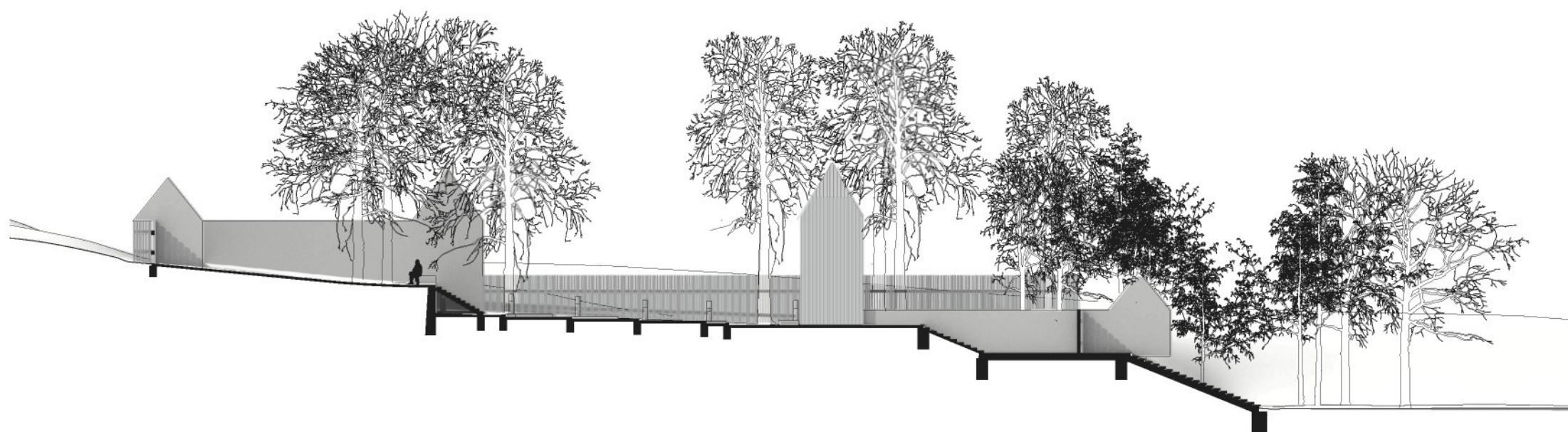
0m 1m 2m 5m 10m

schéma hřbitova

vizualizace - pod hřbitovem

řez hřbitovem AA

0m 1m 2m 5m 10m

řez hřbitovem BB

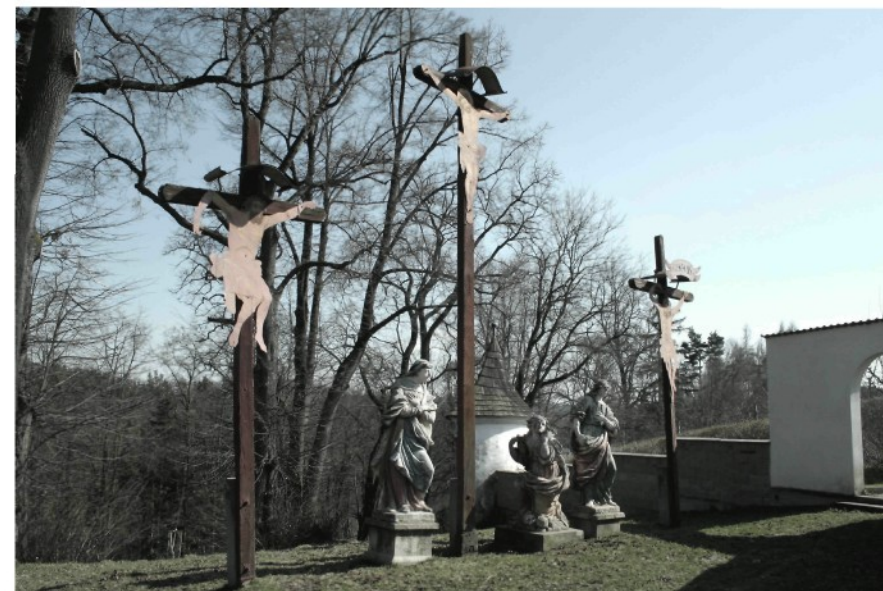
0m 1m 2m 5m 10m

Křížová cesta

Křížová cesta začíná u kostela. Na tomto místě byl v minulosti hřbitov. Zde je první zastavení- Odsouzení. Druhé třetí a čtvrté zastavení je v aleji před hřbitovem. Další zastavení jsou na hřbitově. Třinácté zastavení: Pieta- je snímání z kříže, kdy Ježíše drží jeho matka a loučí se s ním. Toto zastavení v textové podobě je vytesáno do dřevěných vrat rozlučkové místnosti. 14. zastavení je na protějších zadních vrátech zevnitř. To symbolizuje ukládání do hrobu a je určeno jen pro pozůstalé. Tato dvě zastavení se obrazně řečeno spojují v celek- vytvářejí uzavřený prostor cesty. Zde probíhá poslední rozloučení se zemřelým. Poslední 15. zastavení křížové cesty je: Z mrtvých vstání. To je za spodním východem ze hřbitova. Zastavení jsou záměrně volena jako rozptýlená po hřbitově, aby působila na lidi, kteří jsou u hrobů. Zároveň však existuje jasná cesta 1-15. Kdy čtrnácté zastavení můžeme vidět jen při obřadu na malou chvíli.

Zastavení křížové cesty nebudou tradičním zobrazením událostí procesu ukřižování, ale významy budou přeneseny do literární podoby. Texty zastavení nebudou náboženskými texty ale budou vystihovat podstatu toho určitého zastavení, toho co nám má říci, bez náboženského významu.

U jednotlivých zastavení se jedná o betonové plochy v archetypálním tvaru domu. Tloušťky 15 cm a různých velikostí. Beton je černý s příměsí popela. Díky dřevěnému bednění z vertikálních latí bude v betonu jejich otisk. Hrany jsou vyzlacené plátkovým zlatem a tím působí ještě více plochým dojmem. Písmo bude tesáno do betonu a vyzlacené. Je možné písmo kombinovat i s jednoduchou barevnou malbou spíše graficky pojatou.

Zastavení křížové cesty:

- 01. zastavení - Pilátův soud
- 02. zastavení - Ježíšův kříž
- 03. zastavení - Ježíšův první pád
- 04. zastavení - Ježíš potkává Pannu Marii
- 05. zastavení - Ježíš potkává Šimona
- 06. zastavení - Ježíš potkává Veroniku
- 07. zastavení - Ježíšův druhý pád
- 08. zastavení - Ježíš potkává ženy jeruzalémské
- 09. zastavení - Ježíšův třetí pád
- 10. zastavení - příprava na Ježíšovo ukřižování
- 11. zastavení - Ježíšovo ukřižování
- 12. zastavení - Ježíšova smrt
- 13. zastavení - Ježíšovo mrtvé tělo na klíně matky
- 14. zastavení - Ježíšův pohřeb
- 15. zastavení - Ježíš vstal z mrtvých a žije

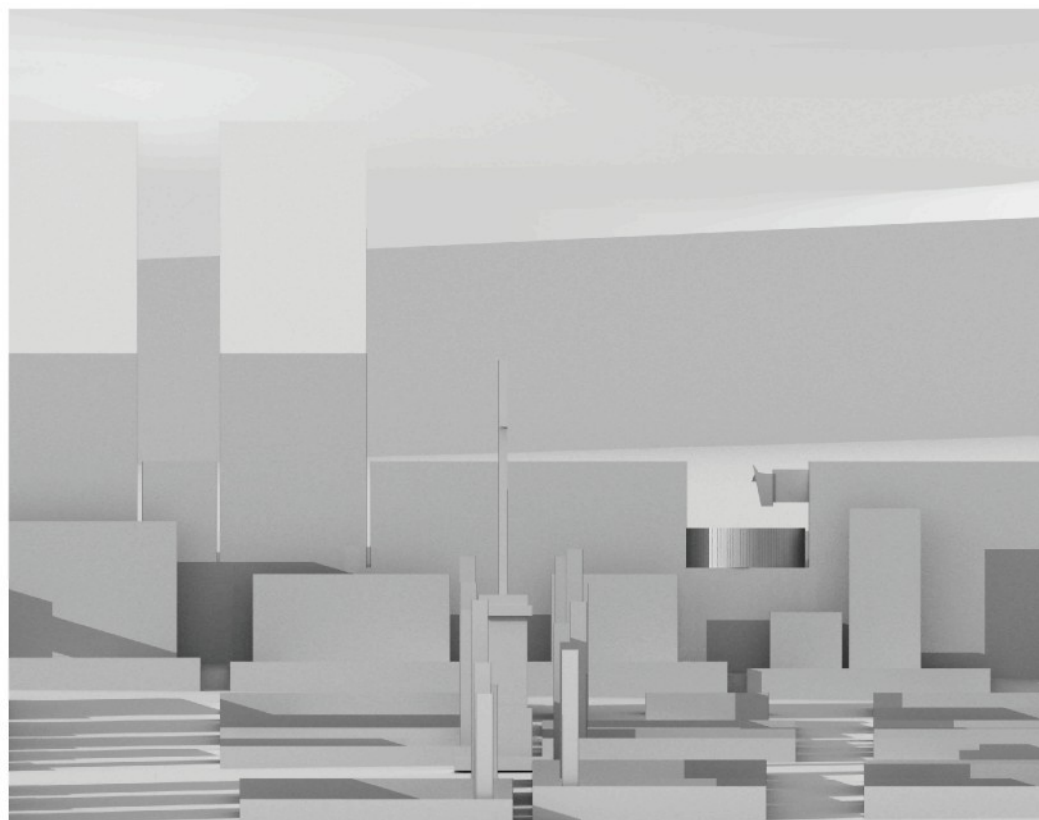
křížové cesty

křížová cesta

vizualizace

vizualizace vodních prvků

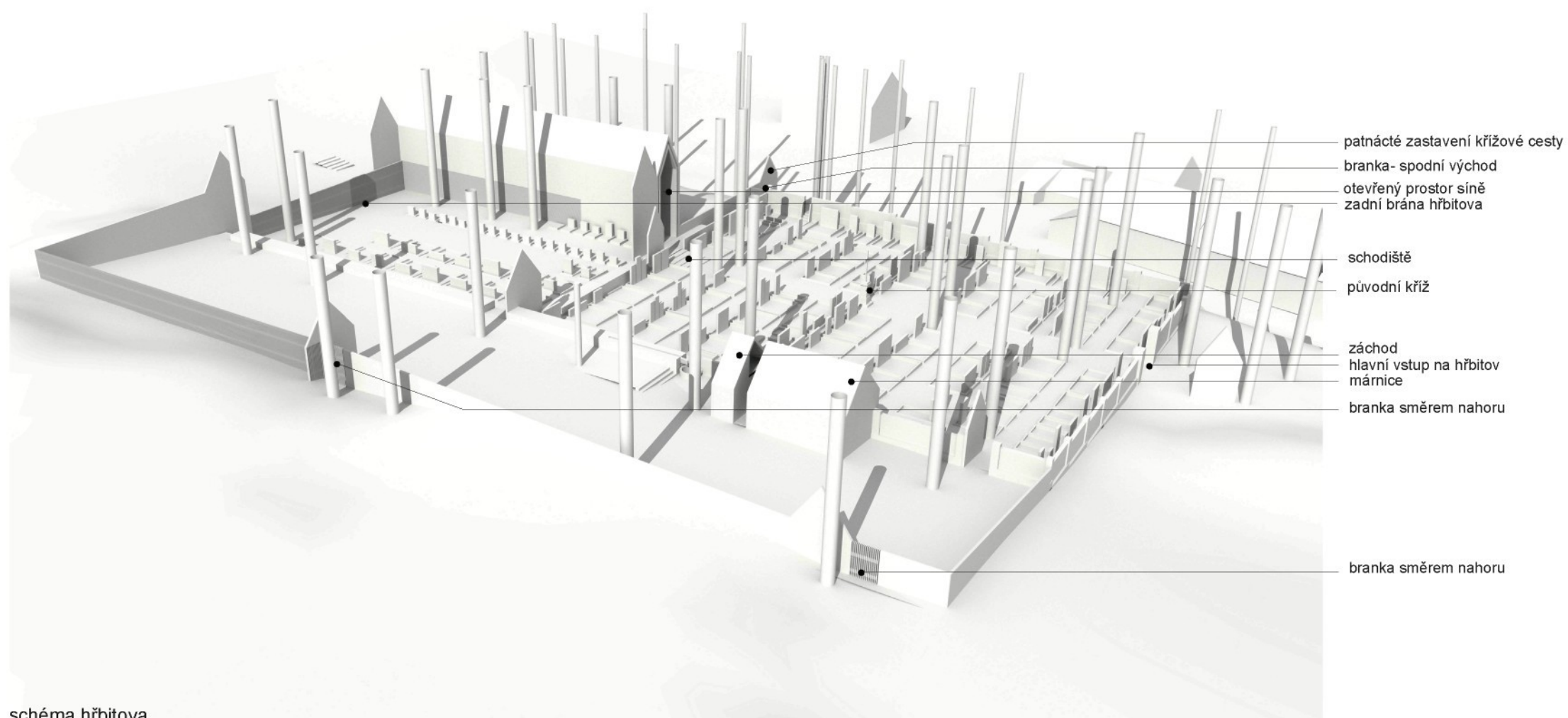
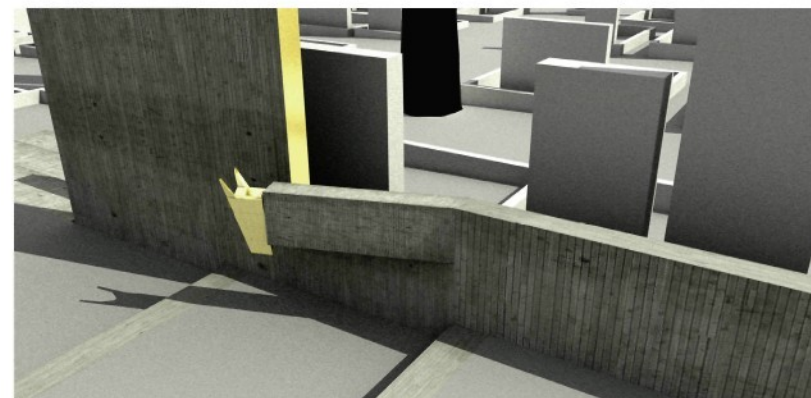
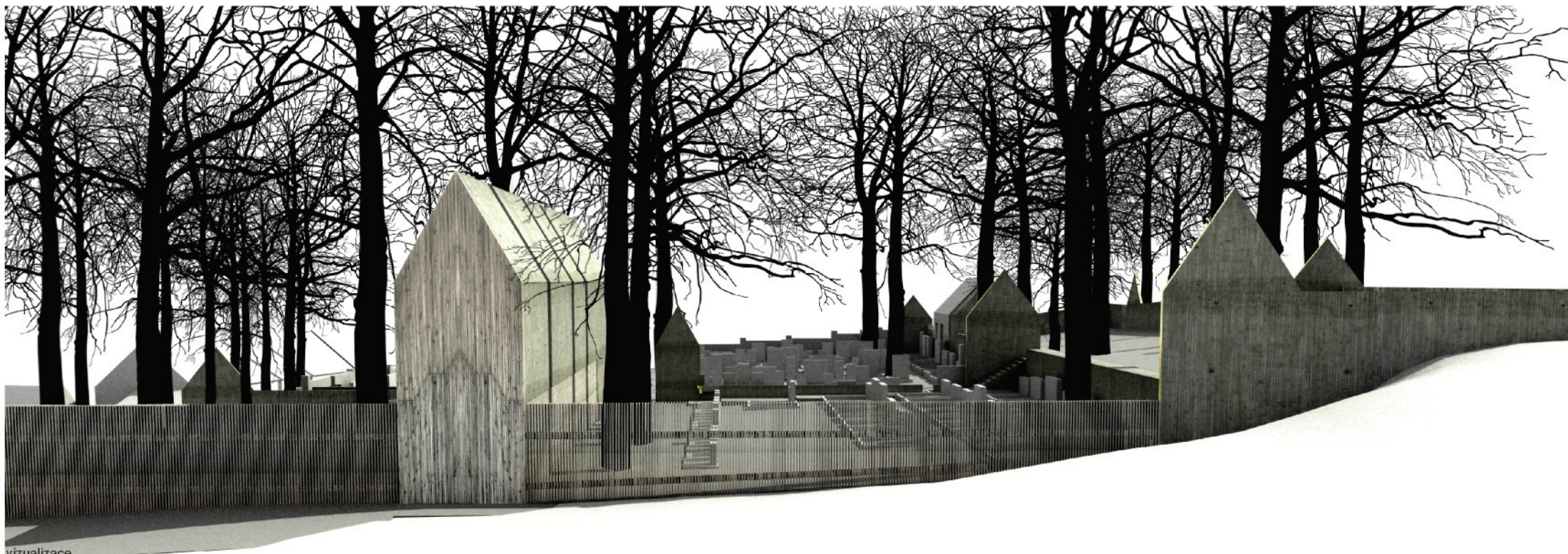
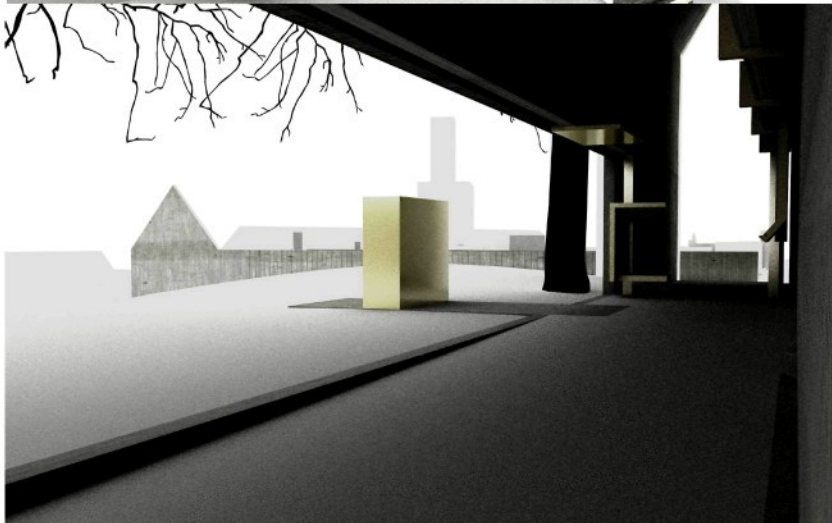
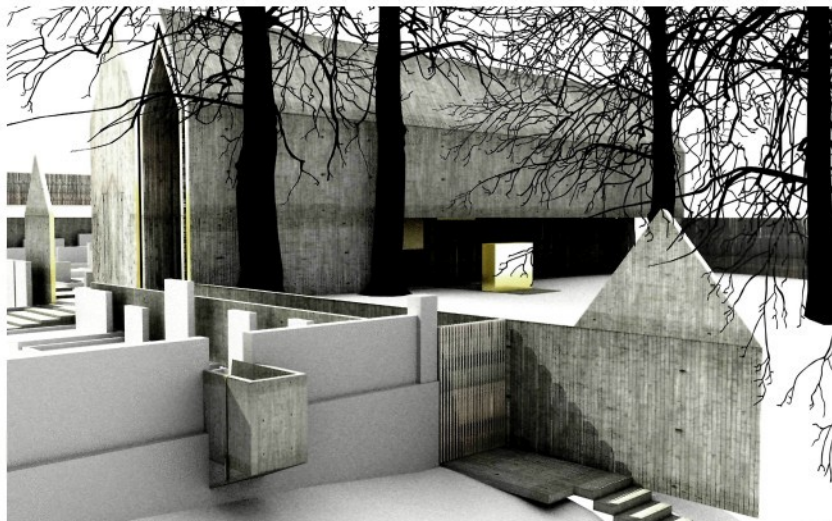

schéma hřbitova

vizualizace

názvy částí a očíslování hřbitova viz schéma str. 15 :

Původní část hřbitova A
Socialistická přístavba B
Nová část hřbitova C

Hřbitov:

Původní stará část hřbitova A je opravena. Cihlově-kamenná zeď je zrekonstruována. Na levé straně od márnice je proražen otvor do nové části hřbitova C (A02). Hlavní cesta od brány do části vzniklé za socialismu B se upravuje, kdy zámková dlažba je odstraněna a cesta je zachována dusaná- písková s drenáží. Všechny ostatní cesty jsou podobně upraveny. Hlavním cílem je zachovat vesnický charakter, který je podle mého názoru mimo jiné ukryt i v pískových cestách. Hlavní cesta kolem kříže (A07) však může být vydlážděna kamennou štípanou mozaikou z místního kamene podobné barvy jako písek, bude-li potřeba.

Na spodní straně části A je proražen otvor (A06) a je zde vytvořeno místo- „ukázka“ do korun stromů, do prostoru pod hřbitov, na kostel a na patnácté zastavení křížové cesty- vstání z mrtvých. Půdorysně je umístěna jako jeden z hrobů. Zde si můžeme představit.....

Stará část A a stará část B původního hřbitova je propojena novým betonovým schodištěm (A05). Zde jsme na rozcestí. Kříží se zde cesta stará a příčná nová. Ta začíná brankou v části C nahoře (C05) a jde dolů k patnáctému zastavení a poté po schodech směrem ven ze hřbitova- do vesnice. Cesta je písková jen schody v části B jsou betonové (B05) a betonová je i část u východu, kde se zařezává do země (B02, B03). Rozcestí na schodišti mezi částí A a B je zároveň vstupem do rozlučkové síně. Na levé straně od síně při pohledu ze schodiště(části A-B) vede souběžná cesta se síní směrem k bráně za hřbitov (B06). V části B je pohled směřován k lesu skrze dřevěný plot s velkými mezerami. Proto zde do středu části B nebudou vysazeny stromy. Pohled je z části B také veden směrem jihozápadním- nahoru do kopce. Zde je zachován vesnický charakter malých políček. Proto zde bude také pouze dřevěný plot. Stará část hřbitova B je spojena s částí A ještě 2 úzkými schůdky (A04) zkracující cestu z vrchní části A do vrchní části B.

Nová-jihozápadní část hřbitova C je propojena se hřbitovem B na 2 místech žlb. Schodištěm (C06, C08). Zeď z bílých děrovaných cihel která zde byla, bude stržena a vznikne zde široká zídka, na které se dá sedět nad starou částí (C07). Stejně je řešena i zídka nad částí A (C01). V této zídce vede žlábek s vodou do vodní nádrže přes chrliče, což je zidealizovaná hlava zvířete z mosazi (C02). Při zavěšení konve za rohy chrliče je spuštěn proud vody, který vytéká ze žlábků přes chrliče do konve nebo do kulaté betonové nádržky. Nádržka je plná vody a přetéká do odtokového kanálku. Druhý chrlič je umístěn ve vyhnuté betonové části u 12 zastavení (B04). Pouštění vody je stejné, jen voda vytéká směrem dolů přímo z hlavy do konve. Pod chrličem je odtokový kanál.

bilance ploch

celková plocha- hřbitov	3370 m ²
z toho plocha starého hřbitova A	1304 m ²
novějšího hřbitova B	1043 m ²
plocha zastavění rozlučkovou síní, loukou	422 m ²
plocha hrobů	490 m ²
přístavby hřbitova C	1022 m ²
plocha místa pro hroby	718 m ²
zastavěná plocha celkem	271 m ²
z toho zastřešeno	126 m ²
z toho rekonstrukce	28 m ²
schodiště, betonové cesty apod.	117 m ²
zdi a ploty	28 m ²
užitná plocha místností celkem	107 m ²
sín	88 m ²
rekonstrukce márnice	14,2 m ²
WC	2,4 m ²
Sklad	2,5 m ²

vizualizace části před síní

vizualizace části před hřbitovem

inspirace- 14 zastavení křížové cesty Pieta- Madona se loučí s Ježíšem

Rozlučková síň

Od brány na hřbitov působí jako štíhlá kaple. Její otevření zdůrazňují masivní dřevěná vrata, která vepředu i vzadu otvírají celou stěnu a která nás vybízejí ke vstupu. Konstrukce stavby je monolitická ze železového betonu s příměsí popela, čímž bude dosaženo tmavé barvy betonu. Bednění bude provedeno z dřevěných latí, které budou vytvářet otisk. Latě jsou skládány vertikálně. Hrana přední vnější betonové stěny je vyzlacena. Vnitřní část- jakoby zasunutá je z dřevěných vertikálně skládaných a broušených latí. Nejspíše se kvůli statické únosnosti jedná v částech jen o obklad dřevem.

Podlaha síně mimo schody je řešena jako písková, která dokáže svědčit skrze stopy pozůstalých o pohřbu. Prostor interiéru je tmavý, jediné světlo sem dopadá skrze otevřené dveře a mezerami mezi vertikálním laťováním. Při obřadu je stěna směrem k vesnici otevřena a umožněn přístup na trávu- louku. Stěna směrem ke hřbitovu není otevírací. Mezery mezi těmito latěmi propouštějí paprsky slunce, jen velmi tenké, podobně jako v mezerách mezi dřevěnými latěmi jak je znám ze stodoly. Mezery mezi latěmi musí tedy být velmi tenké, aby se neztratil efekt tmavé místnosti kam prosvítá prudké světlo.

Z prostoru mezi zdvojenými stěnami vylézají dřevěné prvky- baldachýn, místo pro předání urny, psací pult, pult obřadníka a sedm světel . Jsou opatřeny barevným nátěrem- podobných barev jako v gotické malbě kombinované s vyzlacením plátkovým zlatem a leštěným dřevem. Baldachýn nad katafalkem je ze spodní strany vyzlacen. V něm se bude odrážet zemřelý. Místo na urnu slouží k obřadu vyzvednutí urny. Při tom jsou na psacím pultu podepsány nezbytnosti. U téhož pultu se s pozůstalými řeší postup obřadu rozloučení. 7 světel odpovídá symbolice 7 svící které se k mrtvému dříve dávali. Z každého světla bude zavěšena na řetízku miska nebo něco podobného na svíci. Světla svítí směrem ke stropu. Strop může být osvětlen i světly umístěnými nahoře "mezi stěnami". Všechny dřevěné části, které vylézají ze stěn budou opracovány ručně, hrany budou hraněny a bude patrná lidská ruka skrze vyřezávaný ornament.

Strop- tedy střecha je vyzlacená ornamentem v kombinaci s barvami které jsou použity i na dřevěných prvcích. Jakoby se strop-nebe dostávalo z prostoru mezi stěnami díky dřevěným prvkům až k nám. Celkově by barevné vyzlacené části měli působit tak aby na sebe nestrhávali přílišnou pozornost. Strop je z počátku nenavícen a až při vynášení rakve se postupně nasvětluje- tím získává barevnost, čímž dochází ke zvednutí hlav pozůstalých ke stropu- nebi. To musí trvat jen malou chvíli, proto na stropě nesmí být složitý motiv ale pouze ornamentika.

Katafalk je rozevírací, mosazný s vypískovanými ornamenty. Rakev se do něj vsune spolu s vozíkem a uzavře. S vozíkem se pohybuje směrem nahoru a dolů a katafalk se přizpůsobuje- je ze dvou prvků v sobě zakleslých. Přes katafalk je přehozena bílá tradiční háčkovaná látka se vzory. Závěs z podobné látky je zavěšen i v přední části síně- zde slouží k zamezení přístupu smutečních hostů k nejbližším pozůstalým na začátku pohřbu. Poté je roztažen.

Velmi důležité pro rozloučení pozůstalých se zemřelým je samotný obřad a ten souvisí s prostorem, světlem a tmou, šířením zvuku apod. To vše je důležité kvůli projítí si všech duševních stavů až po smíření se s úmrtím u pozůstalých.

Obřad

Pohřební obřad:

Před obřadem jsou otevřena přední i zadní vrata síně. Pokud obřad bude bez obřadního průvodu je rakev připravena na katafalku v poloze pod vyzlaceným baldachýnem. Pozůstalí u pultu k tomu určeném zvolí jestli bude tělo v otevřené rakvi vystaveno ve výšce 110 cm, nebo ve výši 180 cm- a bude se odrážet ve vyzlaceném baldachýnu. Pozůstalí jsou shromážděni jako první a je tedy možné volit vystavení jen pro nejbližší příbuzné. Po vystavení pracovník pohřební služby přiklopí víko na rakev a podle počasí a přání pozůstalých může odsunout katafalk spolu s rakví mimo síň na louku, kam mohou vstoupit i pozůstalí. Obřad probíhá hlavou zemřelého ke kostelu. Pohledy pozůstalých jsou směřovány na rakev, obec a kostel. Pohřebník mluví z vyvýšeného stupně po pravici od pozůstalých. Po obřadu je rakev odnesena čtyřmi lidmi, nebo je katafalk rozevřen a rakev odvezena na vozíku k pohřebnímu autu. To je připraveno za Vraty u lesa. Zadní i přední vrata zavírá obřadník i hrobník společně. Zde je jediná příležitost si přečíst text 14 zastavení na zadních vratech (proto tento text musí být pojat s největší důležitostí). Po zavření vrat automobil odjíždí do krematoria. Pozůstalí a smuteční hosté odcházejí bočním východem. Ze síně ještě mohou zahlédnout automobil při průjezdu ulicí pod hřbitovem. Při odcházení pohřebník zvoní na zvon, což je převzato z tradice rozloučení v kostele.

Vyzvednutí urny:

Probíhá u pultu naproti katafalku, kde je připravena na dřevěné „polici“ Vstupuje se předními vraty stejně jako u pohřbu a urna je odnášena bočním východem. Při rozptylu na kopci- za bránou-křížem se odchází přímo zadními vraty. Po schodech do lesa.

inspirace

sin- uzavřena boční stěna

siň- otevřená boční stěna

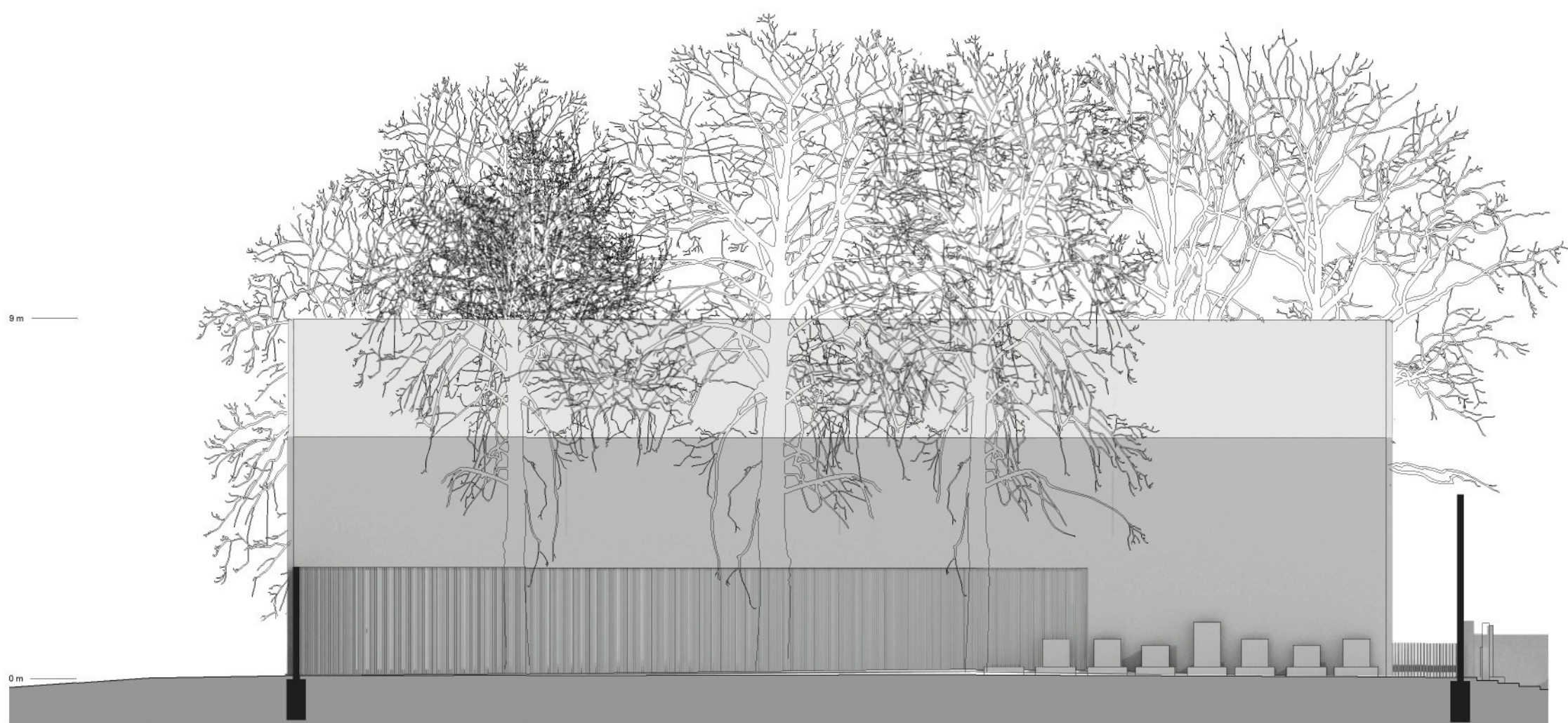
inspirace

0m 1m 2m 5m

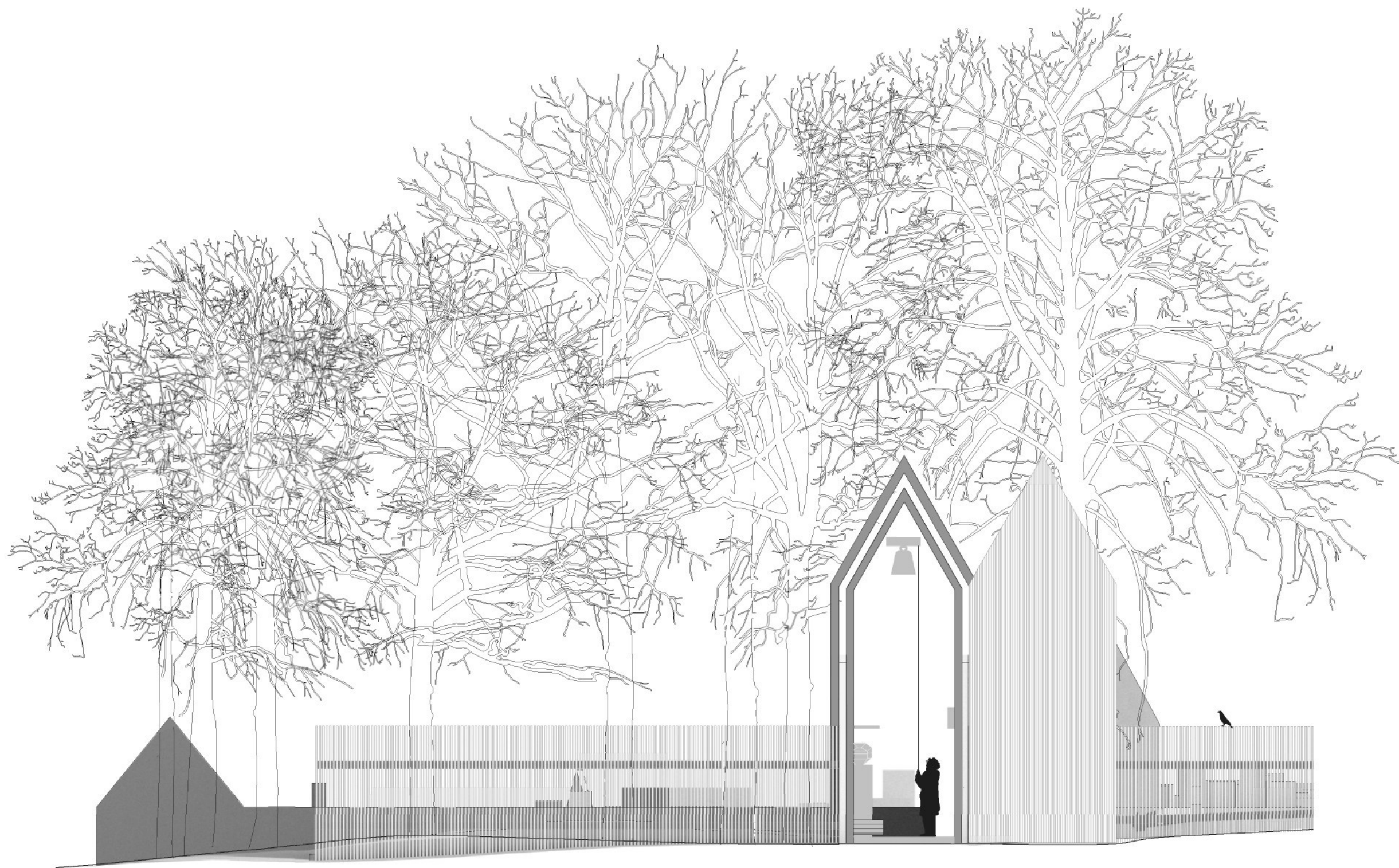
jihovýchodní pohled na rozlučkovou síň 1:100

jihozápadní pohled na rozlučkovou síň

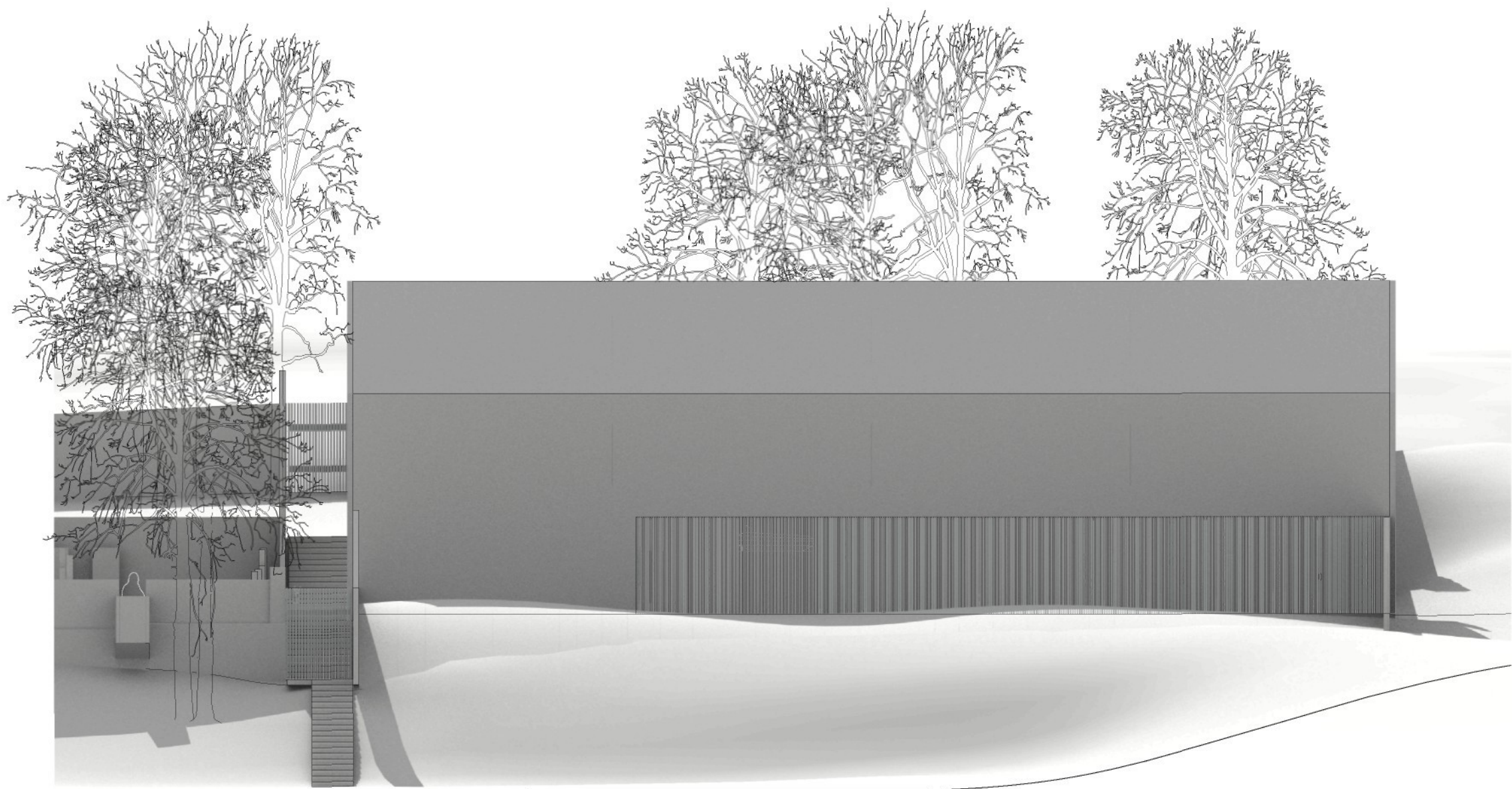
0m 1m 2m 5m

27,5m

0m 1m 2m 5m

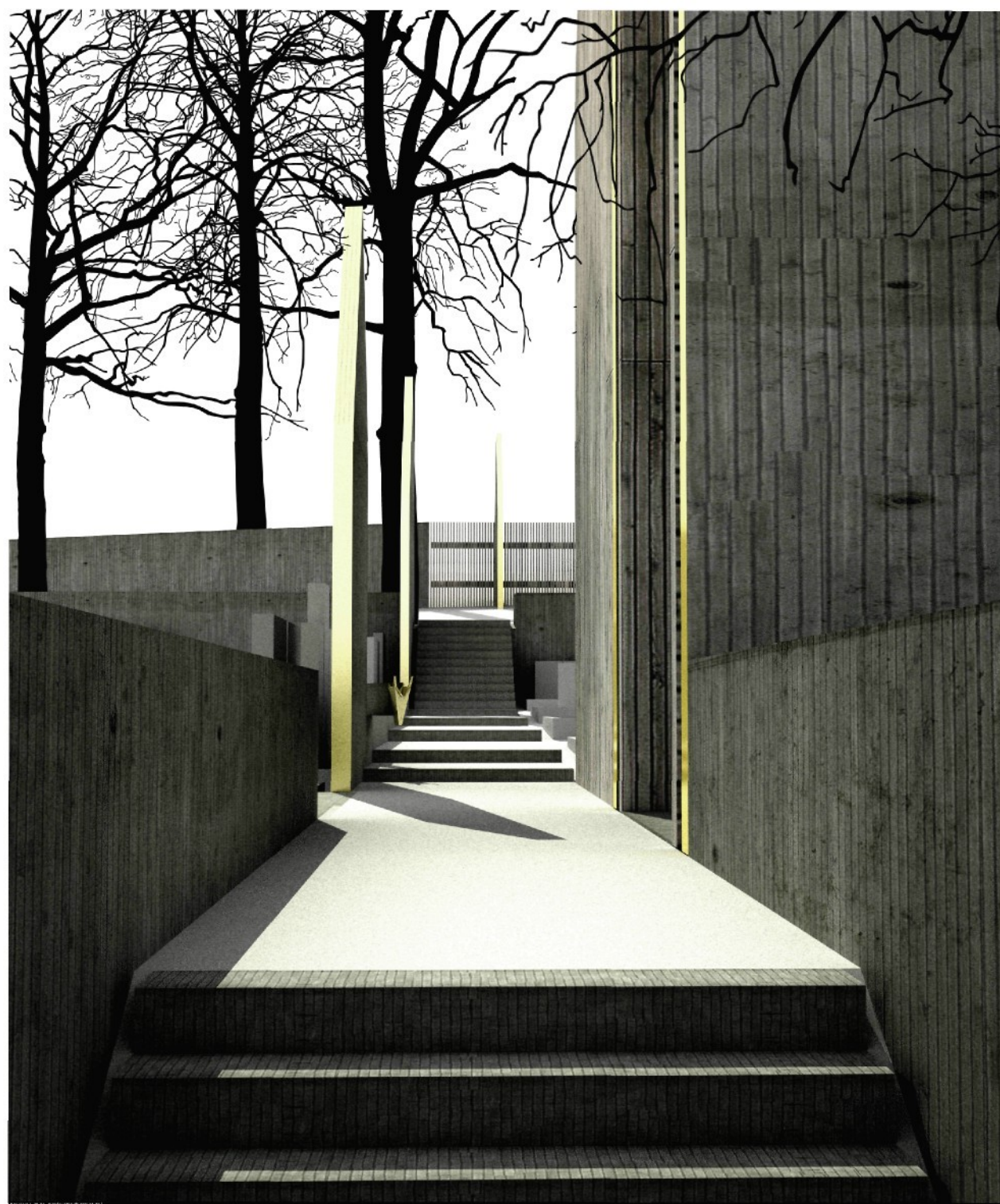
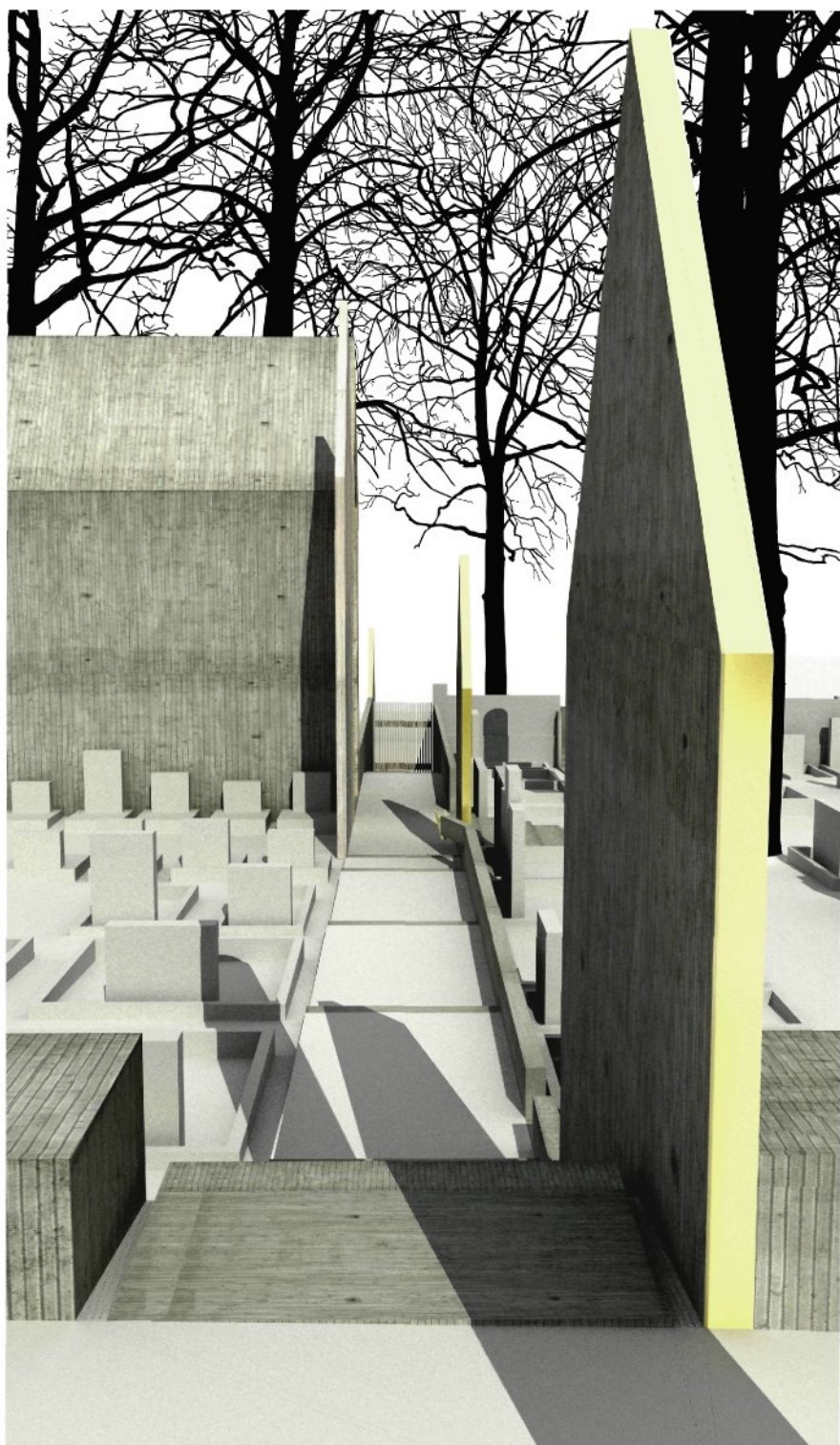
severozápadní pohled na síň 1:100

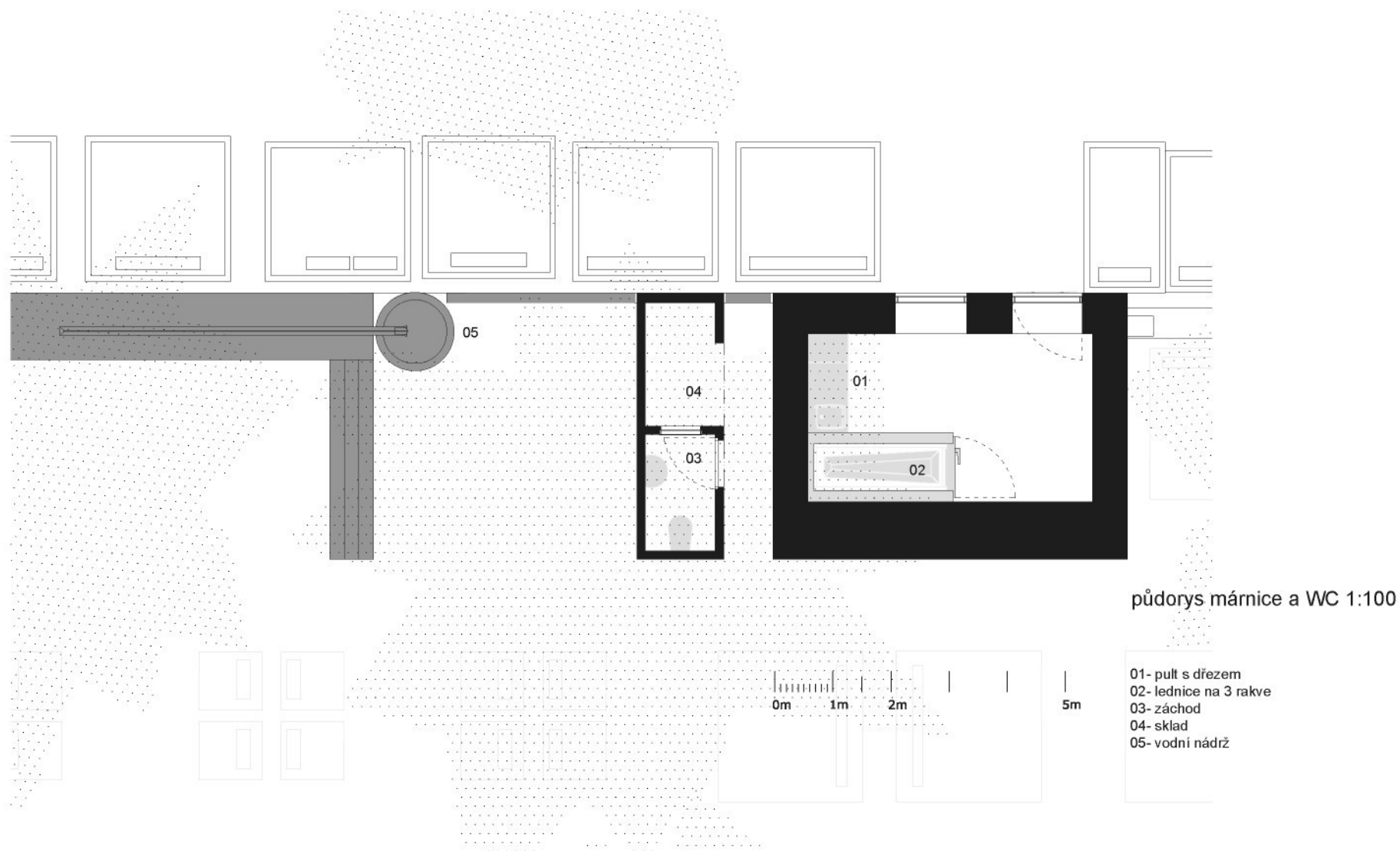
severovýchodní pohled na síň

0m 1m 2m 5m

27.5 m

vizualizace nové cesty, křížové cesty

Márnice (A03)

Vznikla z původní márnice, která na hřbitově stojí od počátku. V posledních 50 letech slouží však jen jako skladiště hrobníkových potřeb. Objekt bude zrekonstruován, otvor okna se navrátí do původního rozměru. Omítka bude provedena tradiční písková-sanační s barvou pískovou. Střešní krytina půjde-li to zůstane zachována a budou vyměněny jen špatné kusy. Dveře a okno budou provedeny nové dřevěné. Podlaha márnice, pokud to půjde bude snížena, aby nebylo nutno překonávat vozíkem výškové rozdíly. Do interiéru márnice bude vsazena lednice, která udrží těla zemřelých při teplotě 2 0C. Lednice je určena pro tři těla v rakvi nad sebou. Vedle lednice je pracovní prostor s dřezem a police. V márnici bude probíhat poslední úprava zesnulých, nejsou-li upraveni doma. Vozík na rakev má vertikálně polohovací zařízení a slouží i k převozu rakve do rozlučkové síně a vsunutí do katafalku. Osa kol vozíku je v dostatečné výšce, aby bylo možno projet vozíkem přes výřez ve schodišti. Pohřebník přijede s pohřebním vozem k hlavní bráně a vozíkem odveze tělo do márnice. Tam je upraveno a poté uloženo do lednice. Při pohřbu je buďto převezeno k domu zesnulého k vystavení, a odtud převezeno, nebo přeneseno do rozlučkové síně. Pokud si rodina přeje je možné otevřenou rakev vystavit na katafalku přímo v síni. Během obřadu hrobník přijede s autem k zadním vratům. Po obřadu je buďto rakev vynesena čtyřmi lidmi k automobilu nebo katafalk rozevřen a rakev na vozíku odvezena hrobníkem k automobilu.

záchod a místnost s náradím (C03)

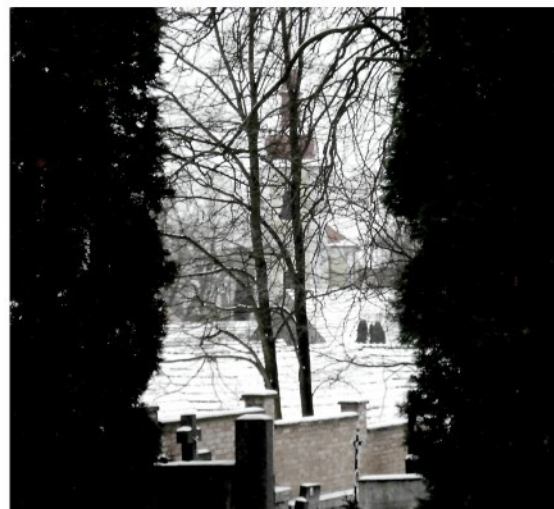
záchod je řešen v novém objektu na pravé straně od vchodu do márnice. Od ní je stavba odsazena 90 cm. Nová stavba je záměrně vzdálena od rozlučkové síně. Stěny a střeška jsou vytvořeny z pohledového betonu s příměsí popela. Vstup na záchod jsou první dveře v uličce mezi objekty. Zadní část je otevřená a slouží k odložení různých věcí. Okno na záchod je ve výšce 2 m nad zemí a směřuje do otevřeného prostoru skladiště

vybavení márnice- chladicí zařízení

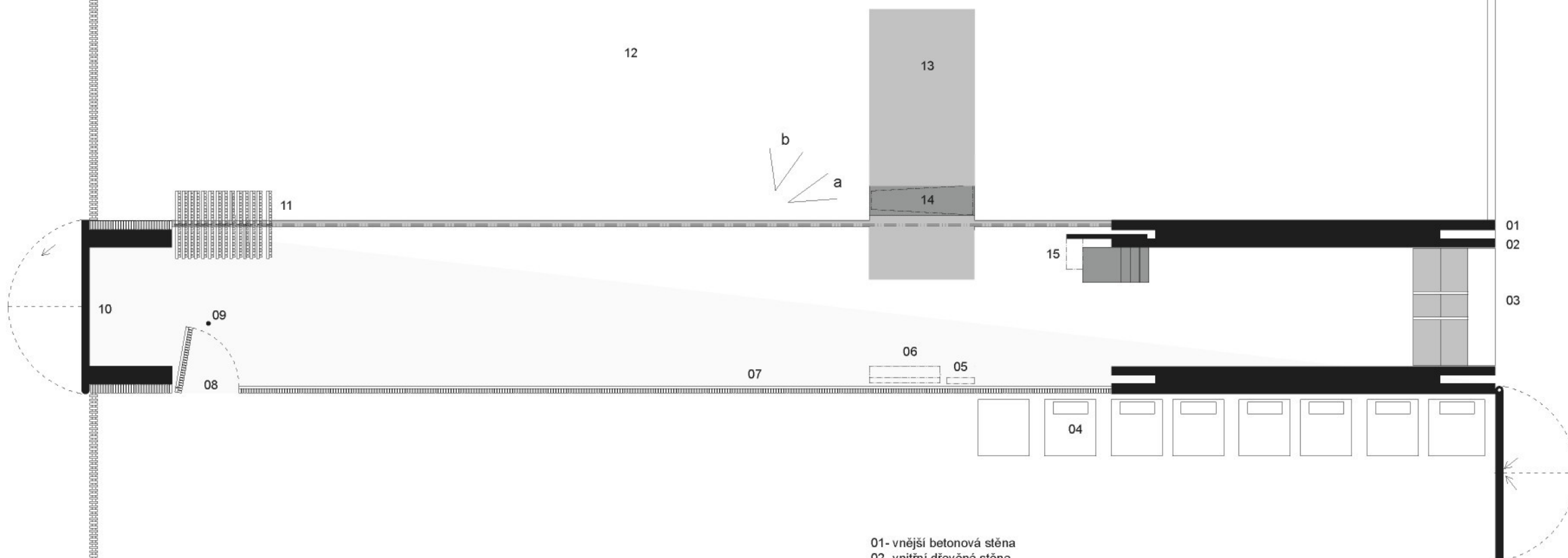

b-pohled směrem střed obce

a- pohled na kostel

- 01- vnější betonová stěna
- 02- vnitřní dřevěná stěna
- 03- dřevěná vrata- jen vstup
- 04- hroby
- 05- místo pro předání urny
- 06- psací pult
- 07- stěna z dřevěných latí
- 08- východ pro pozůstalé a smuteční hosty
- 09- zvon
- 10- dřevěná vrata jen pro vynášení rakve
- 11- stěna z dřevěných latí- odsunovací
- 12- prostor přirozené zeleně- louky
- 13- sokl pro možnost manuálního pojezdu katafalku- leštěný beton
- 14- katafalk
- 15- řečnický pultík

půdorys rozlučkové síně 1:100

Parkoviště:

Parkování automobilů při obřadu je v bočních ulicích. 3 místa jsou vytvořena u odbočky na cestu k hospodářským stavením před hřbitovem (H1). Jedná se o písková stání. Tato 3 stání jsou řešena tímto způsobem, aby nedošlo k likvidaci meze před hřbitovem a tím i důležitého prvku, který dělá z vesnice vesnici. Při obřadu je zakázán vjezd ke hřbitovu. Před hřbitovem zastavuje jen auto pohřební služby. Pěší příchod skrze alej je již samotným aktem obřadu. Kdo chce může přicházet po křížové cestě od kostela.

Zeleň

Všechny vzrostlé stromy- kaštiny budou zachovány. Budou také zasazeny nové viz situace. Půjde také o kaštan. Všechny stromy které nepatří k původní vesnické zeleni budou pokáceny. Konkrétně: thuje ze sedmdesátých let a 3 menší borovice v části hřbitova B. Jablůň v části C, u nádrže na vodu, se zachovává. Na některá místa, je možné vysázet keře např. rybíz, maliník, ostružiník, šípky apod. Ve spodní části je možné nechat částečně popnout stěnu břečťanem.

Stromy pod hřbitovem budou prořezány. Hlavním cílem je, aby byl zřetelněji vidět kostel a obec od rozlučkové síně.

V místě budoucích hrobů v části C budou zasazeny keře plodin- maliny, ostružiny, angrešt a podobně. Budou poukazovat na místo. Před aktem hloubení nebo stavění hrobu budou vykopány pozůstalými, kteří si je mohou přesadit na svoji zahradu. Díky těmto keřům je patrné budoucí umístění hrobů.

Úpravy proti dešťové vodě na hřbitově

Část C:

Je důležité aby voda netekla do spodních částí hřbitova a proto bude odvedena v bodu (H1) mimo hřbitov mezerou v betonové zdi. Nad starou částí B je voda vedena žlábkem na kraji vrchního schodu (H1). Voda teče pod schody do kanalizace.

Část B:

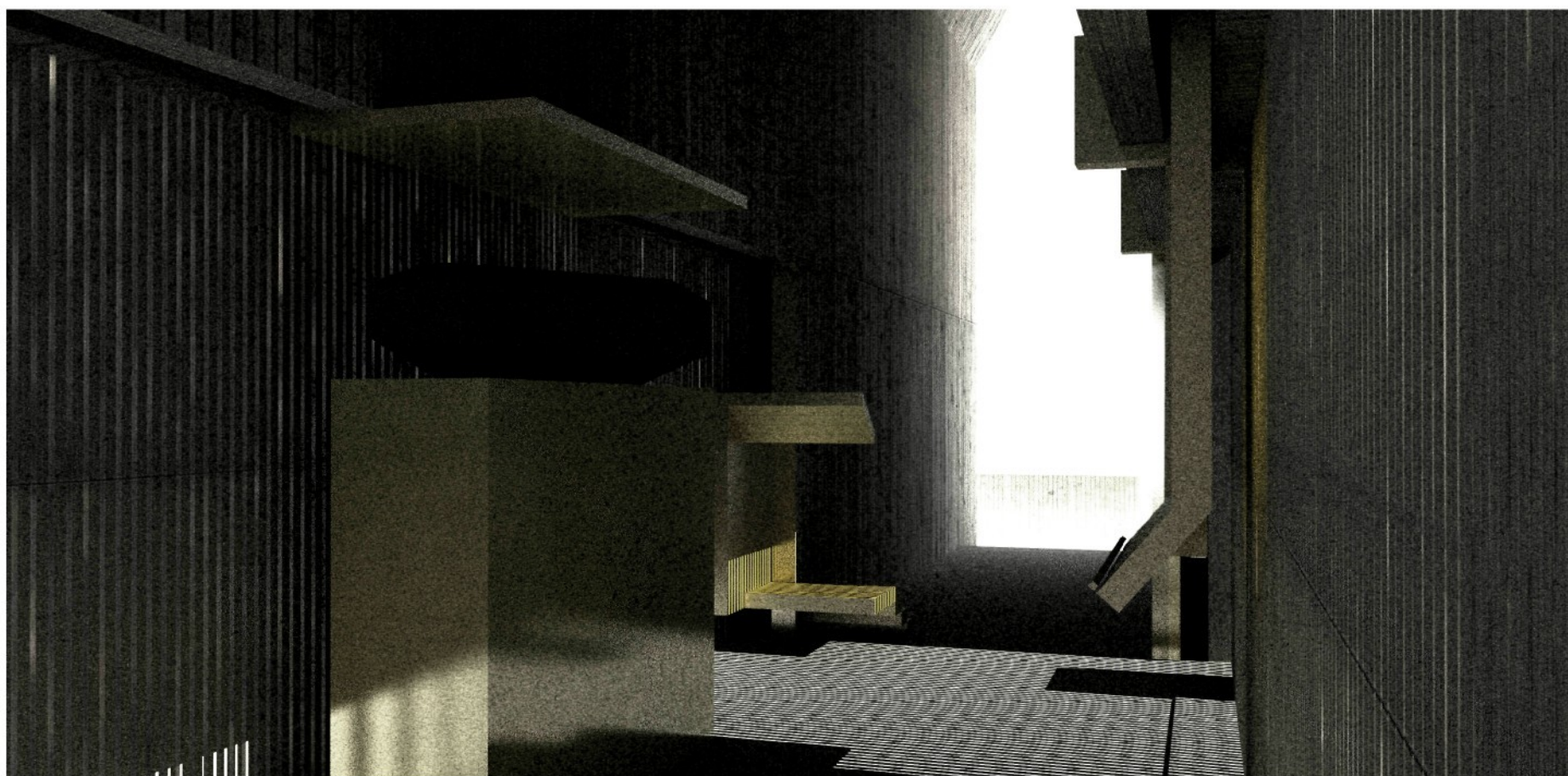
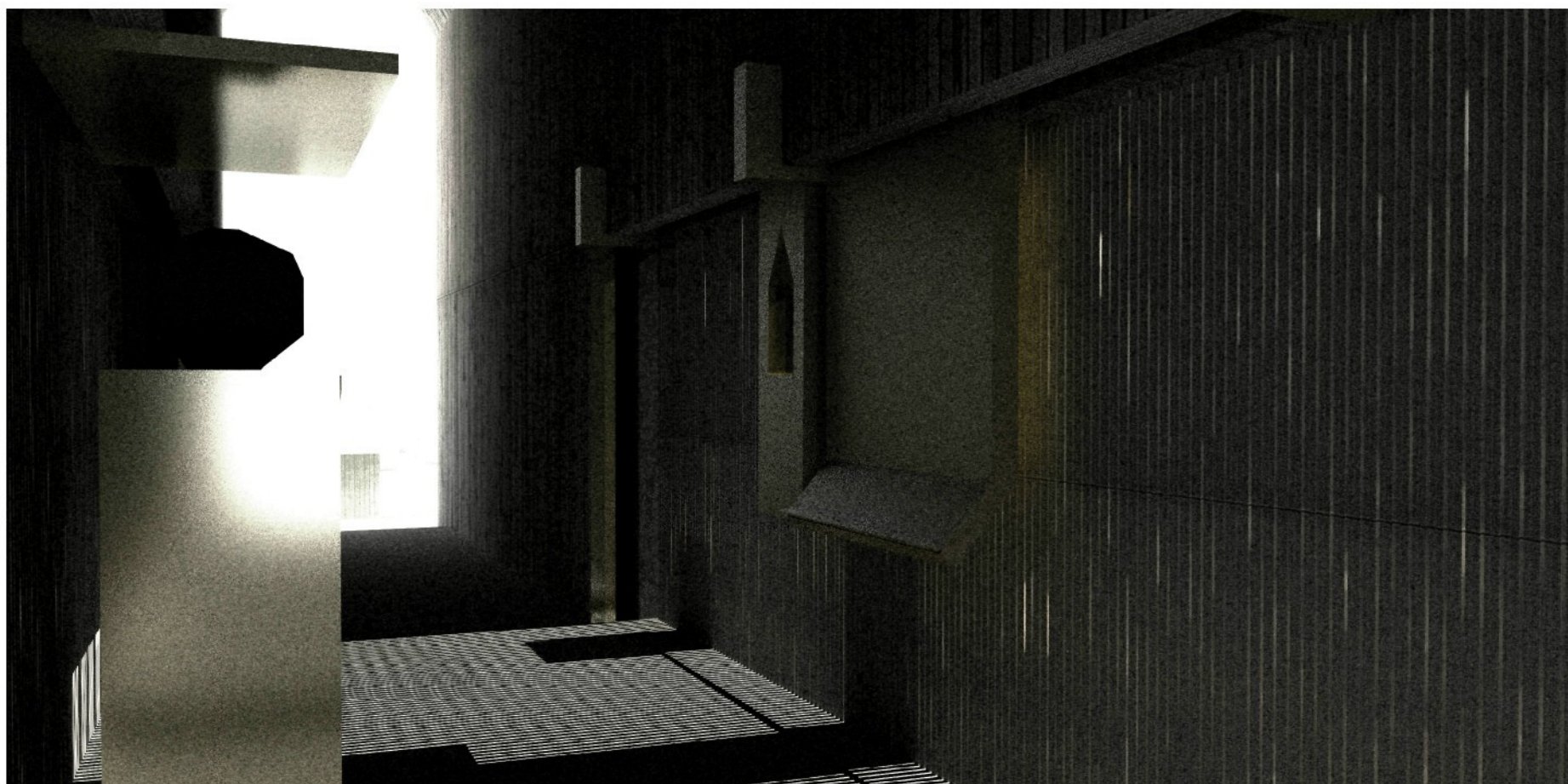
V části B jsou schodiště a podesta pod schody řešeny také se žlábkem, které odvádějí vodu pod hřbitov. Voda odtéká i skrze plot u lesa

Část A:

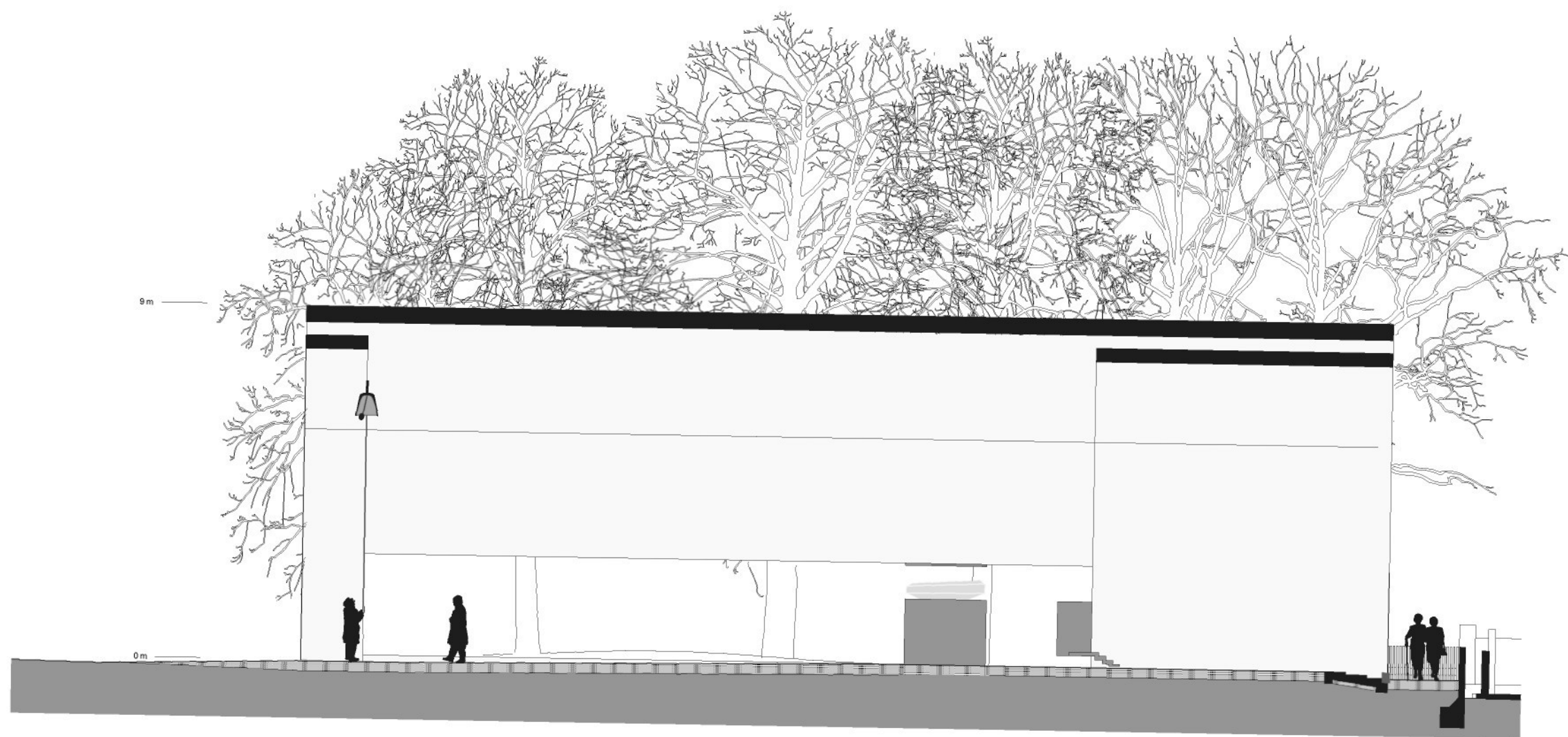
Ve spodní části A budou proraženy otvory pro odtok vody ze hřbitova pod hřbitov. Voda při větším dešti totiž podemílá kamenný sokl původní zdi.

nová výsadba a kácení zeleně

vizualizace interieru

řez síní BB

0m 1m 2m 5m

27,5 m

řez síní AA 1:100

